

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**BİR HİKÂYE ANLATICISI:
ERTURAN ELMAS**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarık ATEŞ

**Danışman
Prof. Dr. Enver TÖRE**

ARTVİN-2022

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Bir Hikâye Anlatıcısı: Erturan Elmas” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Artvin Çoruh Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

X Tezimin 6 ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir

.../.../2022

İmza

TARIK ATEŞ

TEZ KABUL TUTANAĞI
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Enver TÖRE danışmanlığında, **Tarık ATEŞ** tarafından hazırlanan bu çalışma .../.../2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Enver TÖRE	İmza:.....
Jüri Üyesi	: Dr. Öğr. Gör. Neşe OKTAY	İmza:.....
Jüri Üyesi	: Dr. Öğr. Gör. Taylan ABİÇ	İmza:.....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

... / ... / 2022

Doç.Dr. Mustafa Çağatay KORKMAZ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

TEZ BEYANNAMESİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ERTURAN ELMAS'IN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. HAYATI	8
2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ, HİKÂYESİ.....	9
3. OYUN YAZARLIĞI	10

İKİNCİ BÖLÜM

HİKÂYE İNCELEMELERİ

1. KAYIP BALKON'DAKİ HİKÂYESİ.....	12
1.1. "Kayıp Balkon"	12
1.1.1. Konu	12
1.1.2. Olay Örgüsü.....	13
1.1.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	13
1.1.4. Kişiler	14
1.1.6. Mekân	16
1.1.7. Dil ve Üslup.....	16
1.1.8. Anlatım Teknikleri	16
1.1.9. Hikâyenin Ana Fikri	17
1.1.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	17
1.2. "Paralel Kirlenmeler"	18
1.2.1. Konu	18
1.2.2. Olay Örgüsü.....	19
1.2.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	19
1.2.4. Kişiler	20
1.2.5. Zaman	21
1.2.6. Mekân	21
1.2.7. Dil ve Üslup.....	21
1.2.8. Anlatım Teknikleri	21
1.2.9. Hikâyenin Ana Fikri	22
1.2.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	22
1.3. "Evimin Efendisi"	23
1.3.1. Konu	23
1.3.2. Olay Örgüsü.....	24
1.3.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	24
1.3.4. Kişiler	25
1.3.5. Zaman	26
1.3.6. Mekân	26
1.3.7. Dil ve Üslup.....	26
1.3.8. Anlatım Teknikleri	26
1.3.9. Hikâyenin Ana Fikri	27
1.3.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	27

1.4. “Sonun Başlangıcı (1-2-3)”	28
1.4.1. Konu	28
1.4.2. Olay Örgüsü.....	29
1.4.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	29
1.4.4. Kişiler	29
1.4.5. Zaman	30
1.4.6. Mekân	31
1.4.8. Anlatım Teknikleri	31
1.4.9. Hikâyenin Ana Fikri	31
1.4.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	31
1.5. “Ranzaların Mirası”	32
1.5.1. Konu	32
1.5.2. Olay Örgüsü.....	33
1.5.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	34
1.5.4. Kişiler	34
1.5.5. Zaman	35
1.5.6. Mekân	35
1.5.7. Dil ve Üslup.....	36
1.5.8. Anlatım Teknikleri	36
1.5.9. Hikâyenin Ana Fikri	36
1.5.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	36
1.6. “Şarpa	37
1.6.1. Konu	37
1.6.2. Olay Örgüsü.....	37
1.6.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	37
1.6.4. Kişiler	38
1.6.5. Zaman	39
1.6.6. Mekân	39
1.6.7. Dil ve Üslup.....	40
1.6.8. Anlatım Teknikleri	40
1.6.9. Hikâyenin Ana Fikri	40
1.6.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	41
1.7. “Tahrif Edilmiş Bir Şiir ve Tahrip Edilmiş Bir Hayat”	41
1.7.1. Konu	41
1.7.2. Olay Örgüsü.....	42
1.7.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	43
1.7.4. Kişiler	43
1.7.5. Zaman	44
1.7.6. Mekân	44
1.7.7. Dil ve Üslup.....	44
1.7.8. Anlatım Teknikleri	45
1.7.9. Hikâyenin Ana Fikri	45
1.7.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	46
1.8. “Gece İşi”	46
1.8.1. Konu	46
1.8.2. Olay Örgüsü.....	46
1.8.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	48
1.8.4. Kişiler	49
1.8.5. Zaman	50

1.8.6. Mekân	50
1.8.7. Dil ve Üslup.....	50
1.8.8. Anlatım Teknikleri	50
1.8.9. Hikâyenin Ana Fikri	51
1.8.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	51
1.9. “Gecenin Getirdiği Öfke”	52
1.9.1. Konu	52
1.9.2. Olay Örgüsü.....	52
1.9.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	54
1.9.4. Kişiler	54
1.9.5. Zaman	54
1.9.6. Mekân	55
1.9.7. Dil ve Üslup.....	55
1.9.8. Anlatım Teknikleri	55
1.9.9. Hikâyenin Ana Fikri	55
1.9.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	55
1.10. “Seslerdeki Sır”	56
1.10.1. Konu	56
1.10.2. Olay Örgüsü.....	56
1.10.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	57
1.10.4. Kişiler	57
1.10.5. Zaman	58
1.10.6. Mekân	58
1.10.7. Dil ve Üslup.....	58
1.10.8. Anlatım Teknikleri	58
1.10.9. Hikâyenin Ana Fikri	59
1.10.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	59
1.11. “Naylon Pabuçlar”	59
1.11.1. Konu	59
1.11.2. Olay Örgüsü.....	59
1.11.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	60
1.11.4. Kişiler	60
1.11.5. Zaman	61
1.11.6. Mekân	61
1.11.7. Dil ve Üslup.....	61
1.11.8. Anlatım Teknikleri	61
1.11.9. Hikâyenin Ana Fikri	61
1.11.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	61
2. CADILAR ÂLEMİ	62
2.1. “Cadılar Âlemi”	62
2.1.1. Konu	62
2.1.2. Olay Örgüsü.....	62
2.1.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	62
2.1.4. Kişiler	63
2.1.5. Zaman	63
2.1.6. Mekân	64
2.1.7. Dil ve Üslup.....	64
2.1.8. Anlatım Teknikleri	64
2.1.9. Hikâyenin Ana Fikri	65

2.1.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	65
2.2. “Küskün Çınar”	66
2.2.1. Konu	66
2.2.2. Olay Örgüsü.....	66
2.2.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	67
2.2.4. Kişiler	67
2.2.5. Zaman	68
2.2.6. Mekân	69
2.2.7. Dil ve Üslup.....	69
2.2.8. Anlatım Teknikleri	69
2.2.9. Hikâyenin Ana Fikri	70
2.2.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	70
2.3. “Uç Dalda Üç Zeytin”	70
2.3.1. Konu	70
2.3.2. Olay Örgüsü.....	71
2.3.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	71
2.3.4. Kişiler	71
2.3.5. Zaman	73
2.3.6. Mekân	73
2.3.7. Dil ve Üslup.....	73
2.3.8. Anlatım Teknikleri	73
2.3.9. Hikâyenin Ana Fikri	73
2.3.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	74
2.4. “Yas ile Sevincim Yıkışırken”	74
2.4.1. Konu	74
2.4.2. Olay Örgüsü.....	76
2.4.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	76
2.4.4. Kişiler	76
2.4.5. Zaman	78
2.4.6. Mekân	78
2.4.7. Dil ve Üslup.....	78
2.4.8. Anlatım Teknikleri	78
2.4.9. Hikâyenin Ana Fikri	79
2.4.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	79
2.5. “Üzüm Kimya Oldu”	79
2.5.1. Konu	79
2.5.2. Olay Örgüsü.....	80
2.5.4. Kişiler	80
2.5.5. Zaman	81
2.5.6. Mekân	82
2.5.7. Dil ve Üslup.....	82
2.5.8. Anlatım Teknikleri	82
2.5.9. Hikâyenin Ana Fikri	83
2.5.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	83
2.6. “Çifte Çınarlar”.....	83
2.6.1. Konu	83
2.6.2. Olay Örgüsü.....	84
2.6.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	84
2.6.4. Kişiler	84

2.6.5. Zaman	87
2.6.6. Mekân	87
2.6.7. Dil ve Üslup.....	88
2.6.8. Anlatım Teknikleri	88
2.6.9. Hikâyenin Ana Fikri	88
2.6.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	88
2.7. “Profiterol ve Azkaban Tutsağı”	89
2.7.1. Konu	89
2.7.2. Olay Örgüsü.....	90
2.7.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	90
2.7.4. Kişiler	90
2.7.5. Zaman	91
2.7.6. Mekân	91
2.7.7. Dil ve Üslup.....	92
2.7.8. Anlatım Teknikleri	92
2.7.9. Hikâyenin Ana Fikri	92
2.7.10. Hikâyedeki Mesajlar.....	92
3. ŞİİRE BAKIŞ ÖTESİ	93
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	96
KAYNAKLAR.....	100

ÖZET

BİR HİKÂYE ANLATICISI: ERTURAN ELMAS

Hikâye, yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayların anlatıldığı kısa bir anlatım türüdür. Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi ile birlikte giren hikâye, günümüze büyük gelişmelerle ulaşmıştır. Hikâye, her yazarın elinde farklı bir anlatıma bürünmektedir. Tanzimat Dönemi'nde kölelik, Batılılaşma gibi konuların ele alındığı hikâyede Cumhuriyet ile birlikte sosyal konulara ağırlık verilmiş; daha sonra dünya savaşlarının etkisiyle bireyin yalnızlığı, bunalım, var oluşu sorgulama gibi konularla ilerleme göstermiştir. Türk hikâyeciliğinde bireysel ve toplumsal konuları harmanlayan modern yazarlardan biri Erturan Elmas'tır.

Küçük yaşlarda hikâyeler yazmaya başlayan Erturan Elmas, bilhassa Türkçeye tam hâkimiyeti ve akıcı üslubu ile Türk hikâyeciliğine önemli katkılar sağlamıştır. Edebiyat öğretmeni de olması onun yazı hayatına yeni heyecanlar katmıştır.

Elmas, 1975'te henüz fakülte birinci sınıf öğrencisiyken “*Gerçek*” dergisinin açtığı hikâye yarışmasında “Gece İşi” hikâyesiyle birinci olmuştur. Hikâyenin bu dergide yayımlanmasıyla birlikte basın-yayın dünyasına adımını atmıştır. 1975'ten beri muhtelif dergilerde (*Hisar*, *Dergâh*, *Gerçek*) hikâyeleri yayımlanmıştır. Eserleri 2010 yılından sonra kitap hâlinde basılmıştır.

Erturan Elmas'ın yazıları hayatından da izler taşır. Anlattığı olayların çoğunu ya yaşamıştır ya da tanık olmuştur. Özellikle çocukluğunun geçtiği Bursa-Orhangazi-Keramet köyü, mekân olarak hikâyelerde geniş yer tutar. Bunun yanında Erturan Elmas'ın hikâye kahramanları gerçek hayatta var olmuş, kanlı canlı kişilerdir. Hikâyelerinde köylüler, çocuklar, yaşlılar, kadınlar, öğretmen ve öğrenciler; köyden kente eğitim görmeye giden gençler, emekliler, müteahhitler, banka memurları, pazarcılar, piyasayı altüst eden komisyoncular yer alır. Çalışmada Türk hikâye dünyasına yeni renkler katan Erturan Elmas hayatı, edebî kişiliği ve eserleri çerçevesinde incelenecektir. Böylece yazarın Türk edebiyatındaki yeri ve değeri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hikâye, Erturan Elmas, Kayıp Balkon, Cadılar Âlemi, Şiire Bakış Ötesi,

SUMMARY

THE LIFE-WORK OF ERTURAN ELMAS IN TURKISH LITERATURE

A story is type of short narrative and is the telling of events which is lived or could live. The story, which entered Turkish literature with the Tanzimat Period, has shown great developments today. The story takes on a different narrative in each author. In the story, subjects such as slavery and westernization were discussed in the Tanzimat Period, and social issues were emphasized with the Republican period. Then, with the effect of the world wars, progress has been made on issues such as the loneliness of the individual, his depression, questioning his existence. Erturan Elmas is one of the modern writers who blends individual and social issues in Turkish storytelling.

Erturan Elmas, who started to write stories at a young age, has made important contributions to Turkish storytelling, especially with his full knowledge of Turkish and his fluent style. Being a literature teacher also brought new excitement to his literary life.

In 1975, when Elmas was still a first-year student, the story "Nightwork " made her the first in the "Gerçek" magazine's story contest. With the publication of the story in this magazine, he stepped into the world of press and broadcasting. His stories have been published in various magazines (Hisar, Dergah, Gerçek) since 1975. His works were published as a book after 2010.

Erturan Elmas's writings also reflect his life. He has either experienced or witnessed most of the events he describes. Especially Bursa-Orhangazi-Keramet village, where he spent his childhood, takes place in the stories as a place. Besides, the heroes of the story of Erturan Elmas are people from real life. His stories include villagers, children, the elderly, women, teachers and students, young people who go to the city for education, retirees, contractors, bank clerks, market sellers, brokers who turn the market upside down. In the study, the life, literary personality and works of Erturan Elmas, who added innovations to the Turkish story world, will be examined. Thus, the place and value of the author in Turkish literature will be tried to be determined.

Keywords: Story, Erturan Elmas, Kayıp Balkon, Cadılar Âlemi, Şiire Bakış Ötesi,

ÖN SÖZ

Erturan Elmas, hikâyelerinde Bursa (Orhangazi, İznik) çevresinin kasaba ve köylerinde yaşayan insanların günlük yaşamlarına ve öğretmen-öğrenci ilişkilerinden eğitim-öğretim sorunlarına kadar birçok hususa değinmiştir. Yazar, doğup büyüdüğü topraklardaki hadiselerle kayıtsız kalamaz. Bunları gerçekçi bir bakış açısıyla kaleme alır. Hikâyelerinde, gerçekliği bozmayacak derecede az da olsa kurgu kahramanlarla gerçek kahramanlar iç içedir. Yaşadığı toplumsal çevreden doğrudan etkilenen Erturan Elmas, halkın sorunlarını ve gördüğü yanlış uygulamaları hikâyelerinde derinliğine ele almış ve eleştirmiştir.

Zeytin üreticisi bir ailenin çocuğu olduğu için zeytin ve sebze yetiştirerek geçimini sağlayan sıradan insanların günlük kaygılarını görmezden gelmemiştir. Tüm bunlar Erturan Elmas'ın mütevazı kişiliği ve insani duyarlılığı ile ilişkilidir. Erturan Elmas, 70'li yılların ikinci yarısından başlayarak yazılarıyla ve yaptıklarıyla Türk edebiyatına katkıda bulunmuştur. Türk eğitim hayatına da yıllarca hizmet etmiş, öğretmenliğin çilesini çekmiş bir yazardır. Buna rağmen Erturan Elmas'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserleriyle ilgili herhangi bir akademik çalışma şimdiye kadar yapılmamıştır. Bu yüzden bizim tezimiz orijinal bir çalışmadır.

Türk edebiyatına katkıda bulunan yazar hakkında yaptığımız bu akademik çalışmanın öncelikli amacı, gelecek nesillere karşı bir toplumsal sorumluluk duyan yazarın, edebiyat araştırmaları adına araştırılmasına bir başlangıç oluşturmaktır. Daha önce araştırılmamış ve Türk edebiyatına sunulmamış olan günümüzün paha biçilmez yazarını araştırmaya uygun gördük.

Erturan Elmas'ın on bir hikâyeden oluşan “Kayıp Balkon” adlı ilk hikâye kitabı 2020’de, yedi hikâyeden oluşan ikinci kitabı “Cadılar Âlemi” ise 2021’de yayımlanmıştır. Bu kitaplar dışında yayımlanan üçüncü eseri, şiir incelemeleri içerikli “Şiire Bakış Ötesi” (2010) adını taşır. Yerel bir gazetede köşe yazıları da yazan Elmas'ın, yayımlanmaya hazır olan piyesleri de vardır.

Erturan Elmas'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri üzerine inceleme olarak ele aldığımız bu çalışma iki bölümden oluşur. Birinci bölümde Erturan Elmas'ın doğumundan başlayarak

aile, eğitim, meslek hayatına dair bilgiler verdik. Aynı bölümün devamında hikâyeciliğine, hikâye anlayışına, hikâye kitaplarına yer verdik ve ayrıca oyun yazarlığına temas ettik.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Erturan Elmas'ın “Kayıp Balkon” ve “Cadılar Âlemi” adlı hikâyelerini; konu, olay örgüsü, anlatıcı bakış açısı, kişiler, mekân, dil ve üslup, anlatım teknikleri yönüyle detaylı bir şekilde inceledik. Aynı bölümde şiir incelemeleri içerikli “Şiire Bakış Ötesi” adlı eser hakkında bilgi verdik. Sonuç bölümünde ise elde ettiğimiz bilgiler ışığında çalışmamızı değerlendirerek akademik çalışmamızı sonlandırdık.

Erturan Elmas'ın hikâyelerinin incelendiği bu çalışmada klasik hikâye tahlil yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemle göre hikâyeler sırasıyla konu, olay örgüsü, bakış açıları, kişiler, zaman, mekân, dil ve üslup, anlatım teknikleri, ana fikir ve mesajlar olmak üzere alt başlıklar hâlinde incelenmiştir.

Bu çalışmanın oluşturma sürecinde maddi ve manevi anlamda beni her zaman destekleyen aileme; ilgisi ve sabrıyla beni titizlikle yönlendiren editör ve yazar Sayın Erturan ELMAS'a; emeğini her zaman üzerimde varlığıyla hissettiğim danışmanım Prof. Dr. Enver TÖRE'ye çok teşekkür ederim.

Tarık ATEŞ
Artvin, 2022

GİRİŞ

İnsanoğlu birinci elden deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini başka insanlardan duyduklarını, gördüklerini aktarma, paylaşma ihtiyacını hissetmiştir. Diğer edebî türlerde olduğu gibi hikâye anlatma da bu ihtiyaçtan doğar. Hikâye; yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayları insan, zaman ve mekân unsurlarıyla birlikte kurgusal bir dünya çerçevesinde fazla ayrıntıya girilmeden yazılan düz yazı türüdür.

Hasan Kavruk hikâyeyi şu şekilde tanımlar: “*Eski Türk Edebiyatında hikâye, en geniş ifadesiyle ‘bir olayın anlatımı’ şeklinde düşünülmüş, manzum olsun, mensur olsun bir olayı anlatan tarih, masal, efsane, lâtife, destan, menkıbe vs. gibi tahkiye esasına dayanan bütün eserler genel olarak hikâye adıyla adlandırılmıştır. Aynı zamanda hikâye türünden bir eser de destan, kıssa, efsane, menkıbe, lâtife, tarih, nevâdır vb. gibi isimlerle de anılabilmektedir. Bunun yanında bir hikâyenin değişik terimlerle de adlandırıldığı görülmektedir.*”¹

Emin Özdemir de hikâyenin tanımını şu şekilde yapar: “*Olmuş ya da olabilmesi mümkün olayları anlatan kısa oylumlu yazılar... İnsan yaşamından gerçeğe uygun kesitler sunan, bunu yere, zamana bağlayarak yapan yazı türü... Olayları ve kişileri tek yönüyle ele alıp anlatan, romandan daha küçük oylumlu yazılar*”²

Hikâye kelimesi, dilimize Arapça h-k-v (ha-kef-vav) fiil kökünden gelir. Kelimenin anlamı bir sözü ve haberi aktarmak ve rivayet eylemek, bir nesneye benzetmek, bir kimseden bir söz aktarmaktır. Batı dillerinde hikâye türünün yerine “novel, historie, history, geschichte” gibi kelimeler kullanılır.

Türk edebiyatında olay hikâyesi ve durum hikâyesi diye iki ana akım bulunur. Olay hikâyesi (klâsik vak’a hikâyesi) gerçekte olan ya da olması muhtemel olayları anlatan hikâye türüdür. Bu türe “Guy de Maupassant tarzı” da denir. Türk edebiyatındaki önemli temsilcisi, Ömer Seyfettin’dir. İkincisi ise “Durum hikâyesi”dir, bu hikâye türüne “Çehov tarzı” da denilir. Olaydan çok insanın belli bir zaman dilimindeki durumu anlatılır. Türk edebiyatında Sait Faik Abasıyanık ve Memduh Şevket Esendal, Çehov tarzı hikâyenin önemli temsilcileridir.

Hikâye türünün geçmişi çok eskiye dayanmakla birlikte tarihsel süreç içinde hem bizim edebiyatımızda hem de dünya edebiyatında zamanla gelişerek bugünkü anlamda

¹ Hasan, Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, MEB Yayınları, İstanbul, 1998, s.7

² Emin, Özdemir, *Yazınsal Türler*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1994, s.214.

modern hikâyenin kapısını aralamıştır. “*Hikâye, toplumların öz değerlerinden beslenir ve o toplumun mazisi kadar eskidir*”.³ Modern anlamda hikâyenin Batı’daki ilk örneklerine 18. yüzyılda rastlanır. Romanla aynı dönemde oluşmaya başlayan hikâye, 19. yüzyılda roman türünden ayrılarak romantizm ve realizm akımlarının etkisiyle karakteristik özelliklerini kazanır. Batı edebiyatında hikâyenin ilk örneklerini İtalyan yazar Giovanni Boccacio vermiştir. “*Decameron Hikâyeleri*” 1348’de Floransa’da veba salgınının baş gösterdiği bir sırada, üç soylu erkekle yedi soylu kadının salgından kurtulmak için bir kilisede buluşarak kura çekilmeye karar vermesiyle ortaya çıkar. Vakit geçirmek için bu on kişiden her biri her gün birer hikâye anlatır. Böylece on günde 100 hikâye meydana gelir.⁴ “Decameron Hikâyeleri”nin en önemli özelliği dönemin İtalyan hayatından realist kesitler sunması, zaman zaman psikolojik tahlillere yer vermesi ve adına “Novelle” denilen küçük hikâye türüne örnek teşkil etmesidir.

İtalyan yazar 14. yüzyılda “Decameron” adlı eseriyle hikâye türünün ilk örneklerini vererek çağdaş hikâyeciliğin kurucusu olmuştur. İtalyan yazar Giovanni Boccacio’nun etkisiyle Geoffroy Chaucer, İngiltere’de hikâyenin kurucusu olur. Geoffroy Chaucer, “*Canterbury Hikâyeleri*” adlı eserinde hac için birlikte yola çıkan şövalye, rahip, rahibe, doktor, değirmenci, hancı gibi farklı tabaka insanların portreleri bulunur. Daha sonra Fransa’da Margueritte de Navarre, Guy de Maupassant, Almanya’da E.T.A. Hoffman, Rus edebiyatında Aleksander Puşkin, Anton Çehov, Maksim Gorki, Amerikan edebiyatında Jack London gibi yazarlar hikâye örneklerini veren önemli isimlerdir.

Türk edebiyatında hikâye türü, Türk edebiyat tarihi zarfında değişik biçim ve içeriklerle ortaya çıkmıştır. *Geleneksel anlatı türleri arasında Türk hikâyesi, İslâmiyet kabul edilmeden önceki dönemlerde sözlü kültür içerisinde önemli bir yere sahiptir. Türk edebiyatında öncelikle, halk edebiyatının bir türü olarak gelişir.*⁵ Bu nedenle hikâye ve hikâye anlatma geleneği, “zaman seyri ve coğrafya-mekân içinde” efsane, masal, menkıbe, destan vb. mahsullerle beslenerek dinî, tarihî, içtimâî hadiselerin potasında iç bünyesindeki bağlarını muhafaza ederek”⁶ modern hikâyenin temelini oluşturmuştur. *Türk edebiyatında hikâye türünün temellerine İslâmiyet öncesi dönemde oluşturulan destanlarda, devamında ise İslâmiyet sonrası Türk edebiyatında bir yandan halk edebiyatında özellikle sözlü kültür*

³ Enver Töre, Osmanlı’da Tiyatro, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul, S.1, 1999, s.205-214.

⁴ Doç. Dr. Ali İhsan Kolcu, *Hikâye Sanatı*, 2006,s.14.

⁵ Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu, *Türk Edebiyatı Tarihi*,2021.s.819.

⁶ Şükrü Elçin, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, 1998, s.444.

etkisiyle halk hikâyelerinde, Meddah hikâyelerinde⁷, öte yandan divan edebiyatında mesnevilerde devam eder.

Modern anlamda hikâye olarak sayılmasa da modern Türk hikâyesinin ilk adımlardan biri Giritli Aziz Efendi'nin kaleme aldığı Muhayyelat-ı Aziz Efendi'dir. Konusu ve konunun işlenişi bakımından "Binbir Gece" ve "Binbir Gündüz" hikâyelerini anımsatan Muhayyelat, geleneksel Türk hikâyesinin biraz daha çağdaş bir görünümü sayılabilir.⁸ Muhayyelat, "yazılı Türk anlatısı için sadece ilk eser değil, aynı zamanda önemli bir başlangıç noktasıdır."⁹

Türk edebiyatında Batılı anlamdaki ilk hikâyeler Tanzimat döneminde 1870'lerden sonra çevirilerle başlar. "Çeviri hikâyelerin ve romanların halk arasında büyük beğeni toplamasıyla birlikte Tanzimat dönemi yazarları da bu türlere yönelirler. Ahmet Midhat Efendi, Samipaşazâde Sezai ve Nâbizade Nâzım hikâye türünde verdikleri örneklerle Batılı anlamdaki modern hikâyenin öncüleri olurlar.

Tanzimat dönemi yazarları geleneksel anlatı ile modern anlatıyı yani klasik hikâye ile kurguyu (fiction) birleştiren ve Türk edebiyatı için yeni olan konuları hikâyelerinde ele alırlar."¹⁰ Tanzimat'la başlayan Türk hikâyeciliğinin toplum için sanat anlayışını benimseyen önemli yazarı Ahmet Midhat Efendi'dir. Onun Letaif-i Rivayat adlı eseri modern hikâyeciliğe geçişte önemli bir yer tutar. Ayrıca Letaif'teki hikâyelerin hemen hepsinde geleneksel Türk hikâyeciliğinden derin izler bulunur. "Letâif-i Rivâyat'ın ilk cüzleriyle aynı yıllar içinde tamamlanan Emin Nihad Bey'in "Müsâmeretnâme"si aynı şekilde bir başlangıç olarak dikkate değer eserdir."¹¹

"Emin Nihat'ın Müsâmeretnâme (gece toplantıları kitabı) adlı eserinde 7 hikâye toplanmıştır. Yazar, kitabın başından, kış gecelerinde hoşça vakit geçirmek için, kafa dengi bazı dostların sırayla her akşam bir yerde toplanıp çeşitli gazeteleri okuyarak yararlandıklarını; bu arada, kimi gecelerde de, toplantıya katılanlardan her birilerinin gençliklerinde başlarından geçen olayları anlatmalarına karar verdiklerini bildirir."¹²

⁷ Bkz. Enver TÖRE, *Geleneksel Türk Tiyatrosu*, Kesit yayınları, İstanbul, 2016.

⁸ Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu, a.g.e., s.819.

⁹ G. Gökalp Alparslan, "Osmanlı-Türk Romanının Başlangıcında Beş Eser", H. Ü Edebiyat Fakültesi-Osmanlı'nın 700.Yılı Özel Sayısı, 1999, s.185-202.

¹⁰ Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu, a.g.e., s.821.

¹¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İst. 2003, s. 289

¹² Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, İnkılâp Kitabevi, İst. 1987, s. 66

*“Müsameretname’nin üslubu, Ahmet Midhat Efendi’nin ilk hikâyelerinin halk konuşmasına çok yakın ve vuzuh arzusuyla çözü, âdetâ şekilsiz üslubuyla, eski halk hikâyelerinin üslubu arasındadır. Mamañih son hikâyelere hafif bir Namık Kemal tesiri karışır.”*¹³

Tanzimat edebiyatının en yetkin sanatçılarından biri olan Samipaşazade Sezai “Küçük Şeyler” adlı eserle Türk edebiyatında küçük hikâye türünün ilk başarılı örneklerini vermiştir. *“Geleneksel anlatıdan sıyrılan Türk hikâyesi gerçek kimliğini Samipaşazade’nin Küçük Şeyler’inde bulur. Bu eserle Sezai, Türk hikâyeciliğini destandan başlayıp halk hikâyesiyle devam eden süreçte yapı ve izlek yönünden Batılı hikâye formlarına yaklaştırır.”*¹⁴ Samipaşazade Sezai, *Küçük Şeyler* adlı eserin başındaki “Mukaddime”de; *“Dünyadaki her şeyin güzel yazıldığı takdirde önemli olduğunu söyler.”*¹⁵

Tanzimat edebiyatının diğer bir hikâye yazarı Nabizade Nazım’dır. Nabizade Nazım şiir, hikâye ve roman türünde eserler vermiştir. Nabizade Nazım’ın hikâye türünde yazdığı Karabibik adlı eseri edebiyatımızda köy hayatının ele alındığı ilk modern hikâyedir. Realizmden ziyade Natüralizmi daha fazla önemseyen yazar Türk edebiyatında hikâyenin gerçekçi bir yapıya kavuşmasında önemli bir rol oynar. Dönemin diğer hikâye yazarlarından biri olan Recaizade Mahmut Ekrem, Tanzimat döneminde yeni yeni algılanan ve gelişmeye çalışan Batı tarzı Türk hikâyesine az da olsa katkıda bulunmuştur.

Tanzimat’la birlikte edebiyatımıza tam anlamıyla giren hikâye bir geçiş döneminin izlerinin taşımaktadır. Tanzimat’ın birinci dönemindeki anlayış ikinci döneme göre farklıdır. Birinci dönem hikâye yazarları toplum için sanat anlayışına bağlı kalırlar. İkinci dönem hikâye yazarları ise dönemin şartları gereği olarak toplum için sanat anlayışı yerine *“Sanat, sanat içindir”* anlayışını benimsemişlerdir. Tanzimat’ın ikinci döneminde siyasal şartlar gereği olarak edebî kaygı ön plandadır. Ancak çağdaş hikâyenin temelleri Tanzimat edebiyatından sonraki dönem olan Servet-i Fünûn döneminde atılmıştır.

“Tanzimat’ın ardından her alanda görülen modernleşme çabaları, toplumsal ve bireysel yaşamda kendisini Batı tarzı yaşam biçimlerini benimsemekte de gösterir. Batı’yı yakından tanıma fırsatı bulan birtakım aydın ve öğrenci, orada edindikleri gözlemlerin sonucu olarak, bizdeki eksikliğin ve geri kalmışlığın çaresini Batılı tarzda yaşamakta

¹³ Ahmet Hamdi Tanpınar, a.g.e. s.289.

¹⁴ Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu, a.g.e., s.826.

¹⁵ Prof. Dr. Zeynep Kerman, *Samipaşazade Sezai Bütün Eserleri 1-2-3*, 2003, s.101.

bulurlar. Batı'ya karşı duyulan büyük hayranlık ve ilginin sonucu olarak modernleşme ideali Batılılaşmakla eşdeğer görülür. Bu durum da beraberinde birtakım çelişkiler doğurur. Binlerce yıllık geleneğe yaslanmış olan bir toplumun bütünüyle değişim göstererek bambaşka bir yaşam biçimine geçmesi elbette kolay olmayacaktır. Dönemin aydınları arasında bile bir ikilik yaratan bu durum, yazarların da çoğunlukla tercih ettiği bir tema olmuştur. Biçimsel batılılaşma algısı, dönemin pek çok yazarı tarafından roman ve hikâye türüne konu edilir.”¹⁶

Fransız edebiyatını örnek alan Servet-i Fünûn yazarları, modern Türk hikâyeciliğinin temellerini atmıştır diyebiliriz. Yeni türlerin Türk edebiyatında daha büyük ilgi gördüğü bu dönemde yazarlar eserlerini kaleme alırlar. Tanzimat dönemi yazarlarının siyaset ile olan ilişkilerinin aksine bu dönemin yazar ve şairleri bireysel yaşamlarını eserlerine yansıtırlar. Servet-i Fünûncular kurgusal anlamda daha başarılı eserler verirler.¹⁷

Türk hikâyeciliğini yetkinliğe ulaştıran Hâlid Ziya Uşaklıgil'dir. Diğer bir yazar ise Mehmet Rauf'tur.

Fecr-i Âti döneminde kaleme alınan hikâyeler, teknik bakımından ve içerik yönünden pek başarılı bulunmaz. Daha çok bireysel konular ve bireyin iç dünyası öne çıkarılır. Cemil Süleyman Alyanakoğlu, “*Timsal-i Aşk ve Ukde*” adlı hikâye kitaplarıyla, İzzet Melih Devrim ise “*Hüzün ve Tebessüm*” adlı hikâye kitabı ile ön plana çıkar.

Tanzimat edebiyatı, Servet-i Fünûn edebiyatı ve Fecr-i Âti topluluğu Türk edebiyatında Batı edebiyatı örnek alınarak ilk eserlerin verildiği ve büyük gelişmelere imza atıldığı dönemlerdir. Fakat 1911 yılına geldiğimizde millî bir edebiyat anlayışı karşımıza çıkar. “*Edebî türler, beslenme kaynaklarını doğal olarak önce içinden çıktıkları toplumdan alırlar. Bu kaynağı kullandıkları sürece de mahallî ve millîdirler.*”¹⁸ Ziya Gökalp'in ortaya koyduğu “*halka doğru ilkesi*” hikâyelerde belirleyici etken olur. Türk tarihinin en eski çağlarına atıflar yapılarak millî kimlik ve kişiliği yansıtan bir edebiyat oluşur ve Cumhuriyet dönemine sonrasına kadar bu anlayış devam eder.

Millî edebiyat döneminde yazılan hikâyelerde Anadolu'ya yöneliş de söz konusudur. Ömer Seyfettin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Halide Edip Adıvar, Reşat

¹⁶ Tamer Temel, *Türk Modernleşmesinin Taşıyıcı Gücü: Tiyatro*, İdil Dergisi, C.5, S. 26, 2016, s.1763-1776.

¹⁷ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, s. 117.

¹⁸ Enver Töre, *Türk Tiyatrosunun Kaynakları*, *Turkish Studies*, S.4, 2009, s.2181-2348.

Nuri Güntekin gibi yazarlar millî edebiyat döneminde hikâye alanında önemli atılımları gerçekleştiren isimlerdir.

Cumhuriyet dönemine gelince; hikâyeciliği üç bölümde incelemek mümkündür: 1. 1923-1940 dönemi, 2. 1940-1980 dönemi, 3. 1980 sonrası dönemi.

Edebiyatın her bir dönemi bir önceki dönemin tecrübe ve birikimleri ile oluşur. Bu açıdan bakıldığında Cumhuriyet 1923-1940 dönemi Türk hikâyeciliğinin yeni bir zemin oluşturduğunu görüyoruz. *Memleketçi edebiyat* adı verilen bu dönem eski nesle mensup yazarlarla; eserlerini, mütareke döneminde kaleme alan genç yazar kuşağı tarafından önemsenir. Cumhuriyet'in ilk on yılında daha ziyade bir destan edebiyatı oluşur. Yeni kurulan Türk devleti ve onun efsanevi hâle getirilen kahramanı Mustafa Kemal Atatürk'ün etrafında döner edebiyatımız. Sonrasında ise köy ve kırsaldaki meseleler, ihmale uğramış Anadolu, sebepleri ve sonuçlarıyla birlikte gündeme getirilir. 1923-1940 arasında yer alan bu tahkiyeciler, daha çok gözleme dayalı gerçekliğe yönelmişlerdir.

“1923-1940 yılları arası, Atatürk devri olarak ele alınabileceği gibi, Cumhuriyet'in ilanı ile 2. Dünya Savaşı'nı içeren bir dönem olarak da ele alınabilir. Bu devrede, Millî Mücadeleyi başarıya ulaştıran milliyetçi duygu ve düşünceler ağırlık noktasını oluşturur. Atatürk'ün ilke ve inkılâpları doğrultusunda yapılan çalışmalar, yoğunlaşma gösterir. Gözler Anadolu'ya çevrilir. İstiklal Savaşı'nın ardından bir destan edebiyatı doğmaya başlar. Bu durum, şiirde ve tiyatrodaki belirginlik kazanır, hikâye ve romana da yansır.”¹⁹

1940-1980 döneminde, II. Dünya Savaşı ister istemez yazarları da etkiler. Yüzünü Batı uygarlığına çeviren Cumhuriyet yazarları, oradan aldıkları yeni meseleleri konu olarak edebiyatımıza da taşırlar. Bu dönemde yazarlar, gözleme dayanan realizm, natüralizm ve toplumcu gerçekçilik akımlarının etkisiyle de eserlerini verirler. 1940-1980 arasında hikâyede hem yazar hem de içerik olarak büyük bir çeşitlilik gösterir. Edebiyatta ortaya çıkan siyasallaşma eğilimi ile modernleşme anlayışıdır.

Modern hikâyede olay aktarımı ve buna bağlı dış gerçeklikler önemini kaybeder. Buna karşılık insan zihninde ortaya çıkan izlenimler ve çağrışımların anlatımı daha önemlidir. Bu dönemde hikâye kurgusunda sıralı ve düzenli bir zaman anlayışı ve mekân kurgusu ortadan

¹⁹ Hüseyin Tuncer, *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I*, Ders Kitapları Anonim Şirketi Tesisleri, İstanbul, 2001, s.7

kalkar, bunun yerine çok katmanlı, birbirini kapsayan bir zaman ve mekân algısı ortaya çıkar.

Cumhuriyet dönemi hikâyeciliğindeki son dönem olan 1980 sonrası, modern ve postmodern eğilimlerin bir arada götürüldüğü bir dönemdir. Bu döneme denk gelen, ülkede ortaya çıkan 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 tarihlerindeki askerî müdahalelerin yol açtığı bazı siyasî ve sosyal karışıklıklar, bireysel sorun ve bunalımlara da yol açar. Meydana gelen birtakım siyasi ve ekonomik gelişmeler Türkiye'nin kültürel yapısını etkiler. İşte böyle bir ortamda Türk hikâyecilik anlayışında siyasî ve sosyal bir açılım görülür ve bu açılımın etkisi yıllarca sürer. 1980 sonrası hikâyeciliğimizde, 1990'lı yıllara gelinceye kadar daha önceki devirde hikâye anlayışından belirgin farklılıklar görülmez. Geleneksel ve modern olmak üzere hikâye iki kısımda gelişimini devam ettirir. Hikâyedeki zenginlik; konu, edebiyat akımları ve sanatçıların görüşlerinden beslenir. 1980'den sonra tüm dünya ile birlikte Türkiye'de başlayan değişim ve dönüşüm süreci, edebiyat ve kültür hayatında etkisini artırır. 1990'lı yıllarda hikâyede üçüncü bir kurgu anlayışı meydana gelir. Postmodern algı şekillerinin meydana getirdiği kurgu ve edebiyat anlayışı, hikâyede yeni bir soluk oluşturur. Bu zaman zarfında, Türkiye'de modernleşme çabalarının etkisi olduğu gibi elektronik iletişim araçlarının, görsel-işitsel kültür meydanında önemi büyüktür.

Erturan Elmas'ın Türk hikâyeciliğine adım atışı, 1970'li yılların ortasına rastlar. Yazarımız, edebiyatın diğer türlerinde eser vermiş olmasına rağmen daha çok hikâyeciliğiyle ön plana çıkar. Kalemın gücünü ve ışıltısını bugüne dek yeterince duyuramamış yazarımız, hikâyelerinde okuyucularının kalbinde derin izler bırakır. Doğup büyüdüğü köy İznik gölüne sekiz yüz metre mesafede bir dağ eteğindedir ve zeytin üreticisi bir ailenin çocuğudur. Erturan Elmas, hikâyelerinde anlattığı olayların çoğunu bizzat yaşamış ya da tanık olmuştur. Bu nedenle yazar hikâyelerinde daha çok Bursa (*Orhangazi, İznik*) çevresinin kasaba ve köylerini, burada yaşayan insanların günlük kaygılarını ve onların yaşayış tarzlarını anlatmaktadır.

Gerek Türk edebiyatına katkılarıyla gerekse yetkin hikâyeciliğiyle önemli bir isim olan Erturan Elmas'ın eserleri, hayatı ve edebî kişiliği ile ilgili akademik bir çalışmanın bugüne kadar yapılamamış olması edebiyatımız adına bir eksikliktir. Biz bu çalışmamıza onu ve eserlerini konu edinerek, bugüne kadar gözden kaçırılmış önemli bir yazarı edebiyat dünyamıza sunmak istedik. Yazarın hikâyeleri okunduğunda ne demek istediğimiz daha iyi anlaşılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ERTURAN ELMAS'IN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. HAYATI

Erturan Elmas'ın hayatı ile ilgili bilgiler içeren bu kısım bizzat yazarın kendi aktarımıyla oluşturulmuştur.

Erturan Elmas, 2 Nisan 1956'da Bursa'nın Orhangazi ilçesine bağlı Keramet köyünde dünyaya gelir.

İlkokulu köyünde bitirdikten sonra parasız yatılı sınavlarını kazanarak Arifiye İlköğretmen Okulu'na girer. Yedi yıllık eğitim-öğretim süreci sonucunda ilkokul öğretmeni diploması alır fakat öğretmenliğe hemen başlamaz. Edebî türlere olan sevgisi onu edebiyat fakültesine yöneltir. 1974 üniversiteye giriş sınavlarında ilk tercihi olan İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazanır. Henüz üç aylık fakülte öğrencisiyken İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nun açtığı sınavı kazanarak parasız yatılı öğrenciliğe devam eder.

1979 Ocak'ta Edebiyat öğretmeni olarak Afyon – Çay Lisesi'ne atanır. 1982'de Isparta'da dört aylık kısa dönem askerlik yaptıktan sonra 2010 yılına kadar sırasıyla Afyon – Bolvadin, Bursa – Orhangazi, Muş, Sakarya – Karasu ve son olarak Bursa'da devlet liselerinde ve özel dershanelerde otuz yıl çalışarak emekli olur.

Evlidir; ikisi evli ve işinde gücünde olan, biri doktora yapan üç oğlu vardır.

Yazı hayatına on dört yaşındayken başlar. O devirlerde kitap edinmek, kütüphanelere ulaşmak çok zor ve masraflıdır. Fakat öğretmen okulunun çok zengin bir kütüphanesi vardır. Orası sanatçı için âdeta kitap cennetidir. Sınıf arkadaşları ders çalışırken, yardımcı ders kitapları okurken o kendini roman, hikâye ve şiir dünyasına kaptırmıştır. Sürekli okur ve Jules Verne etkisinde romanlar, Yunus Emre tarzında şiirler yazmaya çalışır.

Edebiyat Fakültesine girince yazdıklarının hiçbir edebî değeri olmadığını anlar ve hikâye türüne yönelir. Fakülte öğrencisiyken “Hisar” ve “Gerçek” dergilerinde hikâyelerini yayımlar. Hisar dergisi 1980'de kapanınca içindeki yazma ateşinin alevleri yok olur. Erken evlilik, birkaç yıl arayla doğan çocuklar ve konargöçer ailelerinden pek de farkı olmayan memuriyet hayatı sebebiyle yazmak eyleminden iyice kopar. Otuz yıllık meslek hayatında ailesini geçindirmek için çok çalışır fakat çok az yazar. Yazdıklarını herhangi bir dergiye veya yayınevine göndermez.

2009’da emekli olduktan sonra yazı çalışmalarına hız verir; Dergâh dergisinde birkaç hikâyesi yayımlanır. 2010’dan sonra üç kitabı basılır.

2010’dan beri yayınevi editörlüğü yapmaktadır ve yerel bir gazetede köşe yazıları yazmaktadır.

2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ, HİKÂYECİLİĞİ

Erturan Elmas, zeytin üreticisi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Doğup büyüdüğü köyün insanları Samanlı Dağları ile İznik Gölü arasındaki dar alanda zeytin ve sebze yetiştirerek geçimini sağlar. Zeytin ağacı yetiştirmek en az otuz yıllık sabır, çile ve fedakârlık gerektirir. Yoğun olarak hissedilen ağaç sevgisi Elmas’ın bazı hikâyelerinde çarpıcı biçimde anlatılır.

Yazar; çalışma hayatını, yaşadığı çevreyi, tanıştığı insanları eserlerine yansıtır. Ömrünün kırk yedi yılı okullarda geçmiş biri olarak hikâyelerinde öğretmen – öğrenci ilişkilerinden, eğitim – öğretim sorunlarından da sıcak bahisler vardır. Hikâyelerinde anlattığı olayların çoğunu yaşamış veya tanık olmuştur. Hikâye kahramanları, gerçek hayatta var olan, kanlı canlı kişilerdir. Tahkiyesindeki gerçekçiliği bozmayacak derecede kurgular da vardır. Zaten hayal ve kurgu katılmayan edebî eserler son derece yavan olur.

Az eser verişinin sebebi de düz bir çizgide basit bir hayat yaşamasından kaynaklanıyor. Mesela savcılığa gidip hiç kimseyi şikâyet etmez, hiç kimse tarafından şikâyet edilmez. Savaş görmemiş, hapse girmemiş, maden ocağına inmemiştir. Herhangi bir fabrikaya girmemiş, çarpan çekiçlerin veya çarpışan çeliklerin seslerini işitmemiştir. Devleti idare eden üst düzey bürokratların sohbetlerine ve faaliyetlerine tanık olmaz. “*Bu tür kişiler ve konular hayal gücüyle de anlatılır,*” gibi bir düşünceye inanmadığı için yazmaya yeltenmez.

1970’lerde yazdığı hikâyeleri 2020’lerde güncelliğini koruyor ve okunuyorsa 2070’te de okunacak bir yazardır Erturan Elmas.

Erturan Elmas’ın hikâyeciliği incelediğinde iki nitelik görülür. Birincisi, hikâyelerde vurma, yaralama, gizem ve entrika bulamazsınız. Her hikâyesinde olaydan çok olayların insan ruhunda bıraktığı etkileri anlatır; korku, endişe, sevinç, umut, mutluluk gibi ruhi dalgalanmaları ön plana çıkarır.

Kendisi, bu tutumun sebebini, genç yaşta birkaç defa okuduğu “Suç ve Ceza” romanına bağlar. Dostoyevski’nin eserlerini külliyyat hâlinde okumuştur.

İkinci nitelik ise tüm hikâyelerinin Çehov tarzında yazılmış olmasıdır. Aslına bakarsanız Anton Çehov’dan önce Sait Faik’i ve Sabahattin Ali’yi tanımış ve tüm eserlerini okumuştur. Hikâyeciliğini geliştirirken en çok onlardan etkilenir.

Üniversite yıllarında hocası Prof. İnci Enginün’ün teşvikleri ve yönlendirmesi sayesinde Hisar dergisinin genç yazarlarından biri olur. Ayrıca yine öğrencilik yıllarında Dergâh Yayınevi’nde iki yıl kadar yarı zamanlı çalışır, sahasında ilk telif ansiklopedi olan “Türk Dili ve Edebiyatı” ansiklopedisinin hazırlanmasına katkıda bulunur ve yayınevinde hikâye ustası Mustafa Kutlu’yla mesai arkadaşlığı yapar.

Elmas’ın olgunluk döneminde yazdığı hikâyelerinde kendine has bir hikâye tekniğine ve yine özgün bir dil-üsluba ulaştığını söyleyebiliriz. Nitekim Kayıp Balkon’daki arka kapak yazısında Prof. Dr. İnci Enginün şöyle diyor:

“Erturan; hikâyelerin çok güzel. Her biri başka türlü içime oturdu. Öğrencilik günlerinizde yazdığınız hikâyeleri de hâlâ hatırlıyorum. Hem köy hem kasaba hem de büyük şehri tanıdınız; zengin bir hayat tecrübeniz oldu. Üstelik anlatmasını, duygularınızı okuyucunuza geçirmesini biliyorsunuz. Son hikâyelerinizi okurken de aynı şeyleri düşündüm. Çok hoş bir anlatımınız var. Yıllar içinde hiç kimseye özenip onu taklit etmemenize de hayranlık duydum...”

Kayıp Balkon (2020), *Cadılar Âlemi* (2021) isimli hikâye kitapları vardır.

3. OYUN YAZARLIĞI

1973’te Arifiye İlköğretmen Okulunun tiyatro salonunda Genco Erkal’ın sahneye koyduğu tek kişilik “*Bir Delinin Hatıra Defteri*” oyunundan çok etkilenir. Hemen Gogol’ün bu eserini temin edip okur, fakat yazılı metin ile sahneye konulan eser arasında dağlar kadar fark olduğunu görür. İşte o zaman bir tiyatro sanatçısının herhangi bir esere nasıl can ve kan verdiğini, daha doğru ifadeyle nasıl yorumladığını somut olarak görüp anlar.

1976’da Yüksek Öğretmen Okulu’ndayken bu eserden esinlenerek “*Ayrancı Sülüman’ın Oğlu Coni Bitils*”ı yazar ve okulunun tiyatro salonunda bizzat oynar. Arkadaşları çok beğenirler ve hocası Prof. Dr. Mehmet Kaplan’a övgüyle anlatırlar. Kaplan

hoca “*Eserini bir defa daha sahneye koy ve bizi de çağır,*” der. Elmas, birkaç hafta sonra oyununu ikinci defa sahneye koyar. Prof. Mehmet Kaplan, oyunu izledikten sonra çok kısa bir konuşma yapar ve: “*Bu konu ancak bu kadar güzel yazılır ve oynanır,*” diyerek teşekkür eder. Daha sonra Coni Bitils’ı, Atatürk Öğrenci Sitesinde de sahneye koyar; dolayısıyla alkışı duyar, sahnenin tozunu yutar ve o günden sonra tiyatro eseri yazmayı ciddiye alır.

2000’li yılların başında “*Zaman Kaymaları*”, 2004’te “*Işıldak Mangası*” isimli tiyatro eserlerini yazar.

2010 yılında emekli olunca bir boşluğa düştüğünü hisseder. Okul yoktur, öğrencilerden uzaktır. Çocuklarının isteği ve tavsiyesiyle internet bağlar evlerine. İnternet sayesinde sanal âlemdeki edebiyat sitelerine girmeye, bu sitelere yazılar asmaya başlar. Âdeta okuluna yeniden kavuşmuştur. Bu sitelerde genç edebiyat heveslilerini yönlendirir, teşvik eder veya eleştirir. İstek üzerine edebiyat ve şiir hakkında makaleler yazar, şiir tahlilleri yapar.

2010’da Kanes Yayınları müdürü Necla Güney’in isteği üzerine makalelerini toparlayıp kitap hâline getirir. Şiir incelemeleri içerikli “*Şiire Bakış Ötesi*” isimli bu kitabı böyle ortaya çıkar.

Eserlerine topyekûn baktığımızda edebiyatımız adına göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir yazardır Erturan Elmas.

İKİNCİ BÖLÜM

HİKÂYE İNCELEMELERİ

1. KAYIP BALKON'DAKİ HİKÂYELER

1.1. “Kayıp Balkon”

1.1.1. Konu

Hikâyenin konusu, günümüzde millî bir sorun hâline gelen beyin göçünün bir Türk ailesinde yarattığı travmadır.

Kütahya’da yaşayan Enis Bey ve Hamide Hanım çifti çok büyük zorluklarla sahip olduğu kızları Nazlı’yı on beş yaşına kadar büyük bir sevgiyle büyütürler. Ancak on beş yaşından sonra Enis Bey, Nazlı’nın eğitimini düşünerek onu en iyi okullarda okutmak için Ankara’daki Fen Lisesine göndermiştir. Nazlı, fen lisesini bitirdikten sonra üniversite sınavlarında derece yaparak ODTÜ’ye girer, daha sonra Avrupa’daki ülkelere birinde yüksek lisansını tamamlayıp doktora yapar, orada evlenir ve iş hayatına başlar.

Hikâye, Enis Bey ve Hamide Hanım’ın evlat hasretiyle içine düştükleri ıstırapı anlatıyor. Enis Bey zamanını kızının yolunu balkonda gözlemekle geçirir ancak bütün bekleyişleri boşunadır. Hikâye hayal kırıklığı ve hüsrarla sona erer ve hayal kırıklığının temelinde aldanış söz konusudur. Enis Bey, kızı Nazlı’nın eğitim hayatında kariyer yapıp tekrar baba ocağına döneceğini sanmaktadır. Bekleyişleri gerçekleşmeyince, özlemleri ve hayalleri canını acıtmıştır.

“Kayıp Balkon” hikâyesinde hayal ve gerçek birbiriyle çatışır. Enis Bey, kızı Nazlı’nın bilim insanı olarak memleketine hizmet etmek üzere geri döneceğine, anne ve babasına kavuşup hayatına Kütahya’da devam edeceğine inanmaktadır. Nazlı’nın annesi Hamide Hanım ise bunun tam tersi tahminlerde bulunur. Kızları Nazlı’nın kendilerinden uzak başka bir memlekette yeni ve bambaşka bir hayat kurduğunu, kendilerini unuttuğunu düşünmektedir. Hikâye, Enis Bey ve Hamide’nin ruh hâlini ve hayat çerçevesini bize acıklı bir tarzda hissettirir. Hikâyeye baştan sona kadar bir anne ve babanın evladına duyduğu özlem ve içinde bulundukları ıstırap duygusu hâkimdir. Hikâyede hem kuvvetli bir gözlem hem de duygu değişimi söz konusudur.

Hikâyenin sonunda Enis Bey ve Hamide Hanım çifti, kızları Nazlı'ya kavuşamazlar. Nazlı akademik kariyer yaptığı başka bir ülkede yeni ve bambaşka bir hayat kurmuş ve ailesinden kopmuştur. Nazlı doğup büyüdüğü memleketine ve ailesine dönmez. Bu ayrılığa, özleme ve ıstıraba daha fazla dayanamayan Enis Bey kalp krizi geçirerek vefat eder.

1.1.2. Olay Örgüsü

Hikâyede vaka, oluş sırasına göre tanzim edilmiştir. Olay, bir bayram günü Enis Bey'in bayram namazı dönüşü evin balkonunda oturup gözlerini yoldan ayırmayarak kızları Nazlı'yı bekleyişiyle başlar. Hamide Hanım ise bu bekleyişin nafile olduğunu, kızlarının artık kendilerini gönlünden silip attığını iddia eder. Bu bayram sabahında evine gelip giden komşularına ve Nazlı'nın arkadaşlarına yalan söylemek zorunda kalan Hamide ve Enis Bey bu durum karşısında ıstırap ve üzüntü içindedirler. Bu özleme katlanamayan Hamide Hanım, Nazlı'yı evinden ayırıp evlat hasretini çekmesine sebep olduğu gerekçesiyle Enis Bey'i suçlamaktadır. Hamide, kocası Enis Bey'in üzerine yürür. Enis Bey de bu duruma daha fazla katlanamamış ve hikâyenin hüsrarla sonuçlanmasına sebep olmuştur.

İnsan, aslında iyi olduğu hâlde bazen başkaları tarafından kötü olarak tanımlanabilir. O zaman insan hakkında doğru karar verebilmek için insanın içini de bilmek gerekir. Kayıp Balkon hikâyesi işte böyle bir durumu, dış görünüş ile ruh dünyası arasındaki zıtlıkları ele alır. Enis Bey, kızı Nazlı'nın eğitim ve kariyer hayatını ve geleceğini düşünerek kızını en iyi okullarda okutmayı düşünmüştür. Ancak eşi Hamide ise Enis Bey'i, kızını kendisinden ayıran bir düşman gibi görmektedir.

1.1.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye bize birinci kişi anlatıcıyla, yani Hamide Hanım'ın diliyle aktarılmıştır. Ayrıca hikâyede çoğul bakış açısı kullanıldığını görmekteyiz. Hikâyede birden fazla kişi Nazlı hakkında konuşur. Bu perspektif zenginliği hikâyeye derinlik kazandırır. Çocuğuna hasret bırakılmış bir annenin bakış açısıyla ailesini tanıma fırsatı buluruz.

“Yine de dayanamayıp küçük bir tepsiye bir bardak çay ile kahvaltılık bir şeyler koyup balkona götürüyorum. Önünde duran sehpadaki küllüğü, sigara paketini, kibriti ve seyyar telefonu balkon penceresinin önüne kaldırıp sehpayı tepsiye koyuyorum. O an anlıyorum ki bunca yıllık kocama karşı hissettiklerim ne tam olarak sevgi ne de bütünüyle nefret... Bir

zamanlar çok sevdiğim, fakat dokuz on yıldır da nefret ettiğimi zannettiğim bu adama galiba acıyorum ben.”²⁰

1.1.4. Kişiler

Kayıp Balkon hikâyesinde öne çıkan karakterler Enis Bey ve eşi Hamide’dir, diğer şahıslar üzerinde fazla durulmamıştır.

Asli Kişiler

Enis Bey: Enis Bey hikâyede “*Eski nüfus müdürü Enis Bey... Komşulara göre mahallenin saygın beyefendisi... İçki içmez, kumar bilmez; çocukla çocuk, büyükle büyük... Her komşuya saygılı ve güler yüzlü... Resmî işlerde yol gösterici, özel meselelerde çözüm bulucu... Herkesin gözünde mahallenin bilgisi...*”

“*Ah, ah!*” diye geçiriyorum içimden. “*Bir de bana sorun; dışı seni, içi beni...*” cümleleriyle²¹ tanıtılan ana karakterlerden biridir.

Eşi Hamide’ye göre Enis Bey içe dönük ve kapalı bir kişiliğe sahiptir. Kendi üzüntülerini içine gömen, gerçekleri görmezden gelen kişiliğiyle âdeta hayal dünyasına gömülerek yaşamaktadır. Ancak buna rağmen dış dünyaya karşı (*karısı dışındaki insanlar*) üzüntülerini saklayıp gülmeyi de başarabilen biri olabilmektedir.

Enis Bey aynı zamanda akla, bilime ve başarıya büyük saygı duyan ve bu uğurda kendi öz kızının dahi uzun yıllar gurbette kalmasına razı olan bir adamdır. Ancak Enis Bey, biricik evladı Nazlı’yı anne şefkatinden mahrum etmiştir. Enis Bey, kızını aramayacak kadar gururlu ancak onun hasretine ve artık dönmeyeceği gerçeğine dayanamayıp ölecek kadar da derin bir hissiyata sahiptir.

Hamide: Hamide kendini kadın ve eş olmaktan ziyade “anne” olarak tanımlayan ve yaşamının tüm anlamını annelik kavramında / eyleminde bulan bir kişidir. Hikâyenin anlatıcısı konumunda olan Hamide, kocasına karşı hislerinde kararsızlık yaşayan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kocasına karşı sevgi, nefret ve acıma duyguları arasında sıkışıp kalan fakat kızının özlemi ağır bastıkça öfke ve nefretle dolan biridir. Çünkü kocası Enis Bey tarafından çocuğuna hasret bırakılmıştır; kızına kavuşma umudunu yitiren, bu yüzden de

²⁰Erturan Elmas, *Kayıp Balkon*, 2020.s.8.

²¹Erturan Elmas,a.g.e.,s.8.

Enis Bey’e kızı hakkındaki acı gerçekleri acımasızca söyleyen Hamide, kocasının ölümünde de sorumlu olan kişi olarak değerlendirilebilir.

Nazlı: Enis Bey ve Hamide’nin biricik kızı olan Nazlı zekâsı ve başarıları ile ön plana çıkarılan biri olsa da öz benliğini kaybetmiş ve gidip yerleştiği ülkedeki topluma adapte olmuştur. Elektronik mühendisi olan Nazlı, yabancı biriyle evlenip İsviçre’ye yerleşmiş ve memleketine bir daha dönmemiştir. Evlendiğini ve hatta doğum yaptığını telefon ve fotoğraf aracılığıyla ailesine bildiren Nazlı’nın geleneksel yapıya ve yerli kültüre zıt bir kişilik oluşturduğu söylenebilir.

Figüran Kişiler

Zeynep: ‘‘Nazlı’nın ilkokuldaki sıra arkadaşıdır. Nazlı’nın tersine uzun boylu, yapılı ve balıketli bir kişidir.’’²² İlkokulu zorla bitiren Zeynep kuaför dükkânı açma planı yapmaktadır.

Nilay: Nazlı’nın sınıf arkadaşı olarak hikâyede yer alan Nilay liseyi bitirdikten sonra büyük bir markette kasiyer olarak çalışmaya başlamış ve erkenden evlilik kararı almıştır.

Selim Bey ve Oğlu: Enis Bey ve Hamide Hanım’ın komşularıdır.

Nazlı’nın Kocas (David / Davut): İngiltere’de doğup büyümüş, parasız yatılı okullarda okuduktan sonra İsviçre’de bir üniversitede akademisyen olmuştur. Enis Bey ondan bahsederken Davut adını kullanmaktadır. Hamide’ye göre fiziksel özellikleri arasında öne çıkan iri vücudu ve meymenetsiz suratıdır.

Nazlı’nın Oğlu (Joseph/Yusuf): Nazlı’nın altı aylık hâliyle fotoğrafını gönderdiği, kreşlerde büyütülen bir çocuktur.

Hısım/Akraba- Konu/Komşu: Bayramlarda ziyaret edilen insanlardır.

Mahalleden Geçen İnsanlar: Bayram zamanı dışarıda gezen genç çiftler, onların çocukları, yaşlılar vs.

Mahalledeki Çocuklar: Mahallede yaşayan ve Hamide’nin kurallarına uyan çocuklar.

²² Erturan Elmas,a.g.e.,s.9.

1.1.5. Zaman

Kayıp Balkon hikâyesinde yazar, zamanı soyut olarak değil bir bayram günü bayram namazı sonrası günün saatleri içinde yaşanan canlı hayat sahneleri ile tasvir eder. Hikâyede zaman, bayram namazı dönüşü kelimesiyle başlayıp aynı gün içerisinde Enis Bey'in evin balkonunda oturduğu yerde yıkılıp boylu boyunca uzanmasıyla biter. Mazi, birtakım anılara dönüşlerle ve diyaloglarla anlatılır.

1.1.6. Mekân

Hikâyede mekân Kütahya'da bir evin balkonu ve balkona bitişik mutfaktır. Enis Bey'in bekleyişleri, yaşadığı özlem, ıstıraplar ve Hamide'nin çektiği evlat hasreti bir resimde olduğu gibi renkli ve canlı tasvir edilir.

1.1.7. Dil ve Üslup

Yazar kahramanları kendi üsluplarına göre konuşturur. Buradaki amaç kahramanların duygu ve düşünce tarzlarını daha canlı, daha gerçekçi bir şekilde anlatmaktır. Gayet sade ve güncel dille yazılan hikâye, okuru kendisine çekmektedir. Hikâyenin üslubu açık, akıcı ve gösterişten uzaktır. Hikâyenin dili ise diğer hikâyelerde de örneklerini gördüğümüz Türkçenin lezzet verici kurallı cümlelerinden oluşur.

1.1.8. Anlatım Teknikleri

Kayıp Balkon hikâyesinde çoğunlukla diyalog tekniğinden yararlanılmıştır. Diyalog tekniği, kahramanların karşılıklı konuşmasına dayanmaktadır. Hikâyenin ana kahramanları Enis Bey ve Hamide arasında birtakım diyaloglar gerçekleşmektedir. Hikâyede ağırlıklı olarak Hamide'nin konuşmalarına yer verilmiştir:

“Doktor ne dedi sana?” diye bağıryorum oturduğum yerden.

‘İkinci kalp krizinde ya ölürsün ya da en iyi ihtimalle felçli kalıp yatalak olursun.’ demedi mi? Haydi, söndür şu zıkkımı da gelip bir şeyler ye!”

“Küstüm sana. “ diye cevap veriyor.

“Nedenmiş o?”

“Sen eskiden bayram sabahlarında ‘Bayramın mübarek olsun!’ deyip elimi öperdin.”

“Eskidenmiş o... Eli öpülecek adam mısın sen? “

*Cevap vermiyor. Evet, haklı... Eskiden her bayram sabahı, namaz dönüşlerinde elini öperdim bu adamın. Beni gören biricik kızım da katılırdı bu merasime. Sonra biz üç kişi bayramlık kıyafetlerimizi giyer; hısım akraba, konu komşu ziyaretlerine çıkardık.*²³

Geriye dönüş tekniğinde kahramanların geçmişleriyle yüzleşmeleri söz konusudur: “*Kör olasıca herif!*” diyorum içimden. “*Kahvaltı yapmana niçin seviniyorum ki? Zıkkımın kökünü yeseydin inşallah! Beni torunuma bile hasret bırakan kafasız adam! Oysa ne hayallerim vardı benim! Kızım işe gidince torunuma ben bakacaktım, tıpkı Nazlı’nın bebekliği gibi onu da kundağa saracak ve dizlerimde sallayarak uyutacaktım. Ah, ah!..*”²⁴

Geriye dönüş tekniğinin yanı sıra hikâyede kahramanların kendileriyle yüzleşmelerini içeren iç monolog tekniğinden de yararlanıldığı görülmektedir: “*Gurbet kuşu yavrumun bebekliği geliyor gözlerimin önüne. Meleğim dizlerimde uyuduktan sonra dikkatle ve yavaşça kucağıma alıp koklayarak yatak odamıza götürürdüm. Sonra o küçücük başını ve yine küçücük, ince bir yastığa yan yatırıp ben de yanı başına uzanırdım.*”²⁵ Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı gibi Kayıp Balkon hikâyesinde geriye dönüş, diyalog ve iç monolog tekniklerinden yararlanılmıştır.

1.1.9. Hikâyenin Ana Fikri

Hikâyenin ana fikri beyin göçünün hem ülkeye zarar vermesi hem de ailelerde onarılmaz travmalara sebep olmasıdır. Ayrıca içinden çıktığı toplumun geleneklerini önemsemeyen insanların kimlik karmaşası yüzünden ana dillerini bile unutacak hâle gelmelerinin ve kültürel değerlerine yabancılaşmalarının ailelerde hasar yaratacağı mesajı verilmektedir.

1.1.10. Hikâyedeki Mesajlar

Ana fikrin yanı sıra farklı kişiler üzerinden mesajlar verildiği görülmektedir. Öncelikle hikâyenin asıl kişisi Hamide, kendini sadece “anne” olarak tanımlayan ve kızından ayrı bir yaşamda kendini tamamen anlamsız ve amaçsız hisseden biridir. On yıllık evlilikten sonra büyük güçlüklerle yaşama dâhil olan bir çocuk elbette çok kıymetlidir ancak yaşamın tek amacı olmamalıdır. Çocuğun yanında farklı uğraşlarla yaşam anlamlı kılınmalı, hayat

²³ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.7-8.

²⁴ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.14

²⁵ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.15

arkadaşına da değer verilmeli ve hayat onunla da paylaşılmalıdır. Aksi takdirde meydana gelen boşluğun kapatılması mümkün olmamaktadır.

Enis Bey, kızının başarılarını gönülden destekleyen, bununla gurur duyan aydın bir kişilik olmasının yanında Hamide'nin aksine “baba” kavramını arka plana atan biridir. Kızını aramayan ancak gelişini beklemekten de vazgeçmeyen Enis Bey'in hem aydın hem de baba figürlerini bünyesinde eşit derecede paylaştıramaması, karısıyla ilişkisini bozduğu gibi yaşamının da sonunu getirmiştir.

Hikâyede Nazlı'nın okul arkadaşları olarak yer alan Zeynep ve Nilay üzerinden de mesajlar verilmektedir. Zeynep çok başarılı olmasa da kendine bir iş bulmuş (*kuaför*) ve okumadan da yaşamını devam ettirebilmiştir. Okumak çok önemli olsa da başarılı olamayan insanların zorlanması yerine kendilerine uygun yetenekte işler yapmaları teşvik edilmelidir. Nilay ise erken yaşta evlenmeyi tercih etmiştir. Üç kız arkadaşın farklı farklı tercihlerinin olmasının ve bunları zorlama olmadan yaşamalarının, insanların kararlarına saygı duyulması gerektiği sonucunu ortaya çıkardığı söylenebilir.

1.2. “Paralel Kirlenmeler”

1.2.1. Konu

Bu hikâyede, ahlaken kirli insanların tabiatı da kirlettiği anlatılmıştır.

Dilaver Bey anne ve babasıyla yoksul ama umutlu, çilekeş ama mutlu bir aile ortamında büyümüştür. İlkokulu köyde bitirdikten sonra ortaokulu ve liseyi Eskişehir'deki parasız yatılı okullarda okumuştur. Üniversite yıllarını da Eskişehir'deki öğrenci yurtlarında geçirmiştir. Dilaver Bey fakülte son sınıftayken zavallı anne ve babası köyde bir yangın sonucunda çıra gibi tutuşan ahşap evde can vermişler. O faciadan sonra Dilaver Bey doğup büyüdüğü köyden ve köylüden nefret etmeye başlar.

Hayatının otuz yedi yılını Eskişehir'de sürdüren Dilaver Bey için; doğup büyüdüğü yer, artık gurbet anlamını taşımaktadır. Doğduğu toprakları uzun yıllar sonra görmek için gelir ama köyünde hiçbir şeyi yerinde bulamaz. Eski hayatı gözleri önünde canlanır. Hikâyenin adından da anlaşıldığı üzere “Paralel Kirlenmeler”den de yola çıkarak zaman içerisinde kendisinin yaptığı hatalarla da tıpkı köyü gibi o tertemiz benliğini ve masumiyetini yitirdiğini fark eder. Köydeki tabiat güzellikleri ve köylünün değerleri yok olmuştur.

Bencil, egoist ve çıkarıcı yetişen yeni kuşağın, kendi çıkarları uğruna, köydeki birçok değeri ve doğal güzellikleri yok edişleri hikâyede hüznü bir bakış açısıyla anlatılır. Toplumun çevreye karşı giderek duyarsızlaştığına ve çevreyi âdeta cehenneme çevirdiğine hikâyede şahit oluyoruz.

Hikâyenin sonunda; kurnaz ve para uğruna kendi gururunu hiçe sayan Gülbeyaz'ın planları istediği gibi işlemez. Bu nedenle Dilaver Bey'in yanından ayrılıp kocası Cemal'in yanına döner. Dilaver Bey kendisiyle beraber çevrenin de zamanla değişip kirlendiğini anlar, pişmanlık duyar ancak pişmanlıkların hiçbir şeyi geri getirmeyeceğini bilir.

1.2.2. Olay Örgüsü

Hikâyenin vakası; Dilaver Bey'in, Cemal ve eşi Gülbeyaz'a yazlık ev için arsa hediye edeceği vaadiyle başlar. Bir gün Dilaver Bey yanına komşuları Cemal ve Gülbeyaz çiftini de alarak Eskişehir'den doğup büyüdüğü köye gitmek için yola koyulur. Eskişehir'den İznik'e kadar arabayı Dilaver Bey kullanır. İznik'in çıkışında bir akaryakıt istasyonuna geldiğinde arabayı ve anahtarı Cemal'e teslim eder. Yol boyunca tabiatın güzellikleriyle karşılaşır. Dilaver Bey ile Gülbeyaz arasında flört diyalogları geçer. Doğup büyüdüğü köye varınca tabiatın verdiği huzur; ağaçların, çimenlerin ve çiçeklerin doğal ahengindeki uyum onları âdeta büyüler. Daha sonra Dilaver Bey ile Gülbeyaz Hanım göl kenarına inerler. Dilaver Bey, burada karşılaştığı göl manzarası karşısında şaşırıp kalır; çünkü göl kirlenmiştir, ortalık lağım kokmaktadır. Dilaver Bey gölle kişiliği arasında ilişki kurarak birçok değer ve güzelliğin yok olup gittiğinin farkına varır. Pişmanlık duyar ancak pişmanlıkların zamanı geri getirmeyeceğini anlar.

Burada ağırlıklı olarak zaman kavramı üzerinde durulduğu görülmektedir ayrıca hikâyede yazar toplumun gelecek kuşağa kendi gelenek ve ahlak adabını aktaramadığını, birçok değer yok olup gittiğini ve bunun tek sorumlusu ise kirli ilişkiler içine giren insanlar olduğunu bize anlatır.

1.2.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Baştan sona birinci tekil bakış açısının kullanıldığı hikâyede, bize olanları aktaran kişinin aynı zamanda olayların merkezinde bulunduğu dikkat edilmelidir. Bu durumda bir "kahraman anlatıcı"dan söz edilebilir, "kahraman anlatıcı" Dilaver Bey'dir.

1.2.4. Kişiler

Hikâyede merkez figür hikâyeyi aktaran kahraman anlatıcımız Dilaver Bey'dir. Kahraman anlatıcımız kendini yalnız, sevgisiz, arkadaşsız, mutsuz hissetmektedir. Diğer karakterler Cemal ve eşi Gülbeyaz'dır. Cemal adlı karakter saf ve iyi niyetli iken eşi Gülbeyaz ise daha kurnaz ve para uğruna “fingirdeyerek” çıkar sağlama peşindedir..

Hikâyenin ana kişisi Dilaver Bey'dir. Onun Cemal ve Cemal'in karısı Gülbeyaz ile yaptığı yolculukta kendini sorgulaması söz konusudur. Dilaver Bey'in karısı, kızı ve amcasının oğlu ise arka plandaki kişilerdir.

Asli Kişiler

Dilaver Bey: Hikâyeyi aktaran kahraman anlatıcı Dilaver Bey; ellili yaşlarında, içkiye ve kadınlara meraklı, kurnaz biridir. Ortadaki saçları tamamen dökülmüş kocaman bir kafası olan Dilaver Bey'in kırış kırış bir alnı, gözlerinin altında iri torbaları ve kocaman bir göbeği vardır. Kahraman anlatıcımız kendini yalnız, sevgisiz, arkadaşsız ve mutsuz hissetmektedir.

Cemal: Kirada oturan bir işçi olan Cemal adlı karakter saf, iyi niyetli ve doğaya saygılıdır.

Gülbeyaz: Cemal'in eşidir. Işıl ışıl parlayan yeşil gözleri ve narin bir bedeni vardır. Cemal'e göre daha kurnaz ve para uğruna kendi gururunu hiçe sayan bir kişiliğe sahiptir.

Figüran Kişiler

Dilaver Bey'in Karısı: Hikâyeden anlaşıldığına göre Dilaver Bey'in boşandığı ve boşanırken de bir daire verdiği karısıdır. Kadın, Dilaver Bey'in hovardalıklarına, ayyaşlığına ve eziyetlerine daha fazla dayanamayıp baba ocağına dönmüştür.

Dilaver Bey'in Kızı: Dilaver Bey'in kızıdır. Boşanma sırasında kızına da bir daire vermiştir.

Dilaver Bey'in Amca oğlu: Dilaver Bey'in zeytinliğinin yanında bahçesi vardır. Zeytinleri yirmi yıl önce amcasının oğlu dikmiştir. Bahçeye o bakmakta ve Dilaver Bey'e her yıl yağ ve zeytin göndermektedir.

1.2.5. Zaman

Hikâyede zaman kavramı tam olarak belli değildir. Hikâyede dikkat çeken unsur şimdiki zaman içinde “geçmiş zaman” duygusudur. Dilaver Bey aradan yıllar geçtikten sonra doğduğu ve yaşadığı köye dönüyor (Şimdiki zaman / aktüel zaman). Sırtını döndüğü hayatı tekrardan gözleri önünde canlanır (Geçmiş zaman / vaka zamanı). Burada kullanılan fiilin zaman kipi, geçmişte cereyan eden hadiseleri ifade eder. Geçmiş yaşantısına en uygun olan bu kip her şeyi hikâye şekline sokar. Hikâyenin ana karakteri olan Dilaver Bey geçmiş yaşantısını bu kiple anlatırken ister istemez bir “geçmiş zaman havası” verir.

*“Her şey ne kadar çok değişmiş! Bir zamanlar tüccarların deve kervanlarıyla, silahlı pusatlı eşkıyaların iyi cins Arap atlarıyla, yoksul köylülerin eşekleriyle geçtiği bu yollarda şimdi kamyonlar, taksiler, traktörler boy gösteriyor.”*²⁶ Burada geçmiş zaman ile şimdiki zaman karşılaştırılmıştır.

1.2.6. Mekân

Hikâyede mekân olarak göl ve göl kenarındaki tabiatın doğal güzellikleri önemli bir yer tutar. Bunlar Dilaver’in şahsiyeti ile birleşir. Dilaver Bey göl ile kendi şahsiyetini birleştirir.

1.2.7. Dil ve Üslup

Hikâyenin dili tabiatın doğa güzelliklerini yansıtan görsel betimlemelerle zenginleştirilmiştir. “Paralel Kirlenmeler” hikâyesinde dil sade, üslup canlı ve akıcıdır. Hikâyedeki ayrıntılar, tasvirler hikâye kahramanlarının ekonomik ve sosyal statülerini ortaya çıkartacak özelliktedir.

1.2.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede betimleme ve diyalog tekniğinden sıkça yararlanılmıştır.

“Buraları cennet gibi Dilaver abi.” diyor Cemal.

*“Elbette, baksanıza şu tabiatın güzelliğine! Yolun üst tarafında üzüm bağları, zeytin bahçeleri... Her tarafta bin bir çeşit meyve, rengârenk çiçekler, yemyeşil otlar... Alt tarafta ise muhteşem İznik Gölü...”*²⁷

²⁶ Erturan Elmas,a.g.e.,s.28.

²⁷ Erturan Elmas,a.g.e.,s.24.

Ayrıca hikâyede geriye dönüş tekniği de kullanılmıştır.

“İşte bizim gölümüz,” diyorum gururla. “Dünyanın en temiz gölüdür burası. Çocukluğumda, az sonra gideceğimiz tarlaya sebze ekerdik de testimizi gölden doldururduk. Her gün birkaç defa göle girer, doyasıya yüzer ve kana kana su içerdim. Bazen su derinliği üç dört metreye varan bölgelere kadar yüzer, arada derin bir nefes aldıktan sonra başımı suya sokar ve bedenimi dalgaların akışına teslim ederek su dünyasını seyrederdim. Zemine doğru sallanan ayaklarımın altında çimenler gibi sık ve aynı boyda fakat çok uzun ve koyu mavi otlar görürdüm. Hafif bir melteme kapılmış gibi nazlı nazlı salınan bu otların arasından fırlayıp sağa sola kaçışan küçük balıkları hayranlıkla izlerken kendimi gölle bütünlemiş hissederdim.”²⁸ Bu anlatım teknikleri dışında hikâyede iç monolog tekniğine de yer verilmiştir.

1.2.9. Hikâyenin Ana Fikri

İnsanların iç dünyası ile dış dünyası birbiriyle bağlantılı olduğundan iki unsurun da kirlenmemesi ve zedelenmemesi gerekmektedir. Özellikle iç dünya kirlendikçe bunun yansımaları dış dünyaya da görülmekte ve bedelini tüm dünya ödemektedir.

1.2.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede insanlar kirlendikçe doğanın da kirlendiği mesajı verilmektedir. İznik Gölü üzerinden verilen mesajlar çok anlamlıdır. Dilaver Bey’in çocukluğundaki tertemiz göl ve göldeki canlılar çok kısa bir zamanda yok olmaya yüz tutmuştur. Göle akıtılan lağım suyu ve atıklar sadece göle değil tüm çevreye zarar vermektedir. Doğaya verilen zarar insanlığa ve tüm dünyaya verilen zarardır. Bu nedenle tabiata hassasiyetle yaklaşılması ve saygı duyulması gerekmektedir.

Hikâyede Dilaver Bey’in göldeki yansıması ile karşılaşması oldukça çarpıcıdır. O ana kadar nefsi duygularla hareket eden Dilaver Bey, kendi gerçekliğinin farkına varmış, geçmiş ile yüzleşme cesareti göstermiştir. Bu gerçeklikte Dilaver Bey ayyaş, zampara ve hovarda olan; davranışlarıyla karısını baba ocağına dönmek zorunda bırakan zavallı bir kişiliktir. Buradan hareketle insanın kendi gerçekleri ile yüzleşmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

²⁸ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.26-27.

1.3. “Evimin Efendisi”

1.3.1. Konu

Bu hikâyede, karısı ilkel şartlarda doğum yapmak üzere olan bir baba adayının telaşı, sıkıntısı, bunalımı ve yeni doğmuş evladını ilk gördüğü andaki mutluluğu kaleme alınmıştır.

Hikâye kahramanı Ertan Bey, dürüst kişilikli bir öğretmendir. Hayatın küçük mutluluklardan ibaret olduğunu bilir ve yirmi beş yıllık ömrünü minik sevinç ışıltılarıyla gülistana çevirmeyi becerebilen bir kişidir. Eşi doğum yapmak üzeredir ve onun çektiği acılardan kendisini sorumlu tutar ve bu sorumluluk onu ruhî buhranlara sürükler. Ancak Ertan Bey yeni doğan evladını görür görmez derin bir sevgi deryasına gark olur, bebek onu bambaşka bir insana dönüştürür. Hikâyede Ertan Bey hissiyatını şöyle ifade etmiştir:

“Bir erkeğin baba olmasını sağlayan evladıdır.”

Onun gözünde her duygudan, her sevgiden üstündür evlat sevgisi. “Evimin Efendisi” hikâyesinde tek başına yaşayan bir ferdi değil birbirine sınıksız bağlı bir aile, komşularıyla arasındaki dayanışma tasvir edilir. Hikâyede daha çok iç ve dış gözleme dayalı tasvirler ön plana çıkar. Hikâyenin başkışisi Ertan Bey’in; sosyal ve ekonomik durumu onu yalnızlığa ve çaresizliğe itmiştir. Hikâyeye gözlem ve duygu hâkimdir. Hikâye, öğretmen Ertan’ın günlük hayatında yaşadığı değişiklikleri anlatmak üzerine kurulmuştur. Bu anlatıya hâkim olan bakış, Ertan’a karşı bir acıma duygusudur. Öğretmen Ertan’ın tavır, davranış ve düşünceleri gerçekçi bir üslupla tasvir edilmiştir. İzlenimci tarzın hâkim olduğu hikâyede; tabiat, eşya ve insanların sadece objektif vasıfları belirtilmekle yetinilmez, Ertan Bey’de uyandırdığı his ve hayallerden de bahseder. Dış âlem bir görüntü olarak tasvir edilirken; aşağıdaki örnekte olduğu gibi, göze hitap eden resme ait renkli tablolar hâlinde anlatılır.

“Böyle havaları hiç sevmiyorum. Sanki gök kubbeyi indirmişler de semadan, omuzlarıma yüklemişler. Öylesine bir ağırlık... Canım güneş! Çoktan doğdun ama yağmur bulutları arasından seni seçmek ne mümkün! Böyle havalarda daha iyi anlaşılıyor kıymetin. Öyle bir hava ki asık suratı kurşun gibi gri bulutlarla kaplı... Uzun lafa ne hacet! Yahya Kemal’in dediği gibi gökyüzü kurşunla örtülü... O nasıl bir kurşundur ki ne ısıyı ne de ışığı geçiriyor. Tüm kasvetiyle çökmüş tabiatın, evlerin ve insanların üstüne; eziyor da eziyor.”²⁹

Hikâyenin sonunda Ertan’ın doğumdan önceki düşünceleri değişir. Daha önce bebekleri sevmemektedir, yeni doğmuş her bebeğin çirkin olduğunu düşünmektedir. Ancak

²⁹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.34.

kendi evladı olduktan sonra bu düşünceleri değişir. Yeni doğan oğlunun çok güzel ve son derece masum olduğunu dile getirir. Onun için her şeyi göze alabileceğini, evladının kendi canından daha değerli olduğunu okuyuculara hissettirilir.

1.3.2. Olay rgs

Ertan Bey, hikâyenin girişinde sonbahar mevsiminin sisli ve puslu bir pazar sabahındaki havayı tasvir eder. Kahvaltı yapma hazırlıklarına girişen Ertan Bey’in bütün planı altüst olur. Eşi aniden rahatsızlanır, doğum vakti gelmiştir ve çaresizlikler içinde çırpınan Ertan, eşinin rahatsızlığından kendisini sorumlu tutarak bir süreliğine ruh bunalımlarla yaşar ancak evladına kavuşunca yaşadığı bütün çaresizlikleri ve ıstırabı unuttur, evlat sevgisi onu detaya büyüleyerek hayata daha çok bağlar.

“Evimin Efendisi”nde evlat sevgisi de öne çıkarılır. İnsanın yalnızlık, sevgi, kader ve sorumluluğu üzerinde düşünceler ileri sürülür.

Orta Anadolu’nun küçük bir ilçesinde yaşayan Ertan Bey, buradaki sağlık hizmetlerini yetersiz görmektedir. Hikâyede tenkit edilecek durum sağlık koşullarının yeterli seviyede olmayışdır. Bu durum ise insanları çaresizliğe sevk etmektedir. Ertan’ın doğum esnasındaki çaresizliği ve ümitsizliği buna örnek gösterilebilir. Ertan ile eşi Nuray arasındaki sevgi, Ertan’ın evlat sevgisine kavuşmasıyla daha da pekişiş, hatta eşi onun gözünde kutsallaşiş.

1.3.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Birinci kişi ağzıyla yazılan hikâyede, olayları bize aktaran Ertan Bey, hikâyenin merkezindeki kişidir. Onun gözüyle olup bitenlerden haberdar oluruz. Ertan Bey’in konuştukları ve gördüklerinden daha fazlası okuyucuya yansımaz. Ancak Ertan Bey’in, karısı veya komşuları anlatılırken müşahit (gözlemci) bakış açısı kullanılmıştır. Dolayısıyla hikâyede *aynı zamanda “müşahit anlatıcı”*.³⁰dan yararlanılmıştır: *“Zavallı eşim yatağın kenarına oturmuş, bir eliyle kasığını bastırırken diğer eliyle şiş karnını ovalıyor: ‘Karnım çok şiddetli ağrıyor Ertan.’ diyor inleyerek.”*³¹

Hikâyede ağırlıklı olarak kahraman bakış açısı kullanılmış; çok az olmakla birlikte gözlemci ve tanrısal bakış açılarına da yer verilmiştir. *“Muazzez ebe görevini yapmış bir*

³⁰ ř.Aktaş, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, s.113.

³¹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.s. 35

insanın rahatlığıyla kollarını birbirine dolamış oturuyor bir sandalyede”³² cümlesinde ebenin durumu tasvir edilirken tanrısal bakış açısına yer verildiği görülmektedir.

1.3.4. Kişiler

Hikâyede ana karakter öğretmen Ertan Bey’dir. Genç karısı Nuray, komşuları Fatma Teyze ve Nuray’ın doğumuna yardım eden Muazzez Ebe; Ertan Bey’den sonra öne çıkan isimlerdir. Bunların yanında Ertan Bey’in annesi ve babası, kaynanası ve kaynatası, şoför gibi kişiler figüran görünümündedir.

Asli Kişiler

Ertan Bey: Hikâyedeki merkez kişi hikâyeyi aktaran Ertan Bey’dir. Ertan Bey, görevi gereği Orta Anadolu’nun küçük bir ilçesinde öğretmenlik yapmaktadır. Bu küçük ilçede kendini yalnız, çaresiz ve ümitsiz hisseden Ertan Bey, eşi Nuray’a sevgi ve saygıyla bağlıdır.

Nuray: Ertan Bey’in eşidir. On dokuz yaşında evlenmiş, hemen gebe kalmıştır.

Fatma Teyze: Komşuluktan öte ablalık görevini yerine getiren, onlarca kez doğumlara katılıp ebelere yardımcı olmuş, altmış yaşını devirmiş, zayıf ve çelimsiz bir karakterdir.

Muazzez Ebe: Yaşı elliyi aşkın olan Muazzez Ebe, tecrübeli ve yaşına rağmen atik biridir.

Figüran Kişiler

Taksi Şoförü: Ertan Bey’i Muazzez Ebe’nin evine götürür. Yol boyunca konuşup gevezelik yapar.

Hayati Amca: Ertan Bey’in müzmin bekâr olan amcasıdır. Ertan Bey’e hemen çocuk sahibi olmaması ve hayatını yaşaması konusunda tavsiyeler veren ileri görüşlü biridir.

Ömer Amca: Fatma Teyze’nin kocasıdır.

Ev Sahibi ve Karısı: Ertan Beylerin üst katında otururlar. Ev sahibi ayyaş ve mirasyedi bir adamdır. Gece yarısına kadar içip öğleye kadar uyur. Bazen karısını döver.

Ertan Bey’in Annesi ve Babası: Ertan Bey’den evlenir evlenmez torun bekleyen sabırsız ebeveynlerdir.

³² Erturan Elmas,a.g.e.,s.s44

Ertan Bey'in Kaynanası ve Kaynatası: Nuray'ın anne ve babasıdır. Şehirde otururlar. Doğum zamanı kaynanası Nuray'ın onlara gelmesini istese de Ertan Bey gururu nedeniyle razı olmaz.

Ertan Bey'in ve Nuray'ın Bebeği: Muazzez Ebe tarafından doğumu gerçekleştirilen bu bebek Mustafa göbek adını almıştır. Kara gözleri ve güzel yüzüyle Ertan Bey'in babalık duygularıyla dolmasını sağlamıştır.

1.3.5. Zaman

Hikâyede zaman sonbahar mevsiminin bir pazar günü sabah saatlerinde başlayıp ve aynı gün saat ona kadar süren zaman dilimidir. Hikâyedeki insanlar genellikle anı yaşıyorlar. Hikâyede zaman belirleyicidir. “15 Kasım 1981; saat; 8.05...”³³ Ülkedeki sağlık hizmetlerinin yetersizliği ve zorlu yaşam şartları tarih verilerek öne çıkarılıyor.

1.3.6. Mekân

Hikâyede mekân çeşitliliği fazla değildir. Olaylar Ertan Öğretmen'in evinde ve ev çevresinde cereyan etmektedir. Karısı doğum yapacak olan Ertan'ın, Muazzez ebeyi getirmek için taksiyle geçtiği yollar ve Fatma teyzenin evi silik olsa da diğer mekânlardır. Bununla birlikte hikâyede “geniş mekân-dar mekân” tezadı vardır. Geniş mekân evlat sevgisinin telkin ettiği hürriyete; dar mekân, gerçek hayatın zaruretlerine, esarete karşılıktır. Anlatıda mekân tasvirleri fazla genişletilmeden duyguya bağlı olarak verilmiştir. Olaylar genellikle üç katlı apartmanın zemin dairesinde cereyan etmektedir.

1.3.7. Dil ve Üslup

Konuşma cümlelerinin, iç konuşmaların iç içe anlatıldığı hikâyenin dili yalnızlığına ümitsizliğine ve ıstırabına çare arayan Ertan Bey'in iç sıkıntılarını yansıtabilecek seviyededir. Yazarın üslubu konuya uygun olarak sade, yalın ve berraktır.

1.3.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyenin bazı yerlerinde geriye dönüş tekniğinden yararlanılmıştır.

“Hayati amcam evlendiğim günlerde bana defalarca öğüt vermişti:

“Yeğenim, çocuk yapmak için acele etmeyin.” demişti. “Nuray on dokuz yaşında bir taze; daha çocuk sayılır. Çocuk yapmak için önünüzde nice yıllar var. Sen öğretmen

³³ Erturan Elmas,a.g.e.,s.34.

adamsın, koskoca yaz tatiline sahiptin. Alırsın ikinci el bir araba, atarsın hanımı yan koltuğa; ver elini Antalya, tut elimi İzmir; gezersin. Akıllı ol yeğenim, gençliğini yaşa! Bebeğiniz olursa köyden kasabaya gitmek bile önemli bir mesele hâline gelir.”³⁴

Hikâyede ayrıca diyalog tekniğine de yer verilmiştir.

“Muazzez ebenin evini biliyor musun?” diye soruyorum.

“Hiç bilmez miyim? Üç çocuğumun ikisini o doğurttu; çok iyi ebedir.”

“Evet, çok iyi ebedir!” diye geçiriyorum içimden. “İki gün sonraki doğumu bile tahmin edemeyen çok iyi bir ebe!”

“Hızlı sür!” diyorum sadece.

“Hayırdır, doğum mu var?”

“Evet.”

“İlk çocuğun mu?”

“Evet.”

*“O hâlde gözün aydın, baba olacaksın.”*³⁵

Hikâyede bu anlatım teknikleri dışında iç monolog ve betimleme tekniğine de yer verilmiştir.

1.3.9. Hikâyenin Ana Fikri

Babalık duygusu ancak evlat sahibi olduğunda anlaşılır. Evi yuva yapan kadın ise anne olduktan sonra âdeta kutsal bir mertebeye yükselir. Eser, Erturan Elmas’ın aile ve öğretmenlik yaşantısından izler taşıdığından dolayı otobiyografik özellikler de göstermektedir.

1.3.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede evlat sevgisinin her sevgiden üstün ve yüce olduğu vurgulanmaktadır. Bu noktada bebek evin efendisi, kadın ise ilahi yaratıcılığın somut simgesidir. Ona verilen değer de doğal olarak çocuğa yansımaktadır.

³⁴ Erturan Elmas,a.g.e.,s.39.

³⁵ Erturan Elmas,a.g.e.,s.37.

Hikâyede Ertan Bey'in başta Muazzez ebeye ve kaynanasına karşı yer yer olumsuz tutum sergilediği görülmektedir. Muazzez ebenin şaşı olduğunu düşünen Ertan Bey, bu tecrübeli ebeye muhtaç kalınca ve onun da özverili hâllerini görünce fikir değiştirmiş; ebenin şaşı olmadığı kanaatine varmıştır. Bu kanaate daha önceden varılmış olması gerekmektedir. Ancak Ertan Bey mecbur kaldığı bir anda aydınlanma yaşamış gibidir. Muazzez ebeye olan yaklaşımdan şu sonuca ulaşılabilir: İnsanları fiziksel veya farklı yönlerle yargılamak doğru değildir. İşinin ehli olanlara da saygı duymak gerekmektedir.

Ertan Bey, şehirde yaşadığı için kızının doğumdan önce kendilerine gelmesini isteyen kaynanasının teklifini de gururu nedeniyle reddetmiştir. Oysa kendi ailesi söz konusu olsa böyle bir teklifi reddetmeyeceğini de itiraf etmiştir. Karısını çok seven ve kaybetmek istemeyen Ertan Bey, onu kaybetme korkusuyla yüzleşince yaptığı gururun ne kadar yersiz olduğunu anlamıştır. Dolayısıyla gurur olumsuz bir duygu olarak hikâyede yer almıştır. Ayrıca insan kendi ailesine gösterdiği özveri ve fedakârlığı eşinin ailesine de gösterebilme olgunluğuna sahip olmalıdır.

1.4. “Sonun Başlangıcı (1-2-3)”

1.4.1. Konu

Sonun Başlangıcı, üniversite tahsili yapmak üzere büyük şehre gelen kimsesiz ve yoksul bir gencin parasızlık nedeniyle okuyamayıp kumar oynamaya başlamasını anlatır.

Anne ve babası olmayan Rafi, parasız yatılı okullarda azimle çalışıp nice zahmetlere katlanarak ders ve test kitaplarının başında yıllarca kafa yormuş, zekâ kapasitesinin sınırlarını zorlayarak sınavlara hazırlanmış ve nihayetinde üniversite sınavını kazanmıştır. Rafi, büyük hayallerle İstanbul'a gelmiştir. Hikâyede, Rafi'nin üç aylık İstanbul macerasında barınma, yeme içme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için verdiği mücadele anlatılır. Rafi'nin içinde bulunduğu ortam ve yoksulluk onun gururunu inciterek kendisine olan güvenini, inancını, saygısını; insanlara olan sevgi ve merhametini âdeta yok etmiştir.

Hikâyenin kahramanı delikanlı büyük insan olma hayalleriyle geldiği İstanbul'da belli bir süre hayatta kalma mücadelesi verir. Daha sonra bir bataktanın içine girip ne idüğü belirsiz bir kumarcının peşine takılıp gider. Hayat şartları elverişli olmadığı için büyük insan olma ve yüksek tahsil yapma planları altüst olur.

1.4.2. Olay Örgüsü

Üniversite sınavını kazanan Rafi, İstanbul'a gelir. Devlet yurtlarında yer bulamayınca sınıf arkadaşı Murat ile bir ev kiralar, kısa zaman sonra ev arkadaşı yurda yerleşince Rafi evin kirasını ödeyemez. Bunun üzerine yaka paça evden kovulur. Daha sonra İstanbul'un Küçükpazar semtinde bir otele yerleşir. Burası otelden ziyade bir batakhanedir. Hikâyede eski bir döneme atıfta bulunarak o dönemin içinde bulunduğu kötü yaşam koşulları, insanların sosyal ve ekonomik hayatları tekrar gözler önüne serilmektedir.

1.4.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Kahraman bakış açısı ile yazılan hikâyede, olayları aktaran kişi üniversite öğrencisi Rafi'dir. Hikâyede figüran kişiler tasvir edilirken gözlemci bakış açısına da yer verildiği görülmektedir: *"Bu yaşlı adama 'zifir' lakabını boşuna takmamışlardı; her nasılsa dökülmeden kalan birkaç ön dişi, üst dudağının ortası, bıyıklarının burun deliklerinin altındaki kısmı ve hatta burnunun tepesi kirli nikotin sarısıydı."*³⁶

1.4.4. Kişiler

Hikâyede kalabalık bir şahıs kadrosu yer almaktadır. Zifir Ali, Murat, Zeynep, Azime, Emlakçı Muzaffer, Hacı Amca, Hasan, Süleyman ve Asker lakaplı kumarbazdır.

Asli Kişiler

Rafi: Hikâyenin ana kahramanı olan Rafi, ilkokuldayken annesini, lise son sınıftayken babasını kaybetmiştir. İri yarı, güçlü kuvvetli, azimli ve çalışkan bir gençtir fakat İstanbul'da parasızlık yüzünden başına gelenler sonucunda tozpembe hayalleri siyah gerçeklere dönüşmüştür. Rafi; morali bozuk, gönlü kırgın ve bedeni yorgun bir kişilik olarak hikâyede yer almaktadır.

Murat: Rafi'nin ev arkadaşıdır. Ancak yurt sırası gelince evden ayrılır.

Emlakçı Muzaffer: Ev sahibi Hacı Amca'nın adına evi kiralayan kurnaz biridir.

Hacı Amca: Ev sahibidir. Emlakçının dediğine göre aslen Mardinli olan Hacı, adının aksine paragöz biridir. Kirayı günü gününe ister, kira zamanında verilmezse evdekileri sokağa atmak için adamlarını gönderip dövdürür.

³⁶ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.62

Figüran Kişiler

Rafi'nin Annesi: Adı Azime'dir. Yıllar önce vefat etmiştir. Rafi, annesinin tatlı ve sıcak anılarıyla yaşamaktadır.

On Beş Yaşlarında Bir Çocuk: Rafi'nin kapısını çalıp ertesi sabah emlakçıya uğraması gerektiği mesajını iletir.

Rafi'nin Dayısı: Köyde yaşayan, geçimini rençperlikle sağlayan biridir.

Hacı'nın Yeğenleri: Kira alma günü Hacı adına evi basan tehditkâr ve saldırgan üç kişi.

Yaşlı Bakkal: Küçükpazar'da bakkallık yapan yaşlı bir adam. Rafi'nin otel arayışında soru sorduğu kişidir.

Zifir Ali/Dayı: Nezih Otel'de resepsiyona bakan yaşlı adam. Rafi ile sohbet eder, ona hayat hakkında dersler verir.

Musa: Rafi'nin kaldığı otelde aynı odada kalır. Çok sigara içer.

Hasan: Rafi'nin kaldığı otelde aynı odada kalır. Çok sigara içer.

Süleyman: Rafi'nin kaldığı otelde aynı odada kalır. Çok sigara içer.

Patronun Oğlu: Nezih Otel'in sahibinin oğludur. Kırk yaşlarında, yuvarlak kafalı ve pancar suratlı, şişmanca bir adamdır.

Kahvedekiler: Rafi'nin girdiği kahvede çay getiren adam (*Mistir Tıraş*) ve okey oynayanlar.

Asker: Lakabı "Asker" olan kişidir. Rafi'ye simit ve çay ısmarlar. Çok usta kumar oyuncusudur. Asker de Nezih Otel'de kalmaktadır. Rafi'ye kumar hileleri öğretip onu kendine ortak yapmak ister.

1.4.5. Zaman

Hikâye üç aylık zaman dilimini kapsar. Bu üç ay ise eylül, ekim ve kasımdır. Rafi bu üç aylık sürede kiraladığı evde yaşamını sürdürür. Genç adam hem tespih ve simit satarak masraflarını karşılamaya çalışır hem de fakülte derslerini takip eder. Daha sonra kirasını ödeyemediği için evden kovulur. İstanbul'un Küçükpazar semtinde bir otele yerleşir. Orada geçen bir günlük sürede hikâye biter.

1.4.6. Mekân

Hikâyede geçen kahramanların ekonomik ve sosyal seviyelerine uygun olarak hikâyenin mekânları bir anlam kazanır. Hikâyede mekân iç ve dış mekân olarak ayrılmaktadır. İstanbul ve semtleri dış mekân, Rafi'nin kiraladığı ev ve kaldığı otel ise iç mekânı oluşturmaktadır.

1.4.7. Dil ve Üslup

Hikâyede dil ana kahramanın yaşadığı döneme işaret edilerek başarılı bir şekilde kullanılır. Dil, Rafi'nin ve çevresindeki kişilerin yokluk içinde değişmelerini gösterecek şekilde verilmiştir.

1.4.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede tasvirler, gözleme dayalı olarak, başarılı bir anlatımla sunulmuştur. *“Burası otel falan değil resmen bir batakhaneydi. Küçük odanın penceresiz iki duvarı önüne altı üstü birer çelik ranza koymuşlardı. Ranzalardaki üç yatakta battaniyeler, çarşaflar, yastıklar darmadağınktı. Sol taraftaki ranzanın alt katında kılıfsız bir sünger yataktan başka bir şey yoktu. Bu otelde tek ve üç kişilik odanın olmama sebebini şimdi anlıyordum. Odanın sağ tarafındaki duvarın önüne eni dar, boyu uzun, iki gözlü iki çelik dolap yerleştirmişlerdi. Karşı duvarın ortasındaki küçük pencerenin önüne konulan bir sehpa ve iki tahta sandalyeden başka bir şey yoktu odada. Gözlerime inanamıyordum. Altı yıl yatılı okuduğum öğretmen okulunun yatakhanesinden pek de farklı olmayan bir mezbeledede otel niyetine kalacaktım.”*³⁷

Hikâyede ayrıca geriye dönüş ve diyalog tekniğinden de yararlanılmıştır.

1.4.9. Hikâyenin Ana Fikri

Maddi imkânsızlıklar insanların kötü yola düşmesine neden olur. Ancak en zor şartlarda bile insanlar yaşama uyum sağlayabilir.

1.4.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede üniversite öğrencisi olan Rafi'nin hayatı ve çevresi üzerinden birtakım mesajlar verilmektedir. Yoksul, anne babası vefat etmiş bir çocuk olmasına rağmen Rafi çok çalışarak üniversite seviyesine kadar gelmiştir. Bu bağlamda yoksulluk ve imkânsızlıkların

³⁷ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.66-67.

başarıya engel olmadığı, çalışmanın ve gayretin sonunda başarıya ulaşılabilirdiği mesajı verilmektedir. Bunun yanında üniversite aşamasına gelen Rafi, yurttan kalamaz çünkü ona sıra gelmemektedir. Arkadaşıyla ev kiralasa da arkadaşı yurda çıkınca kirayı ödeyemez hâle gelir ve sonunda sefil bir şekilde evden atılır.

“Hacı” adlı ev sahibinin tavrı mafya babası görünümündedir. Adı *Hacı* olunca nur yüzlü, sevimli bir ihtiyar imajı akla gelse de bu kişi paraya düşkün, zerre kadar merhameti olmayan, gerektiğinde insanlara büyük zararlar vermekten kaçınmayan biridir. Hacı’nın kaçak yollarla yaptığı ev ve bu eve girenlere gösterdiği tehditkâr tavırlar hem yolsuzluğu hem de insanlığın “isim” ve unvan/lakaplarla alakalı olmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla herkese güven duymamak gerekmektedir.

Rafi’nin otelden sonra kahveye gidip kumar oynaması, insanın içine düştüğü çaresizlik ve çıkmazların bir göstergesidir. Arka planda devletin öğrencilere yeterince imkân sağlamaması eleştirilmektedir. Zorluklarla ve uzun zamanda kazanılan para, kumar masasında çok kısa sürede yok olabilmektedir. Burada iki mesaj dikkati çekmektedir: Birincisi kendini okul arkadaşlarıyla oynadığı oyunlardan dolayı kumarda usta zanneden Rafi’nin asıl kumarbazlarla karşılaşınca yaşadığı deneyimsizlik, ikincisi ise bilinmeyen bir ortamda kumar oynamanın getirdiği kayıplardır. Birkaç basit eylem, insanın deneyimi hâline gelmemektedir. Kendine yanlış yerde güvenmek ise kayıplara sebep olmaktadır. Ayrıca çaresizlikle yanlış adımlar atmak her zaman mümkündür. Ancak tüm olumsuzluklara rağmen direnmek ve ahlaki değerleri kaybetmeden yaşamaya devam etmek gerekmektedir.

1.5. “Ranzaların Mirası”

1.5.1. Konu

Durmuş Ali’nin yatılı okula gönderilmesiyle aile fertleri arasındaki kopuşlar anlatılır. *“Durmuş Ali, aile hayatından çok küçük yaşta koparılıp yatılı bir okula verilmiş, daha çoraplarını giyemezken okulun ranzalarında bulmuştu kendini. Yatılı okula verildiğinde on bir yaşında ve otuz dört kiloluk küçücük bir çocuktur. Durmuş Ali, önce yadırgadığı yatılı okul hayatını yıllar geçtikçe benimsemiş, dördüncü sınıftan sonraki yıllarda yadırgadığı çevre aile hayatı olmuştu. Okuldayken bir anne ve babası, onu düşünen kardeşleri olduğunu*

haftalarca unuttuyordu. Hafızasında “biz de varız “ diye ara sıra beliren aile fertlerinin yerini okul arkadaşları almıştı”³⁸

Bu durum Durmuş Ali’yi bambaşka bir kişiliğe büründürmüştür. Onun benliğini yitirmesine, zürriyetinden geldiği insanları bir yabancı olarak görmesine neden olmuştur. Aslında tüm bunlara neden olan bu korkunç hakikat onun küçük yaşta ailesinden, özellikle anne sevgisinden mahrum bırakılarak onun aile sevgisini tatmasına fırsat verilmemiştir. Bu da Durmuş Ali’nin kişisel problemler yaşamasına yol açmıştır. Hikâyede, Durmuş Ali’nin iç çatışmaları aile fertleri ile olan iletişimleri ya da iletişimsizlikleri öne çıkmıştır. Genel olarak Durmuş Ali’nin ruh sıkıntısı anlatılmaktadır.

Durmuş Ali ilkokuldan sonra on bir yıl parasız yatılı okullarda okuduğu için her geçen yıl ailesinden kopmuş, aile hayatının sıcaklığından uzaklaşmış ve sonuçta aile fertlerinin yerini okul arkadaşları almıştır. Bu durum onu bunalıma sürükler. Daha sonra içine düştüğü bunalımın sebebini annesine açıklar. Annesinin onu anlayacağını düşünür.

1.5.2. Olay Örgüsü

Hikâyede belli bir olay üzerinde durulmaz. Yıllar önce yaşadıklarını hatırlayan bir genç öğretmenin anılarına olan özlemi ve içinde girdiği bulanımlar aktarılmaktadır. Bir kış gecesi sıkıntıyla döndüğü yatakta eski karyolanın gıcırdamasıyla zihnine anıları hücum eder. O an baba ocağındadır fakat yatağı ve evi yadırgamaktadır; anne, baba ve kardeşlerini kendisine yabancı hissetmektedir. Bu durum Durmuş Ali’yi daha da bunalıma sürükler. Evin alt katından gelen kapının gıcırta sesi onu çıldırtmıştır.

“Durmuş Ali, annesine çok yabancıydı. “Durmuş Ali onu tanıyamıyor, yakın hissedemiyordu kendisine... Yedi sekiz yaşlarındaki Durmuş Ali’nin annesine karşı hissettiği duygulardan, ona olan bağlılığından eser kalmamıştı artık. İlkokul çağındayken çok severdi bu kadını. Ta yürekten gelen bir sesle “anne” derdi ona. Boynuna sarılırdı. Bir şeyden korkunca “Anne, anne!” diye bağırarak kollarına atılırdı. Ve orada bütün tehlikelerden uzak olduğuna inanarak mutlu olurdu. Şimdi ise o kadın hiç görmediği, tanımadığı bir yabancı gibiydi. Sevemiyor, ona karşı sıcak duygular besleyemiyordu. Elinde değildi bu.”³⁹

Bu durum, Durmuş Ali’de ruhsal buhranlara ve iç çatışmalara yol açar. Bu gelgitler sonunda korkunç hakikati annesine açıklayarak az da olsa huzura kavuşacağını ümit eder.

³⁸ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.89-90.

³⁹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.88.

1.5.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, baştan sona kadar üçüncü şahıs anlatıcı tarafından bize aktarılmaktadır. Üçüncü şahıs anlatıcıdan yararlanılan hikâyede tanrısal bakış açısı hâkimdir. Ancak hikâyede yer yer birinci tekil anlatıcıdan da yararlanılmıştır. Durmuş Ali'nin ruhunun en gizli yerlerine ulaşan bir anlatıcımız vardır.

“Çoktandır yatılı okulu seven gönlü ve o yıllardan nefret ederek suçlayan beyni arasındaki savaş yine başlamıştı.

Ne müinasebet!..” diye düşündü. “Kel ölünce sırma saçlı olurmuş. Hatıralar ufak tefek can sıkıcı olaylara yer vermez. Okuldayken aldığım zayıf bir not birkaç gün canımı sıkardı. Kahvede pişti oynarken veya okulda sigara içerken yakalanınca infazını bekleyen idam mahkûmları gibi idareye çağrılacağım günü korku içinde beklerdim. Şimdiyse o zayıf notların, disiplin kurulundan aldığım cezaların hiçbirisi aklımda yok. Hatırımda hep güzel şeyler, romantik ve mutlu dakikalarım kalmış.

“Yanıyorsun...” diye devam etti. “Aldığın iyi bir not da sevindirirdi seni. Dibine kadar içtiğin sigaralar, kuytu kahve köşelerinde eline aldığın oyun kâğıtları sırf yakalanmadığın için zevk verirdi sana. Şimdi sigara ve kahvede eski neşeyi bulamıyorsan bu serbest olduğun içindir. O zamanlar seni çok mutlu eden bu eğlenceleri, derslerindeki başarıları da unuttun. Fakat gerçek olan bir şey var: Mutluydun orada. Eğer yeniden dünyaya gelirsen yatılı okula girip girmeyeceğinse başka bir konu. Bunu karıştırma...”⁴⁰

1.5.4. Kişiler

Durmuş Ali hikâyenin merkez kişisidir. Hikâye, onun iç hesaplaşmaları etrafında gelişir. Bu nedenle onun dışında kalan babası, annesi, kardeşleri, yatılı okuldan arkadaşları figüran kişiler konumundadır. Durmuş Ali'nin atanmayı bekleyen genç bir öğretmen olması, hikâye yazarı Erturan Elmas'ın hayatından izler taşıdığından hikâyede otobiyografik özellikler bulunduğunu göstermektedir.

Asli Kişiler

Durmuş Ali: Durmuş Ali, atanmayı bekleyen genç bir öğretmendir. Bunalımlı bir kişiliğe sahip olan ve içinde bulunduğu sinirsel ya da ruhsal rahatsızlığını hikâyenin sonuna doğru annesiyle paylaşmak isteyen Durmuş Ali, sorunlarını annesiyle ayrıntılı bir şekilde

⁴⁰ Erturan Elmas, a.g.e., ss.84-85.

konuşamaz. Kendisinin en yakın zamanda bu ruhsal rahatsızlıklardan kurtulacağını ümit eder. Bu ana karakter dışında hikâyede; dokuz yaşlarında bir kız çocuğu olan Ayşe ve on beş yaşındaki Necati, hikâyede Durmuş Ali'nin kardeşleri olarak yer alır. Hikâyede Durmuş Ali'nin anne ve babası da silik karakterler olarak yer alır.

Figüran Kişiler

Durmuş Ali'nin Annesi: İhtiyar bir kadındır. Durmuş Ali evde olduğu zamanlarda onunla ilgilenir ancak aynı yakınlığı Durmuş Ali annesine duyamaz. Onu sıradan bir eşya veya yabancı biri gibi görmektedir.

Durmuş Ali'nin Babası: Az konuşan, daima somurtkan olan bu ihtiyar adam Durmuş Ali'nin dünyaya gelmesine vesile olmasından başka bir anlam taşımamaktadır.

Necati: Durmuş Ali'nin on beş yaşındaki kardeşidir.

Ayşe: Durmuş Ali'nin küçük kız kardeşidir. Abisine düşkün olan bu çocuğu Durmuş Ali göstermelik bir sevgi ile sevmektedir.

Durmuş Ali'nin Ablaları: İki ablası vardır. Evli olan ablaları da Durmuş Ali için hiçbir anlam ifade etmemektedir.

Yatılı Okul Arkadaşları: Durmuş Ali yatılı okuldayken okulda kalan diğer arkadaşları onun ailesi gibi olmuştur. Sevdığı bir okul arkadaşı aklına gelince mazideki acı tatlı hatıraların hayaline kapılarak kolayca ağlayabilmektedir.

Yusuf: Kansız yüzü, kederli, mavi gözleriyle Yusuf; Durmuş Ali'nin yatılı okul arkadaşlarından biridir.

1.5.5. Zaman

Hikâyede bir kış gecesi birinci zaman dilimidir. Yatılı okuldaki günleri ise hatırlanan zaman dilimidir. Geriye dönüşlerle Durmuş Ali'nin hiçbir zaman unutamadığı en tatlı hatıralarına dönülür. Hikâye aynı gecenin ilerleyen saatlerinde sona erer. Yani bütün sürenin yarım gece olduğunu söyleyebiliriz.

1.5.6. Mekân

Zamanın iki katmanlı kullanılması mekânın da ikili olmasını gerekli kılar. Hem bir kış gecesi ailesiyle birlikte yaşadığı evde yaşananlar hatırlanır hem de yatılı okuldaki anılarını hatırlaması hikâyenin yeni mekânlara açılmasını sağlar. Hikâyede Durmuş Ali'nin iç

çatışmalarını, bunalımını vurgulamak amacıyla, öğrenim gördüğü yatılı okul ve ailesinin yaşadığı ev mekân olarak gösterilir.

1.5.7. Dil ve Üslup

Hikâyede, Durmuş Ali'nin içinde bulunduğu çaresizliğin sinirsel ve ruhsal rahatsızlığı anlatılırken tamamlanmamış ifadeler kullanılır. Hikâyenin dili, içinde bulunduğu bunalıma çare arayan bir genç öğretmenin iç sıkıntılarını yansıtacak seviyededir.

1.5.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede Durmuş Ali, yaşadığı anıları hatırlar. Burada geriye dönüş tekniği uygulanır.

“Kar yine azıtmıştı. Eskisinden daha iri ve sık yağıyordu. Pencere önündeki elektrik direğinin ışığında lapa lapa uçuşan kar ilköğretmen okulundaki elma bahçesini hatırlattı ona. Etrafındaki elma ağaçlarının daha uzun ve daha ince gösterdiği düz bir yolla ikiye bölünen bu bahçe, öğrencilerin biricik sığınağıydı. Çünkü dört bir yanı yüksek duvarlarla çevrelenmiş okulun sigara içilebilecek en müsait yeri idi orası. Ağaç diplerini çapalatmak için derslerini bahçede işleyen yaşlı ve emektar tarım hocaları haricindeki öğretmen ve idareciler nedense buraya adımını bile atmazdı.”⁴¹

Ayrıca hikâyede tasvir tekniğinden de yararlanılmıştır. Tasvir tekniğinde olaylar içerisinde yer alan kahramanlar ve mekânlar okuyucunun zihninde bir resim çizerek şekilde anlatılmaktadır. Burada yalnızca fiziksel özelliklere değil kişilerin ruhsal betimlemelerine de yer verilebilir.

1.5.9. Hikâyenin Ana Fikri

Ailesinden uzak büyüyen çocuklar zamanla ana babasından ve kardeşlerinden soğur. Bu nedenle çocukların aile ile ilişkilerinin sağlam temeller üzerine kurulması ve iyi bir iletişim içinde devam etmesi gerekmektedir.

1.5.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede Durmuş Ali'nin öz ailesine yabancılaşması üzerinden yatılı okullara gönderilen çocukların travmalar yaşayabileceği anlatılmaktadır. Küçük çocukların aile sıcaklığına ihtiyaç duyduğu çağda yatılı okulda kalması, gelecekte büyük sorunlar doğurabilmektedir. Böyle çocuklar birbirine yaklaşıırken çoğu zaman ailelerinden

⁴¹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.83.

uzaklaşmaktadır. Bu nedenle çocukların bir şekilde aile ile temaslarını sürdürmeleri gerekmektedir. Bu noktada ailelere büyük görevler düşmektedir. Çocuklara yalnızca dizlerinin dibindeyken değil uzaktayken de aile olduklarını hissettirebilmek çok önemlidir. Aksi takdirde anne, baba ve kardeşlerin dışarıdaki yabancından hatta yerdeki taştan bir farklı kalmamaktadır.

Çocuğa destek olmak sadece onun ihtiyaçlarını karşılayıp para göndermek veya onu okutmakla da sınırlı değildir. Öncelikle çocukların sevgi, şefkat gibi duygusal ihtiyaçlarının göz önüne alınması gerekmektedir. Bu bakımdan hikâye ailelere önemli mesajlar vermektedir.

1.6. “Şarpa

1.6.1. Konu

Hikâyenin asli kişisi Ercan Bey’in köyüne gitmek için yaptığı birkaç saatlik otobüs yolculuğu ve yolculuk sırasında geçmişteki anıları, yalnızlığı konu edilmektedir. Ercan Bey, insanlarca sevilmediğini düşünmekte ve kendisini çok yalnız hissetmektedir. İnsanlarla duygularını paylaşmaması, kendini ifade edememesi iletişimsizlik sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu sevgisizlik, yalnızlık, iletişimsizlik ortamında tabiatın doğallığı bir kurtarıcı gibidir. Ercan Bey için Sarıpırnal yolu onun yalnızlığını giderip onu huzura kavuşturur.

1.6.2. Olay Örgüsü

Hikâyedeki olay İstanbul’dan Bursa istikametine gitmekte olan bir yolcu otobüsünde başlar. Hikâyenin ana kişisi olan Ercan Bey, bu yolculuk sırasında hem yol izlenimlerini anlatır hem de çocukluk ve gençlik anılarına yer verir. İstanbul Kapalıçarşı’dayken, fakültedeki sınıf arkadaşının teşvikiyle sevgilisine hediye etmek üzere aldığı şarpayı (*eşarp*) yolculuk esnasında otobüsün camını açarak atar; çünkü onun bir sevgilisi yoktur ve hiç olmamıştır. Köyüne her gittiğinde yürüyüşe çıktığı تنها dağ yolu gözünde canlanır. Hikâye otobüs yolculuğu devam ederken sona erer.

1.6.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede hem birinci şahıs anlatıcıyı hem de üçüncü şahıs anlatıcıyı bulmak mümkündür. Genellikle üçüncü tekil şahıs anlatıcıdan yararlanılır. Üçüncü şahıs anlatıcı Ercan’ın zihnine kadar bütün figürlerin dünyasına girer ve onun duygu ve düşüncelerini dışa

vurur. Hikâyede geçen diğer figürler bu üçüncü şahıs anlatıcının bakış açısından tanıtılır. Üçüncü şahıs anlatıcıdan yararlanıldığında hikâyeye tanrısal bakış açısı hâkim olur.

“Ne yapsın fukara!..” diye düşünerek kızdı kendine.

*Terliyordu. Daha iki saat vardı. Nasıl geçecekti zaman? “Kitap okusam?” diye düşündü.*⁴²

Hikâyede birinci kişili anlatımlar çok az olmakla birlikte ana kahraman Ercan’ın iç sesiyle karşımıza çıkmaktadır: *“Al sevgilim... Sevgilim! Bak sana İstanbul’dan ne getirdim!.. Sevgilim; benim, benim sevgilim... Bana mektuplar yazan, beni geceler boyu düşünen sevgilim.. Al, al, bu senin olsun’... Sevgilim, benim biricik sevgilim...”*⁴³

1.6.4. Kişiler

Hikâyede ana karakter dışında Eyüp, Erol ve ismi geçmeyen anne ile babası ve şoför muavini ise silik karakterlerdir. Hikâyede aynı zamanda hayali karakterler de yer almaktadır.

Asli Kişiler

Ercan Bey: Hikâyenin başkişisi Ercan Bey’dir. Doğup büyüdüğü ve çocukluğunun geçtiği köyden öğrenim görmek amacıyla ayrılmak zorunda kalan kişidir. Duygu, düşünce ve hayallerini gizleyerek kimseyle paylaşmaz. Ercan Bey karamsardır. İnsanlarca hiç sevilmediğini düşünür, yalnızdır, iletişim bakımından yoksundur.

Figüran Kişiler

Erol: Ercan Bey’in arkadaşıdır. Nişanlıdır. Annesine, babasına ve nişanlısına hediyeler alır.

Eyüp: Ercan Bey’in yatılı lisede aynı sınıfta okuduğu arkadaşıdır.

Ercan Bey’in Anne ve Babası: Ercan Bey’in köyde yaşayan ailesidir.

Şoför ve Muavin: İstanbul-Bursa istikametinde giden otobüsün şoförü ve muavini. Şoför iştahına düşkün ve şişman biriyken uzun saçlı muavin hoppa bir tiptir.

Otobüsteki Yolcular: Bursa’ya giden otobüste Ercan Bey’le birlikte seyahat eden yolculardır. Bunların arasında sekiz yaşında bir çocuk koşmasıyla Ercan Bey’in dikkatini çekmiştir.

⁴² Erturan Elmas,a.g.e.,s.98.

⁴³ Erturan Elmas,a.g.e.,s.99

1.6.5. Zaman

“Şarpa” adlı hikâyede iki katmanlı zaman kullanılmaktadır. Bunlardan biri ana kahramanımız olan Ercan’ın otobüste yaptığı yolculuktur. Yani hikâyede süre birkaç saatlik bir yolculuktur.

Hikâyedeki ikinci zaman katmanı ise Ercan’ın çocukluğunu ve köydeki yaşantısını hatırladığı zaman dilimidir. Bu geriye dönüş tekniğinin kullanımını gerektirir. Bu teknik sayesinde zaman oldukça uzar. Sadece yolculuk esas alınacak olursa hikâyenin zamanı kısadır.

Ayrıca hikâyede “geniş zamanın hikâyesi” olarak adlandırılan “-rdi” kipi kullanılır. “Koşardı, giderdi” biçiminde karşımıza çıkan bu kip, hikâyenin çok geniş bir zaman dilimine yayıldığını gösterir. *“Ercan da koşardı. Fakat hiç kimse göremezdi onun koştuğunu. Ve kimse gülemezdi ona. Diğerinden on santim kısa ayağına bakarak kimse “yampiri” diyemezdi. En çok Sarıpırnal’a giderdi. Sarıpırnal yolu düzdü ve hep çalılarla kaplıydı etrafı. Ercan bu yolda koşardı. Çoğu zaman oralarda kimse bulunmazdı. Çünkü Sarıpırnal yöresi çalılarla, pırnallarla, çakırdikenleriyle, taşlarla kaplı çorak bir araziydi. Bu yol ancak kış yaklaşırken işe yarar, köylüler odun kesmek için dağa bu yoldan giderdi.”*⁴⁴

1.6.6. Mekân

Hikâyede, İstanbul ve Bursa dış mekânlardır. Ancak bizi daha çok ilgilendiren Ercan’ın çocukluğunun geçtiği köy ve köydeki yerlerin hikâyede aktarılış biçimidir. Hikâyede yolculuk sırasında şu mekânlar da yer alır:

*“Az sonra virajı dönünce bir benzin istasyonuyla karşılaşacaklar, otobüs orada mola verecekti. Ve yolcular her zamanki gibi otobüsten aceleyle inecek, ayak bileklerini, dizlerini ileri geri oynatarak tuvalete koşacaklar, daha sonra bazıları lokantaya girerken bazıları da yan taraftaki büfeye yaklaşıacaktı. Ercan’ın on senedir gelip gittiği yoldu bu. Her virajı, yol kenarındaki her binayı, benzin istasyonlarını, hatta buralarda çalışanları dahi bilirdi.”*⁴⁵

⁴⁴ Erturan Elmas,a.g.e.,s.96.

⁴⁵ Erturan Elmas,a.g.e.,s.95.

1.6.7. Dil ve Üslup

“Şarpa” hikâyesinde, devrik ve tamamlanmamış cümlelere yer verilir. Betimlemeler, niteleme kelimeleri, ayrıntıya dikkat etme durumu hikâyenin dilinin daha etkileyici, daha başarılı olmasını sağlamıştır.

1.6.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede tasvir tekniğinden yoğun olarak yararlanılır. *“Şimdi sıra sıra çınarların gölgelediği bir otobana girmişlerdi. Birkaç dakika sonra Yalova’dan geçerek sol tarafı uçurumlarla, sağ tarafı kayalarla incelmış bir yola girecekler, keskin virajları ağır ağır dönecekler ve sonra yeşilin her tonuyla parsel parsel yamalanmış, dalgalı bir halıyı andıran tarlaların kıyılarında çobanlar, keçiler ve kuzular görerek yollarına devam edeceklerdi.”*⁴⁶

Hikâyede ayrıca diyalog tekniğinden de yararlanılmıştır. *“Erol nişanlıydı. Dükkân dükkân gezerek nişanlısına, anne ve babasına hediyeler alıyordu. Mağazanın birinde etek ve bluzlara bakarken bir ara Ercan’a dönerek:*

“Sahi sen niçin almıyorsun?” diye sormuştu.

Ercan: “Param yok.” diye cevap verdi.

Erol tezgâhın üzerindeki şarpaları göstererek:

*“On liran da mı yok?” diye sordu. “Güzel şarpa bunlar... Bir tane al da sevgiline götür. Sevinir kızcağız. Böyle şeyleri ihmal etme oğlum! Kızlar hediyeden çok hoşlanır. Paran yoksa ben vereyim.”*⁴⁷

Ercan’ın eski anıları anımsanırken geriye dönüş tekniğinden (flashbek) yararlanılır.

1.6.9. Hikâyenin Ana Fikri

Aşk tatmayan insanlar bunalıma sürüklenebilmektedir. Sevmek ve sevilme her insanın hakkıdır ancak insan önce kendi ile barışmalıdır. Kendi eksik ve kusurlarıyla barışamayan ve kendini yeterince sevmeyen insanların başkasını sevmeleri ve başkaları tarafından sevlmeleri mümkün olmayabilir.

⁴⁶ Erturan Elmas,a.g.e.,s.97.

⁴⁷ Erturan Elmas,a.g.e.,s.98.

1.6.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede Ercan Bey'in yalnızlığı, topal ayağından dolayı yaşadığı eksiklik ve mutsuzluk anlatılmaktadır. Arkadaşına sevgilisi olduğu konusunda yalan söyleyen Ercan, elindeki şarpanın temsil ettiği somut gerçeklikle yüzleşememiştir. Oysa insanın fiziksel koşulları ne olursa olsun sevmeye ve sevilmeye ihtiyacı vardır. Sevgi, tüm maddi ve manevi kusurları, eksiklikleri giderebilecek tek kuvvettir. Hikâyede de sevgisizliğin açtığı boşluk duygusu irdelenerek insanların bu noktada yalnız kalmaması gerektiği mesajı verilmiştir.

1.7. “Tahrif Edilmiş Bir Şiir ve Tahrip Edilmiş Bir Hayat”

1.7.1. Konu

Kâmil Bey, kızı Elif'i trafik kazasında kaybeder. Daha sonra, eşi ve oğlu da onu terk edince bir anda hayatı altüst olur ve bunalıma girer. Hikâye, onun hayat karşısındaki kayıtsızlığını, yalnızlığını, iletişimsizliğini ve karamsar bakış açısını ortaya koyar.

Elif, Tuzla'da liseyi bitirdikten sonra üniversite sınavını kazanmayınca babası onu kazananlarla kıyaslayarak küçümser. Elif, babasının bu tavrını gururuna yedirmez ve daha çok çalışarak Ankara'da eczacılık fakültesini kazanır. Tuzla'dan Ankara'ya üniversiteye kaydolmaya giden Elif, trafik kazası sonucu hayatını kaybeder. Kâmil Bey, kızı Elif'in ölümünden kendisini sorumlu tutar ve alkole sığınır. Bu alkol bağımlılığı onu eşi ve oğlundan da ayırır. Bu ayrılık onun hayatını bir harabe yığına dönüştürür.

*“Mesela şu an oturduğum mekân... Evimin salonu... Birini yatak olarak kullandığım karşılıklı iki çekyat... Birinde karmakarışık yorgan, yastık ve kırlentler; diğerinde dağınık vaziyette duran pantolonlar, gömlekler, tişörtler... Karşıda televizyon, ortada bir makine halısı ve üstünde bir sehpa... Pencere önünde küçük bir yuvarlak masa ve bir sandalye... Sehpanın üstünde bardaklar, sigara paketleri, izmarit dolu küllükler... Masanın üstünde meyve artıklarıyla dolu tabaklar ve boş bira şişeleri...”*⁴⁸ Artık hayata kayıtsız bir şekilde bir bitki gibi hedefsiz ve hayalsiz yaşamını sürdürür.

Hikâyede Kâmil Bey, kızı Elif'in trafik kazasında ölümünden kendisini sorumlu tuttuğu için bunalıma girip alkolik olur. Eşi ve oğlu tarafından terk edilmesi sonrasında

⁴⁸ Erturan Elmas,a.g.e.,s.105.

hayatın gerçeklerine tamamen kayıtsız kalır ve bir bitki gibi hedefsiz hayalsiz yaşamaya başlar.

1.7.2. Olay Örgüsü

Kâmil Bey, ağustos ayının bir cumartesi günü sahildeki içkili restoranda yemek yemektedir. Masadaki camın altında bir kâğıtta yazılı şiir görür. Şiiri okuyunca çok duygulanır. “*Bu şiir tüm psikolojimi bozmuş, âdeta iç dünyamı allak bullak etmişti. Fakat içki zevkimden mahrum edememişti beni.*”⁴⁹ Bu şiirin gerçek şairini bulmaya karar verir. Zira bu şiir onun duygularını altüst etmiştir.

Kâmil Bey, şiirin gerçek şairini bulmak için Şükriye Hanım’ı arar. Şükriye Hanım da şiirin gerçek sahibinin Sunay Akın olduğunu söyler. Kâmil Bey, Sunay Akın’ın şiirini değiştirerek altına kendi imzasını atan Hasan adlı kişiye sitemde bulunur. Kendi yaptığı hatanın benzerini Hasan da yapmıştır. Hasan’ın yazdığı şiir ise şöyledir:

“*CEPHEDE*

*Ben küçükken daha güzel ölürdüm
Tahta tüfeğimle askercilik oynarken
Yerlere uzanır ölmüş gibi yapardım
Annem seslenirdi bana:
Kalk yerden hınzır!
Üstün kirlenecek.
Kızma anne bak
Yerlere uzanmış yatıyorum
Alnım yüzüm al kan, üniformam çamur
Bu sefer adımla çağır!”⁵⁰*

“*Ve sen Hasan Şimşek... Sen ve ben... İkimiz ne kadar çok benzeşiyoruz değil mi? Sen bir şairin eserine çamur ve kan sıçratarak o şiiri tahrif edip benim canıma okudun; ben de kızımın hayatına aşağılama ve hırs katıp kaderini zorlayarak onun canına okudum. Tahrif edilmiş bir şiir ve tahrif edilmiş bir hayat...*”⁵¹

“*Piyade Er Hasan Şimşek, senin anlattığın şehit son nefesinde annesini düşündü demek? Demek ki annesinin ‘hınzır’ lâfı ok gibi delmiş ciğerini... Bu asker hiçbir şeye bu kadar yanmadı, hiçbir şeyden bu kadar kırılmadı demek? Vay anasını! Vay ki ne vay! Demek*

⁴⁹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.105.

⁵⁰ Erturan Elmas,a.g.e.,s.104.

⁵¹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.110.

içine o kadar çok işlemiş... İçine işlemiş ki şehit olurken son arzusu, annesinin onu adıyla çağırmasını istemek olmuş. Vay, vay, vay!”⁵²

Acaba son nefesini verirken beni düşündü mü Elif? Acaba son nefesinde bana “Ne olur adımla çağır!” dedi mi?⁵³

1.7.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyeye başından sonuna kadar birinci şahıs anlatıcı hâkimdir. Anlatıcımız Kâmil Bey’dir. Kâmil Bey’in bakış açısı ile olup biten her şeyden haberdar oluruz. Kâmil Bey’in duygu ve düşünceleri, ailesi ve hayatı hakkındaki bilgilerden daha fazlası okura ulaşmamaktadır. Hikâyenin başından sonuna kadar Kâmil Bey’in bakış açısına bağlı kalırız. Kâmil Bey, geçmiş hayatı ile ilgili duygu ve düşünceleri ve dolayısıyla hayata bakışı çoğunlukla karamsardır. Bu karamsarlık ve kayıtsızlık hikâyenin tamamına hâkim olmuştur.

1.7.4. Kişiler

Kâmil Bey hikâyenin başkahramanıdır. Onun anılarından hareketle diğer kişilerin karısı, oğlu ve vefat etmiş olan kızı Elif olduğunu öğrenmekteyiz. Bunun yanında gittiği restoranın çalışanları, öğretmen Şükriye Hanım, peçeteye yazılar yazıp Kâmil Bey’i etkileyen kişiler de figüran kişilerdir.

Asli Kişiler

Kâmil Bey: Hikâyenin ana kahramanı ve anlatıcısı olan Kâmil Bey, 54 yaşında, emekli bir tarih öğretmeni ve şiirden az çok anlayan biridir. Kâmil Bey bunalımlı, yalnız, karamsar ve hayata kayıtsızdır. Yine de hikâyede yer alan çok sayıda karakteri, zaman ve mekân parçasını birbirine bağlayan merkez kişidir. Kâmil Bey, kendisini kızı Elif’in ölümünden sorumlu tutmaktadır, bu sorumluluk onu büyük bir buhrana ve ruhi çöküntüye sokmuştur. Kızının ölümü Kâmil Bey’in hayatını bir çöp yığına dönüştürmüş ve alkolik yapmıştır. Bu bağımlılık da onu eşi ve oğlundan koparmıştır.

Figüran Kişiler

Şükriye Hanım: Lisede edebiyat öğretmenidir. Genç ve bilgili bir öğretmen olan Şükriye Hanım, edebiyat dünyasını günü gününe takip etmekte ve mesleğini çok sevmektedir. Kâmil Bey’in aradığı şairi bulmasına o yardımcı olmuştur.

⁵² Erturan Elmas,a.g.e.,s.106.

⁵³ Erturan Elmas,a.g.e.,s.110.

Kâmil Bey'in Eşi: Kâmil Bey'in boşandığı ve unutmak istediği eski eşidir. Kocasını alkol bağımlısı olunca onu terk etmiştir.

Kâmil Bey'in Oğlu: Subaydır, Kâmil Bey'i telefonla dahi arayıp sormamaktadır.

Cam Yemek Masasının Altındaki Peçetelere Yazılar Yazan Çeşitli İnsanlar: Kâmil Bey'in okumaktan çok hoşlandığı ve zamanın nasıl geçtiğini anlamadığı peçete yazılarını yazan kişilerdir. Hepsi o masalara anılarını veya duygularını bırakmıştır.

Garson: Kâmil Bey'in gittiği restoranda çalışan garson müşterisini iyi tanımaktadır. Kadeh yarılanınca tazeler, yedinci kadehten sonra da hesabı getirir.

Elif: Kâmil Bey'in trafik kazasında vefat etmiş olan kızıdır. Uzun boylu, iri kara gözleri olan bu kıza üniversite sınavını kazanamadığı için Kâmil Bey "gerzek" lakabını takmış ve onu tıp fakültesini kazanan komşusunun kızıyla karşılaştırarak üzmüştür. Elif yoğun çabalar ve çalışmalar sonunda sınavı kazanmış ancak üniversiteye kaydolmaya giderken gerçekleşen trafik kazasından vefat etmiştir.

1.7.5. Zaman

Elif'in trafik kazasında hayatını kaybetmesi, eşin ve oğulun Kâmil Bey'i terk edişi sonrasındaki yaşamına gidilerek; çöken bir ailenin trajedisi yansıtılır. Ancak bazen iki buçuk yıl öncesine gidilerek genellikle "vaka zamanı" iki buçuk yıla yayılır. Yani olay farklı zaman dilimlerinde meydana gelir. Çoğunlukla hikâyede iki buçuk yıl sonrası Kâmil Bey'in yaşamındaki değişiklikler konu edilir. Aslında hikâyede zaman bir cumartesi günü akşama doğru başlar ve gecenin ilerleyen saatlerinde sona erer.

1.7.6. Mekân

Hikâye bir restoranda başlar ve Kâmil Bey'in evinde biter. Mekân hikâyesinin amacına paralel bir şekilde kurgulanmıştır. Hikâyede Kâmil Bey'in kızını kaybetmesi, eşi ve oğlunun onu terk etmesi sonucunda içinde bulunduğu ruhsal çöküntüyü, hayata karşı kayıtsızlığı ve kendinden vazgeçiş, karamsar tutumu, yalnızlığı, düzenli bir hayatının olmayışı gibi özellikler mekân ile birleştirilir. Kâmil Bey'in evi bu duygu ve düşüncelere açıklık getirmektedir, çünkü evi de onun ruhu gibi darmadağın ve perişan bir hâldedir.

1.7.7. Dil ve Üslup

Kâmil Bey'in hayata karşı kayıtsızlığı ve bunalımlı ruh hâli, hikâyesinin tamamlanmamış cümleleriyle verilmeye çalışılmıştır. "Sonra da alkol..., Yani altı ay önce..."

Olmamalı ama...” Hikâyede dil ve üslubun Kâmil Bey’in içindeki ruh bunalımını yansıtmayı amaçladığı söylenebilir. “*Hem kime ne canım! Para ve mide benim değil mi? Kime ne zararım var ki? Zarar verdiğim tek varlık kendi bedenim. Lanet olasıca pis bedenim!*” gibi cümlelerde örneklendiği gibi Kâmil Bey içkiyle doldurup unutmaya çalıştığı geçmişinin hesabını sorarken kendisiyle bir hesaplaşma içine de girmektedir.

1.7.8. Anlatım Teknikleri

Hikâye, Ziya Paşa’dan yapılan “*İç bade, güzel sev var ise akl u şuurun. / Dünya var imiş ya ki yoğ olmuş ne umurun.*”⁵⁴ Alıntı cümlesiyle başlatılır. Bu tekniğin adı montaj tekniğidir.

Hikâyede, bir anlatım tekniği olarak diyaloglara da yer verilir.

“*Sizi tebrik ederim Kâmil Bey!*” diyor telefonun öbür ucunda; “*Yanılmamışsınız, tahmin ettiğiniz gibi bu şiir usta bir şaire aitmiş.*”

“*Peki kiminmiş?*”

“*Şimdi de beni tebrik etmeniz gerekiyor, çünkü tahmin ettiğim gibi Sunay Akın’a aitmiş.*”

“*Onca edebiyat öğretmeni dururken sizi arayışımın elbette bir hikmeti var hoca hanım. Siz bilmezseniz diğer öğretmenler hiç bilemez. Tebrikler ve teşekkürler...*”

“*Fakat şiirin aslı biraz farklı... Bahsettiğiniz kişi ya bu şiirde kafasına göre değişiklikler yapmış veya şiiri tam ezberleyemediği için aklında kalanları yazmış. Bir kalem kâğıt alın, şiirin aslını yazdırayım size.*

“*Hiç gerek yok hoca hanım, bir defa okuyun yeter. Yarın ilk işim Sunay Akın’ın şiir kitaplarını almak olacak.*”⁵⁵

Bu teknikler dışında hikâyede iç monolog ve tasvirlerle de yer verilir.

1.7.9. Hikâyenin Ana Fikri

Aileler çocuklarının okul hayatında ve meslek seçimlerinde baskıcı bir tutumdan kaçınılmalıdır. Çocukları küçümsemek ve desteksiz bırakmak onlarda büyük hasarlar açar.

⁵⁴ Erturan Elmas,a.g.e.,s.101.

⁵⁵ Erturan Elmas,a.g.e.,s.108.

1.7.10. Hikâyedeki Mesajlar

Kâmil Bey'in çektiği vicdan azabını unutma kaygısı üzerine temellendirilen hikâyede vicdan azabına sebep olan olaylar anlatılarak onlardan kaçınmak gerektiği mesajı verilmiştir. Kızına “*gerzek*” lakabını takan, sınavı kazanamadığı için onu küçümseyen ve başkalarının başarılarıyla kızının durumunu karşılaştıran Kâmil Bey, kızının ölümüne doğrudan neden olmasa da onda açtığı yaraları bildiğinden vicdan azabı çekmektedir. Buradan hareketle çocukların asla başkalarıyla kıyaslanmaması ve küçümsenmemesi gerektiği mesajları verildiği söylenebilir. Bir eğitimcinin bunu yapması ise kimliği ile çelişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların eksikleri tamamlanmalı ancak bu yapılırken onların ruhsal dünyasına zarar verilmemelidir.

Eczacılık bölümünü kazanan Elif, bu haberi sonuç kâğıdını babasının yüzüne fırlatarak vermiş; babası ona sarıldığında ise yüzü kireç gibi olmuş, yani hiçbir tepki verememiştir. Çünkü başarı, sadece kendini kanıtlamak anlamına geldiğinden kendisi de mutlu olamamıştır. Mutluluğun hissedilebilmesi ve paylaşılabilmesi için birlikte hareket edilmeli ve karşdakine gönülden destek verilmelidir. Tahrik ve hakaretle elde edilen başarı meslek, unvan vs. getirirse de temeldeki güzel duyguların sarsılmasına neden olmaktadır.

1.8. “Gece İşi”

1.8.1. Konu

Hikâyede annesini ve babasını tanımayan, zürriyetinin nereden geldiğini bilmeyen, çocukluğunu yaşayamayan, yirmi sekiz yaşlarındaki bir kiralık katilin yaşam tarzından kaynaklanan ruhi bunalımları anlatılmaktadır.

Bu gencin; yalnızlığı, iç sıkıntıları, başka insanlar arasında kendini var edemeyişi, insanlardan uzak ve insani duygulardan yoksun oluşu hikâyenin ana kurgusunu oluşturur.

1.8.2. Olay Örgüsü

Bir ağustos gecesi bir otelde Selim Bey, birini öldürme karşılığında yirmi sekiz yaşlarında bir delikanlıya para verir ve bu parayı kabul eden delikanlıya, kalan kısmının da işi hallettikten sonra vereceğini söyler. Delikanlı, Selim Bey'in söylediklerini kabul ettikten sonra otelden ayrılır. Cadde ve sokaklarda yürüyerek gideceği kahvehaneye uğrar ve bu genç bu süre zarfında kendisiyle âdeta hesaplaşır.

“Gölmek ve ağlamak uzak fiillerdi adama. Bu işe başlayalı beri kaskatı olmuştu yüreği. İlk zamanlar sarhoş olunca gülebiliyor, bazen de ağlayabiliyordu. Artık hepsine veda etmişti. Eğlenmek, seyahat etmek, sportif faaliyetlere katılmak, Türkiye’de ve dünyada olup bitenlere kulak kabartmak çok gerilerde kalmıştı. Tek meşgalesi içki içmek ve pis bir mahzene çevirdiği, yatmaktan başka hiçbir işe yaramayan iki odalı apartman dairesinde bol parayla kiraladığı hayat kadınlarıyla gönül eğlendirmektir. Fakat bir tiryaki alışkanlığıyla sürdürdüğü bu iki şeyden de zevk alamaz olmuştu artık.”

“Şu insanların; kahve köşesine büzülerek televizyon seyreden insanların yaşantısına bir türlü akıl erdiremiyordu adam. “Böcek, mahlûk” gibi lâkaplar taktığı bu canlılardan, tekdüze hayatlarından ötürü nefret, kin ve hayret dolu bir duyguyla iğrenirdi.”⁵⁶

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bu gencin hayata küsmüş bir kişiliği söz konusudur. Çevresindeki insanları küçümseyerek onlara karşı kin ve nefret beslemektedir.

“Çok sinirliydi bu gece. Olur olmaz her şeye kızılıyordu. Her şey, her şey pisti. Dünya çirkefe bulanmıştı boğazına dek. Ruhundaki kin ayaklarına sıçramış, koşarcasına yürüyordu. Lunaparka gelmişti. Adam ilk defa, ilk defa yapayalnız hissetti kendisini... Kâinat ve dünya, dünya ve Türkiye, Türkiye ve İstanbul, İstanbul ve lunapark, lunapark ve adam... Çevrede binlerce insan vardı ve hiçbirini tanımıyor, hiçbirini sevmiyor, onlar tarafından da sevilmiyordu. Tek dost olarak benimsediği paraya bol miktarda sahip oluşunun rahatlatıcı güveni de yoktu içinde. Yapayalnız; cebindeki parasıyla, belindeki silahıyla bir başınaydı koca dünyada. Değil bu parayla, kat kat fazlasıyla dahi kendisini gerçekten seven bir arkadaş, bir sevgili satın alamazdı. Dehşet verici bir şeydi bu. Adam yalnız olmanın keder veren ümitsizliğini ilk defa böylesine bir baskıyla hissediyordu yüreğinde.”⁵⁷

Pavyon fedailiği de yapan genç bir kiralık katil, Selim Bey’in verdiği işi bitirmek için en son lunaparka gelir. Lunaparkta rengârenk, pırıl pırıl, hayal kadar güzel, çok sesli bir cümbüşün içinde bulur kendisini. Buradaki dünyada masum çocukların sevinçlerine ve hüzünlerine tanık olur ve hayatın güzel, her insanın çok değerli olduğunu idrak eder. Bu

⁵⁶ Erturan Elmas,a.g.e.,s.112.

⁵⁷ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.115-120.

lunaparkta âdeta yeniden dünyaya gelmiştir. İnsani değerlerini ve duygularını tekrar kazanarak kendi benliğine kavuşup huzura erer.

1.8.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede üçüncü şahıs anlatıcı hâkimdir. Yirmi sekiz yaşlarındaki delikanlının düşüncelerine yer verildiği kısımlarda birinci şahıs anlatıcı vardır. Üçüncü şahıs anlatıcıdan yararlanılan kısımlarda tanrısal bakış açısına yer verilmiştir. Ana kahramanımızın ruhunun en derin yerlerine ulaşan bir anlatıcımız var. Yirmi sekiz yaşındaki delikanlının iç çözümlemesi denilebilecek şu satırlar, onun insanlara olan nefretini, kinini, iç bunalımını yansıtır.

“Bu genç, bir gece kulübünde fedailik yapıyor ve azımsanmayacak derecede dolgun maaş alıyordu. Bunun yanında züppe mirasyedilere sattığı eroin ve böyle ufak tefek gece işleri sayesinde aylık kazancı elli binin üzerindeydi. Har vurup parayı savurmasaydı birkaç apartman alırdı şimdiye dek. Fakat gözü parada değildi adamın. Sadece yaşamak, gününü gün etmek istiyordu. Yaşıyordu da...”⁵⁸

“En eski hatırası simit çalarken yakalanıp yediği kötekti. Başka insanlar çocukluk devresi diyordu bu yıllara. Çocukluk yaşamamıştı adam. Bilmiyor, tanı mıyordu böyle bir dönemi. Alıp satmış, çalıp çırpmış, badireler atlatmıştı. Açlıktan kim ölmüş ki o ölecekti? Çocuk Esirgeme Kurumunun yurtlarında kalmış, karakol görmüş, hapishanelerde yatmış ve bugünlere gelmişti.

Hırgür içinde geçen yirmi sekiz yılın sadece askerlik döneminde düzenli bir hayatı olmuştu. Daha sonra ilk gece işi ve profesyonellik yılları... Dayak yiyerek değil daima ezerek, vurup kırarak geçen şaşaalı ve zengin yıllar...

Hiç sevgilisi olmamıştı adamın. Sevdiği bir insan dahi yoktu. Hiçbir zaman arkasında güvenebileceği bir insanın var olduğunu hissetmemişti. Menfaat icabı kendisine dost görünenler, korktukları için güler yüz gösterenler çoktu ama hepsinin riyakâr olduğunu, hiçbiri tarafından sevilmediğini gayet iyi biliyordu.”⁵⁹

⁵⁸ Erturan Elmas,a.g.e.,s.114.

⁵⁹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.119.

*“Şu insanların; kahve köşesine büzüülerek televizyon seyreden insanların yaşantısına bir türlü akıl erdiremiyordu adam. “Böcek, mahlûk” gibi lâkaplar taktığı bu canlılardan, tekdüze hayatlarından ötürü nefret, kin ve hayret dolu bir duyguyla iğrenirdi.”*⁶⁰

1.8.4. Kişiler

Hikâyede ana kahramanın adı verilmemiştir. Bu durum, onun yaptığı iş ile ilgili görünmektedir. Ancak ona “öldürme” işini yükleyen Selim Bey’in adı verilmiştir. Geri kalan kişiler ise figüranları meydana getirmektedir. Bunlar kahvede oturan adamlar, yoldan geçen insanlar, lunaparktaki çocuklar ve aileleri ile isimsiz kahramanın hayatına giren ancak hiçbir anlam ifade etmeyen hayat kadınlarıdır.

Asli Kişiler

Kahraman (İsimsiz): Hikâyenin ana kahramanı çatık, kalın kaşlı; yüzü siyah rengin her tonuna sahip, yirmi sekiz yaşlarında bir delikanlıdır. Anne ve babasını tanımayan bir kişidir. Kahramanımız İstanbul’un sokaklarında, caddelerinde, kahvehanelerinde, lunaparkında kendini yalnız, sevgisiz, arkadaşsız ve mutsuz hissetmektedir. Topluma, insanlara âdeta her şeye karşı kin ve nefret besleyen bu kişi ruhsal rahatsızlığı ve kaygıları olan biridir.

Hikâyenin başında yalnız yaşadığı belirtilen kahraman, kişilik problemleri olan ve çevresindeki insanları küçümseyen bir karakterdir. Ancak hikâyenin sonunda tam tersi bir kişiliğe bürünür. Kaybettiği insani duygularını ve değerlerini kazanarak mutluluğa ve huzura kavuşur.

Selim Bey: Seyrek ve sarı saçları itina ile taranmış, son derece iyi giyimli, kırk yaşlarında bir adamdır. Ana kahraman olan delikanlı, gece işi dolayısıyla Selim Bey’le tanışmıştır. Bunun dışında aralarında herhangi bir şey söz konusu değildir.

Figüran Kişiler

Kahvede Oturan Adamlar: Kahramanın küçümsediği bu insanların çok sıradan bir yaşantıları vardır. Kahraman onlardan nefret etmektedir.

Kahramanın Evine Gelen Hayat Kadınları: Bol parayla kiraladığı süslü ve gösterişli hayat kadınlarıdır. Gönül eğlendirmekten başka bir işlevleri yoktur.

⁶⁰ Erturan Elmas,a.g.e.,s.112.

Yoldan Geçen İnsanlar: Kahramanın yolda karşılaştığı insanlardır. Kahraman onlara küçümseyerek bakar.

Lunaparktaki Bekçi: Altmış yaşlarında, ön dişleri yeni sökülmiş, kara kuru bir ihtiyardır.

Lunaparktaki Çocuklar: Lunaparkta oynayan, koşturan, bağırان ve ağlayan çocuklardır.

1.8.5. Zaman

“Gece İş” hikâyesi, bir gece içerisinde başlar ve aynı gece içerisinde sabah olmadan biter. Hikâyenin süresi birkaç saatlik zaman dilimidir.

1.8.6. Mekân

Hikâyede İstanbul’un çeşitli otelleri, caddeleri, sokakları, kahvehaneleri bir boğuntu yurdu ve bir bunalım mekânı olarak tanıtılır ancak bu mekânların adlarından özel olarak bahsedilmez. Kahramanın bir gece kulübünde çalıştığından bahsedilir ancak kulübün hangi semtte olduğundan veya adından söz edilmez. Kahramanın, öldüreceği adamın olduğu yere giderken Fındıkzade’yi geçip Vatan Caddesi’ne inen yola geçtiği söylenir. Kahramanın öldüreceği kişinin karanlık bir mahallenin tek kahvehanesinde olduğu bilinmektedir.

1.8.7. Dil ve Üslup

Hikâyede dil ana kahramanın buhranlı iç dünyasının karmaşasını anlatmak gibi bir görev üstlenir. Kahramanın boğuntulu bir ruh hâlini hikâyenin uzun kısa ve tamamlanmamış cümleleriyle vermeye çalıştığı görülmektedir. “*Kalbinin hızla çarptığını fark edince durakladı. Vazgeçmeyi düşündü bir an... Ne diyecekti Selim Bey’e? Korktum, vuramadım mı diyecekti? Hani bir profesyoneldi? ‘Profesyonelim ya!...’ diye mırıldandı adam.*”⁶¹ “Gece İş” hikâyesinde bu tarz cümleler kullanılarak ana kahramanın içinde bulunduğu bu ruh karmaşasını yansıtmayı amaçladığı söylenebilir. Kısaca diyalogların ve iç monologları iç içe anlatıldığı hikâyenin dili kiralık katilin iç sıkıntılarını, bunalımlarını yansıtacak seviyededir.

1.8.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede diyalog tekniğinden faydalanılmıştır.

“*Haydi be ana!..*” diyordu çocuk. “*Haydi be ana!.. Beni de bindir, ben de bineyim atlara...*”

⁶¹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.117.

“Seyret işte!..” diyordu kadın. “Uçaklara bindin ya, daha ne istiyorsun?

Yüzünü ekşitiyordu çocuk. Ağlamaklı bir sesle:

“Atlara da bineyim be ana!..” diye yalvarıyordu.

Kadın ise:

“Para yok.” diyordu çocuğu çimdikleyerek.

“Çocuk ağlıyordu artık. Pırıl pırıl, billûrdan yaşlar dökerek ağlıyordu.”⁶²

Hikâyede, geriye dönüş tekniği iç monolog tekniği ve betimlemeden yararlanılmıştır.

1.8.9. Hikâyenin Ana Fikri

Hayatı vurup öldürmekle geçen katillerin bile ruh ve gönül dünyasında insani değerler mevcuttur.

1.8.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyenin merkezini teşkil eden isimsiz kahraman, tanımadığı bir insanı öldürmeye giderken geçtiği lunaparkta dönüşüm yaşar. Kahramanın isimsiz olması başlı başına bir mesaj içermektedir. İsimsiz kahraman; yolda, arabada, kahvede, sokak ortasında isimsiz katiller tarafından öldürülen meçhul cinayetlerin sembolü gibidir. Sıradan insanlar veya toplumun önde gelen aydınlık yüzleri çoğu zaman böyle isimsizlerce öldürülmüş; onları öldüren failler meçhul kalırken ölenlerin isimleri akıllarda ve yüreklerde kalmıştır. Dolayısıyla öldürenler bir ismi bile hak etmemekte, ölenler ise sonsuza kadar sevdiklerinin gönüllerinde yaşamaya devam etmektedirler.

Kahramanın dönüşümü yolda başlamış ve lunaparkta zirveye ulaşmıştır. Yolculuk - *ister yaya ister araçla olsun*- insanı düşünmeye sevk eden bir süreçtir. Bununla birlikte içsel aydınlanmanın lunaparkta gerçekleşmiş olması kahramanın onca nefret içinde bir ışık barındırdığını göstermektedir. Çocukları fark eden kahraman belki de yaşayamadığı çocukluğunu hissetmiş ve bir adamı öldürmek üzere aldığı parayı çocukların mutluluğu için feda etmiştir. Para tek başına mutlu edememektedir insanı. Gerçek ve içten şekilde güldürememektedir. İnsana insan gerekmektedir.

Hikâyenin verdiği bir diğer mesaj da öldürmenin anlamsızlığıdır. Kahraman, “Güne Bakış” programını izleyen, hiç tanımadığı bir insanı öldürmeye gitmektedir. Öldüreceği kişi hakkında bildiği tek şey ise adamın izlediği programdır. Sadece bu bilgiye tutunup yine de öldürmek istese de gittikçe bunun anlamsızlığının farkına varmaktadır. Birini öldürmek, insanı insan olmaktan uzaklaştıran bir eylemdir. Kahraman yolda bu gerçeğin farkına varmış

⁶² Erturan Elmas,a.g.e.,ss.120-121.

ve çocuklar sayesinde insanlığını tekrar hatırlamaya başlamıştır. Sonuç olarak “en kötü” denen insanların bile değişebildiği görülmektedir.

1.9. “Gecenin Getirdiği Öfke”

1.9.1. Konu

Hikâyede, öğrencisinin çalıntı kompozisyon yazdığını tespit eden bir öğretmenin öfkesi anlatılmıştır. Öğretmen Ali Bey’in bunalımlı iç dünyası, dünya görüşü, zihniyeti, duygu ve düşünceleri öne çıkar. İki edebiyat öğretmenine ve okul müdürüne ihanet etmiş olan öğrencisi Nurcan’ın; Ali Bey’de yarattığı şaşkınlık, öfke ve utanç duyguları anlatılır.

“Amirlerinden korkmuştu. Üstlerinin, yarışmaya gönderilen eserin çalıntı olduğunu anlayınca kendisi hakkında menfi düşüncelerinden, kendisini ayıplamalarından çekinmişti. “Ayıp!” diyeceklerdi. “O dergiyi okumadın mı? Ayıp ayıp! Sen nasıl edebiyat öğretmenisin?”⁶³

“Bu durum onun daha da öfkelenmesine ve sinirlenmesine sebep oluyordu. Ancak Nurcan’ın saf ve masum o çocuksu gözyaşları onu bambaşka bir kişilik hâline getirmiştir. Öğretmen Ali Bey’in öfke ve siniri, hakaret ve suçlamaları eriyip gitmişti Nurcan’ın gözyaşlarında.” Burada belirtilmek istenen; öğrenci hata yapabilir. Önemli olan bu hatalarından ders çıkarıp hatalarını azaltmak ya da hata yapmamaktır.

Öğrenci okula öğretmeni tarafından küçümsenerek, dışlanarak eleştirilmek için değil; eğitim ve öğretim almak için gelir.

1.9.2. Olay Örgüsü

Hikâyenin giriş bölümünde öğretmen Ali Bey’in bir dergideki yazıyı okuyup şaşkınlık ve öfke duygularıyla ertesi gün okulda neler yapacağını planladığı anlatılmaktadır.

“Nasıl ki beni herkese rezil ettiysen ben de seni rezil edeceğim.” diye geçiriyordu içinden.

Attığı her adımda daha bir öfkeleniyor, sinirleri daha çok geriliyordu. Okula geldiğinde giriş zili çalmak üzereydi. Direkt sınıfa yürüdü. 10 Fen A sınıfına...

⁶³ Erturan Elmas,a.g.e.,s.128.

Defteri ve yoklama fişini imzaladıktan sonra kürsüden indi, sıra aralarında dolaşmaya başladı. Tahta ve duvar; bir, iki, üç, dört...

Çıt yoktu. Anlasınlar istiyordu. Düşünsünler ve anlasınlar edepsizliklerini.”⁶⁴

10 Fen A sınıfındaki bir öğrenci başka bir dergiden gördüğü kompozisyonu kullanarak okul adına yarışmaya katılmış ve derece almıştır. Ancak yazı çalıntı olduğundan öğretmen Ali Bey çok öfkelenmiştir. *“Bu hırsız, evet bu hırsız en büyük suçu işlemiş, bir başka öğrencinin eserini gasp ederek, kelimenin tam manasıyla öğretmenlerine yutturmuştur.”⁶⁵* Ali Bey, yazıyı çalan öğrencinin odasına gelmesini ister. *“Ne derece öfkeli olduğunu kapıyı çarparak çıkmasıyla da belli etmişti”.*⁶⁶ Yazıyı çalan Nurcan, Ali Bey’in yanına gider ve suçunu itiraf eder. Ancak Ali Bey, öğrencinin lafını tamamlamasına bile izin vermeden onu azarlar:

“Evet, söyle...”

İtiraf etmeye yeni karar vermiş gibi aniden başını kaldırıp: “O işi ben yaptım hocam.” dedi. “Fakat inanın ki bilmi...” Cümlesini bitirmesine fırsat vermeden tüm hiddetini kusarcasına bağırdı:

“Yazıklar olsun sana!.. Rezil ettin bizi!.. Tüh senin yüzüne!..”

Her şey ne kadar hızlı, ne kadar aniydi. Nurcan’ın odaya girmesi, titrek bir sesle “hocam” demesi ve sonra kendini rahatsız eden bir sırdan kurtulurcasına rahat ve kararlı bir sesle itiraf etmesi... Ardından odayı çınlatan kendi sesi; gecenin getirdiği öfkeyle öğrenciye bağırması...⁶⁷

Öğretmen Ali Bey, daha sonra öğrenciye karşı takındığı tavrın ne kadar yanlış olduğunun farkına varır. Kendisini eleştirip yargıladıktan sonra rahatlar ve öğrencilerinin değerini ve mesleğinin kutsallığını idrak eder.

⁶⁴ Erturan Elmas,a.g.e.,s.122.

⁶⁵ Erturan Elmas,a.g.e.,s.123.

⁶⁶ Erturan Elmas,a.g.e.,s.125.

⁶⁷ Erturan Elmas,a.g.e.,s.126.

1.9.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede olup biten her şey üçüncü tekil anlatıcının bakış açısıyla dile getirilir. Öğretmen Ali Bey’in içindeki ruh sıkıntısını, dünya görüşünü, zihniyetini üçüncü tekil anlatıcının bakış açısında görürüz.

Ali Bey’in düşüncelerine yer verildiği kısımlarda birinci tekil anlatıcı öne çıkar.

1.9.4. Kişiler

Hikâyede kahramanların özellikleri, duygu ve davranışları ve birbiriyle olan ilişkileri küçük ayrıntılarla verilmiştir. Ali Bey ve Nurcan hikâyenin ana kişileridir. 10 Fen A sınıfının öğrencileri ise arka plandaki kişilerdir.

Asli Kişiler

Öğretmen Ali Bey: Ali Bey, ruh sıkıntısı içindedir. Çünkü öğretmenlik hayatı boyunca ilk defa bir öğrencisi tarafından aldatılmıştır, kandırılmıştır. Nurcan önceden yayımlanmış bir yazıyı kullanarak kompozisyon yarışmasına katılmıştır. Öğrencinin yaptığı büyük bir hata olsa da bunu bilmeden yaptığı için öğrenciyi uyarmayan öğretmen Ali Bey de olayda sorumluluk sahibidir. Bu olay onda şaşkınlık, öfke ve utanç duyguları yaratmıştır. Öğretmen Ali Bey, öğretmenlik kariyerini düşünerek Nurcan’ın duygu ve düşüncelerini hiçe saymıştır. Ali Bey ve öğrencisi Nurcan’ın arasında sıcak bir sevgi bağı yoktur. Ancak bu durum hikâyenin sonunda değişir. Ali Bey, kendisiyle hesaplaşır, öğretmenlik hayatını sorgular ve eleştirir. Hikâyenin sonunda da öğretmenliğin ne kadar kutsal bir meslek olduğunu, öğrencilerinin de bir inci tanesi kadar değerli ve özel olduğunu anlar.

Nurcan: Yeşil gözlü, neşe dolu bir öğrencidir. Hatasını itiraf edecek kadar dürüst ancak kendisine kızıldığında gözyaşlarını tutamayacak kadar da hassastır.

Figüran Kişiler

10 Fen A Sınıfındaki Öğrenciler: Ali Bey’in ders verdiği sınıflardan biridir.

1.9.5. Zaman

“Gecenin Getirdiği Öfke” hikâyesinin zamanı bir gece içerisinde başlar ve gündüzün ilerleyen saatlerinde sona erer. Yani hikâye çok kısa bir zaman diliminde gerçekleşir.

1.9.6. Mekân

Hikâyede mekân Öğretmen Ali Bey'in evi ve görev yaptığı okuldur. Hikâyede mekânın etkisi azdır.

1.9.7. Dil ve Üslup

Bir bunalım, bir karamsarlık atmosferi hikâyeye hâkimdir. Ancak hikâyenin sonunda bu bunalım ve karamsarlık hâli ortadan kalkar. Hikâyede devrik cümlelerden faydalanılır. Hikâyede yer verilen kısa cümleler metnin okunmasını kolaylaştırır. Dil, son derece sadedir. Öğretmen Ali Bey'in, sevgisiz ve duygusuz öğrencisi Nurcan'a karşı reaksiyonundaki dili etkilidir... Kullanılan dil ve üslup şahısların kültürel yapısına uygun; kişi davranışlarını, zihniyetlerini ve maksatlarını belirtmede başarılıdır.

1.9.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede tekrarlanan “hırsız” kelimesi bir leitmotiv olarak düşünülebilir. Hikâyede tasvir tekniğine yer verilir. Hikâyede yer yer iç monolog tekniğinde yararlanılmış. Öğretmen Ali Bey, öğrencilere söylemek istediği cümleleri iç monolog şeklinde aklından geçirmektedir. Daha sonra Nurcan ile diyalog içine girmiştir. Böyle derken: *“Niçin bir kişi diyemiyorum?” diye geçirdi içinden. “Neden sahtekâr, rezil, hırsız sıfatlarını kullanarak teşhir etmiyorum onu?”*⁶⁸

1.9.9. Hikâyenin Ana Fikri

Öğrencilerin hata yapması doğaldır. Çünkü onlar öğrenme sürecinde olan deneyimsiz insanlardır. Bu noktada öğretmenlerin onlara daima sevgi ve anlayışla yaklaşması gerekmektedir.

1.9.10. Hikâyedeki Mesajlar

Öğretmen Ali Bey'in hikâyenin başında Nurcan'a yakıştırdığı tüm olumsuz ifadeler (*hırsız, kundakçı vs.*) aslında kendi eksikliklerine yaptığı göndermelerdir. Dergileri yeterince incelememiş olmak kendisinin hatası gibi görünmektedir. Ancak hikâyede ne öğretmenin ne de Nurcan'ın hatalı olduğu söylenebilir. Çünkü Ali Bey, öğretmen de olsa her şeyi bilme zorunluluğunda olan biri değildir, Nurcan da başka bir yazıyı kullanmanın suç olduğunu

⁶⁸ Erturan Elmas,a.g.e.,s.125.

veya telif kavramını bilen bir öğrenci değildir. Bu nedenle hikâyede kimsenin yargılanmaması gerektiği mesajı verilmiştir.

Yargılamak, kızmak, bağırmak insanları içine kapanmaya itmekte ve üzmektedir. Bunun yerine daha yapıcı ve olumlu davranışlar sergilemek gerekmektedir. Hikâyenin sonunda öğretmen Ali Bey'in tavrı olumlu şekilde değişmeye başlamış ve bu durum öğrencilere de sirayet etmiştir. Kısacası Ali Bey üzerinden öğretmenlerin yol gösterici ve aydınlatıcı kişiler olmaları gerektiği belirtilmektedir.

1.10. “Seslerdeki Sır”

1.10.1. Konu

“Seslerdeki Sır” hikâyesinde Hakan gecenin geç vakitlerinde yatılı öğretmen okulundaki en iyi arkadaşı İlyas ile köyüne bir yolculuk yapar. Bursa Orhaneli'nin Harmancık nahiyesinin Kılavuzlar köyündeki yaşam tarzı, İlyas'ın evinde gördüğü, yaşadığı sahneler ile bağdaşmamaktadır.

Hikâyede köy ve kent arasındaki yaşamsal farklılıklara dikkat çekilir. Köylüler arasındaki sıcak ilişkiler anlatılır. Köydeki huzur ortamı ve konukseverliğin ne kadar önemli olduğu üzerinde durulur. Yazara göre; hayatta hiçbir şeye ön yargıyla bakılmamalıdır çünkü bazen düşündüklerimizin tam tersi bir durum ortaya çıkabilir.

1.10.2. Olay Örgüsü

Hikâyenin giriş bölümünde Hakan adlı kahramanın yatılı öğretmen okulundaki en iyi arkadaşı İlyas'ın köydeki evine misafir olmasından bahsedilir. “İlk defa bir köy evinde yatıyordu. Hem de yer yatağında.”⁶⁹ Çok huzursuz olan Hakan, uyku ile uyanıklık arasında bir gece geçirir. Gece boyunca belki de bir rüyanın içinde gerçekleşecek olan olağan dışı olaylar, acayiplikler tek tek ortaya çıkmaya başlar. Hakan'ın evin odasında tanık olduğu bu garip ve ürkütücü olaylar onu büyük bir ruhi buhrana ve çaresizliğe sürükler. Hikâye ilerledikçe Hakan yaşadıklarının bir rüya olduğunu düşünecektir. Ancak hikâyenin sonuna geldiğinde bütün bu belirsizlikler gün ışığına çıkar. Hakan her şeyi anlar, düşüncelerinden pişmanlık duyar.

⁶⁹Erturan Elmas,a.g.e.,s.135.

1.10.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

“Seslerdeki Sır” hikâyesinde üçüncü şahıs anlatıcı bulunmaktadır. Üçüncü şahıs anlatıcı, Hakan’ın zihnine ve dünyasına girer. Orada olup biten duygu ve düşünceleri aydınlığa kavuşturur. Hakan’ın düşüncelerine yer verildiği kısımlarda birinci şahıs anlatıcı vardır. Ayrıca hikâyeye tanrısal bakış açısı da hâkimdir.

Kadın: “Kusura bakma oğul!” demişti akşam yemeğinde. “Misafir umduğunu değil bulduğunu yer. Kasaba yakın olsaydı gider et falan alırdık ama çok uzak işte... Hazır yemek olarak bulgur pilavı var, gayrı bu geceyi böyle idare edin. Sabah ola, hayır ola...”

Aynen böyle demişti kadın. Çok iyi hatırlıyordu. Ve kendisi?

(...)

Ellerini açıp göğsüne uzattı. Hıçkırarak:

Allah’ım, beni affet!..” dedi.⁷⁰ Görüldüğü üzere Hakan’ın konuşturulduğu bölümler birinci kişili (kahraman) bakış açısıyla sunulurken olayların anlatımı hâkim (tanrısal) bakış açısıyla ortaya konmuştur.

1.10.4. Kişiler

Hikâyenin merkezinde Hakan yer almaktadır. Onun köy evindeki misafirliğinde İlyas ile İlyas’ın anne ve babasının adı geçmektedir. Ayrıca Hakan’ın ablası Belma’nın yanı sıra Hakan’ın anne ve babası da ismi geçmeyen silik karakterlerdir

Asli Kişiler

Hakan: Hikâyenin başkışısı olan Hakan, 17 yaşında, yatılı öğretmen okuluna giden bir gençtir. Köy hayatını merak eden Hakan bu merakını gidermek için yatılı öğretmen okulundaki en iyi arkadaşı İlyas’ın köyündeki evine misafir olur. Bu evin odasında kendisinin rüya âleminde olduğunu düşünür. Hüzünlü ve karamsar bir kişiliğe bürünür. Bir ara köye gelişinden pişmanlık duyar. Ancak sabahın köründe kendisine ikram edilmek üzere keçi kesmeye çalıştıklarını anlayınca bu evin sahiplerine büyük bir saygı besler. Köy evi, Hakan’ın kendisiyle hesaplaştığı yer hâline gelir. Hakan köy ortamında misafirin ve misafirliğin ne kadar değerli olduğunu görür.

İlyas: 19 yaşındaki İlyas, Hakan’ın yatılı öğretmen okulundaki en iyi arkadaşıdır. Utangaç ve terbiyeli bir gençtir.

⁷⁰ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.138-139.

Belma: Hakan'ın ablasıdır. Sürekli çok neşeli olan Belma, Batı kültürüne meraklı biri olduğundan köy yaşamını küçümser.

Figüran Kişiler

Hakan'ın Annesi: Asık suratlı ve hep somurtkan olan bir kadındır.

Hakan'ın Babası: Asık suratlı ve hep somurtkan olan bu adam misafirden hiç hoşlanmaz.

İlyas'ın Babası: Köyde yaşamaktadır. Misafire değer verir.

İlyas'ın Annesi: İri yarı bir kadındır. Misafire değer veren biridir.

1.10.5. Zaman

“Seslerdeki Sır” isimli hikâyenin süresi kısa bir zaman diliminde geçer. Vakanın bir rüya atmosferi içinde anlatıldığı varsayılırsa hikâye, bir gecede başlar ve gecenin bitimiyle sona erer. Yani hikâyenin süresi dört beş saatlik zaman dilimidir.

Hikâye, başından sonuna kadar bir bunalım atmosferi içinde cereyan eder. Üzüntülü ve karamsar bir zaman dilimidir.

1.10.6. Mekân

“Seslerdeki Sır”ın mekânı İlyas'ın köydeki evidir. Rüveyı andıran acayipliklerin geçtiği yerdir.

Hikâyeye karanlık, karamsarlık, ruhi boğuntular, üzüntü gibi duygular hâkimdir. Bu duyguların hikâyede yer almasını sağlayan mekândır.

1.10.7. Dil ve Üslup

Bir rüya atmosferi içerisinde anlatılan hikâyede hüznün, karamsarlık, boğuntu, belirsizlik hikâyenin üslubunda ve dilinde yansıtılmıştır.

Hakan'ın bunalımlı ruh hâli etkili cümlelerle verilir.

1.10.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede anlatım yanında diyalog tekniği kullanılmıştır. İç monologlar ve betimlemeler hikâyenin mesajlarını etkili vermesine sebep olur.

1.10.9. Hikâyenin Ana Fikri

Hayatta hiçbir şeye ön yargıyla bakılmamalıdır çünkü bazen düşündüklerimizin tam tersi bir durum ortaya çıkabilir.

1.10.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hakan, misafir olarak geldiği köy evinde öncelikle yattığı yer yatağını yadırgadığından olsa gerek düş ile gerçek arasına sıkışmış; İlyas'ın annesinin elindeki “satır”dan dolayı korkunç düşünceler üretmeye başlamıştır. Hakan'ın rüyasında gördüğü kendi ailesi ile gerçekte/o anda var olan İlyas'ın ailesi üzerinden birtakım mesajlar verildiği görülmektedir. Hakan'ın İstanbul'da yaşayan anne ve babası misafiri sevmeyen, asık suratlı insanlar olduğundan Hakan da geldiği bu köy evinde başına kötü şeyler gelebileceği izlenimine kapılmıştır. Ancak İlyas'ın anne ve babası Hakan'ın ailesinden farklıdır. Onlar uzak olan şehir merkezine gidip et alamadıklarından misafirlerine *(17 yaşındaki bir genç de olsa)* ikram etmek üzere ellerinde var olan bir keçiyi kesecek kadar cömert ve iyi insanlardır. Yaşı, durumu ne olursa olsun misafire kıymet verilmelidir. Eve bir misafir geldiğinde asık yüzle oturmak karşıdaki kişinin kendini kötü hissetmesine neden olur. Bu nedenle misafiri güzel karşılamak gerekmektedir.

1.11. “Naylon Pabuçlar”

1.11.1. Konu

Hikâyede, Hüseyin adlı bir çocuğun yeni bir ayakkabıya sahip olma düşüncesiyle içinde bulunduğu ruh hâli, heyecanı, istek ve arzuları konu edilmektedir. Burada vurgulanan çocuk ve yetişkin dünyasının çok farklı olduğu, çocukların çok özel ve hassas oldukları, onlara karşı daha dikkatli davranılması gerektiği anlatılır. Çocuklara küçük bir hediye vererek onlara dünyayı vermiş oluruz. Ancak çocukların kalbini kırdığımızda onların dünyalarını yıkmış oluruz. Buradaki hassasiyete dikkat edilmelidir.

Hikâyenin sonunda Hüseyin'in babası, çocuğuna ayakkabı almaz. Onun küçük dünyasını yıkar. Hüseyin çok üzülür. Hayal kırıklığına uğrar.

1.11.2. Olay Örgüsü

Bir gün iki çocuk arasında birtakım konuşmalar geçer. Bu çocuklardan biri olan Murat, babasının kendisine aldığı yeni ayakkabıları arkadaşı Hüseyin'e gösterir. Hüseyin'i

kıskandırıp onun ayakkabılarını küçümseyerek onunla dalga geçer. Bunun üzerine Hüseyin ayağındaki eski ayakkabıyı parçalar, eve gider ve arkadaşının yaptıklarını babasına anlatır. Babasından eskimiş ve parçalanmış ayakkabısını göstererek yeni ayakkabı ister. Babası da ayakkabılarının iyice pert olmadan yenilerinin alınamayacağını söyler. Hüseyin ısrar edince babası Hüseyin’e kızar. Hüseyin de dağ yoluna doğru ağlayarak koşmaya başlar ve hikâye burada sona erer.

Bir babada bulunması gereken vasıflar çocuğuna karşı hassas davranmak ve onların diliyle konuşmak, onların dünyasına açılan küçük pencereden bakabilmektir. Çocukların dünyaları ile büyüklerin dünyaları birbirinden farklıdır. “Naylon Pabuçlar” hikâyesinde bir babanın çocuğuna karşı davranışı, her şeyi kendi büyük penceresinden algılayıp çocuğu anlamaması yanlış bir davranıştır.

1.11.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, üçüncü şahıs ağzından anlatılır. Anlatıcı, Hüseyin’in çocuksu dünyasına kadar iner. Onun duygu ve düşüncelerini etkili cümlelerle tebarüz ettirir. Hüseyin’in duygu ve düşüncelerine yer verildiği kısımlarda birinci tekil anlatıcı vardır.

1.11.4. Kişiler

Hikâyede, kalabalık bir kişi kadrosu söz konusu değildir. Ana kişiler Hüseyin ve Murat’tır. Hikâyede bu iki kahraman dışında Hüseyin’in anne ve babası ile Murat’ın babası hikâyede ismi geçmeyen silik karakterlerdir.

Asli Kişiler

Hüseyin: Hikâyenin ana kahramanı Hüseyin adlı bir çocuktur. Hüseyin, Murat’ın yeni ayakkabılarını görünce Murat’ın ayakkabılarını kıskanarak babasından yeni ayakkabı almasını istemiştir.

Murat: Hüseyin’in arkadaşısıdır. Hüseyin’e babasının aldığı yeni ayakkabıları göstererek onu kıskandırır ve Hüseyin’in ayakkabılarını küçümseyerek onunla dalga geçer.

Figüran Kişiler

Hüseyin’in Babası: Hüseyin’in yalan söylediğini anlayınca onun kulaklarını kısıp yanağına bir tokat patlatacak kadar sert biridir. Hüseyin’e de ayakkabı almayacağını söyler.

Hüseyin’in Annesi: Köy hayatının gereklerini yaşayan bir kadındır.

Murat'ın Babası: Murat'a yeni ayakkabılarını almıştır.

1.11.5. Zaman

“Naylon Pabuçlar “ hikâyesinin aksiyon süresi birkaç dakikadır.

1.11.6. Mekân

Bu hikâyede mekân olarak Hüseyin'in evi gösterilir. Bunun haricinde bahçe, dağa çıkan yol ve evin damı öne çıkar.

1.11.7. Dil ve Üslup

Hikâyenin dili sadedir.

1.11.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede, diyalog tekniğine başvurulmuştur.

Ayrıca anlatımda tekrar edilen “Eskidi be baba!” cümlesi hikâyede yer alan “Leitmotiv” e örnektir. Betimlemeler, çocukların sosyoekonomik durumlarını gün yüzüne çıkartan özelliktedir.

İç monologlara da geniş yer verilmiştir. *“Pırıl pırıl!” diye geçirdi içinden. “Aynı cıllanmış gibi, aynı iskarpin gibi.”*⁷¹

1.11.9. Hikâyenin Ana Fikri

Çocukların istek ve arzuları da kendileri gibi küçüktür. Babaların ve annelerin bu arzuları karşılayarak imkânları varsa çocuklarını mutlu etmeleri gerekmektedir.

1.11.10. Hikâyedeki Mesajlar

Kısa hikâyede yaşanan iki olay üzerinden birtakım sonuçlar çıkarmak mümkündür. Öncelikle Murat'ın hem yediği simitle hem de yeni ayakkabısıyla arkadaşını kışkandırması kötü bir davranıştır. Karşıdakini ezmeyi öğrenmiş hatta bununla zevk alabilen bir çocuğun ailesinden aldığı örnekler sorgulanmalıdır. Murat'ın hareketleri *-ailesinden bahsedilmese bile-* ezici, alaycı ve ekonomik düzeyi yüksek bir ailede yetiştiğini göstermektedir.

Hüseyin'in ailesinin gelir seviyesinden bahsedilmemektedir. Ancak bir ayakkabıyı iyice eskitene kadar giydiğine göre ailenin durumunun iyi olmadığı düşünülebilir. Yine de çocuğun büyük bir hevesle istediği ayakkabının tokatla reddedilmesi gönül kırıcı bir

⁷¹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.141.

harekettir. Hüseyin, çocuk aklıyla ayakkabısını eskitmeye çalışmış ve ağır bir bedel ödemiştir. Hem ayakkabısız kalmış hem de babasından tokat yemiştir. Ancak bunlardan da kötüsü sevgi ve şefkat ile yaklaşılması gerekirken babasından duyduğu büyük korku ve hayal kırıklığı olmuştur.

2. CADILAR ÂLEMİ

2.1. “Cadılar Âlemi”

2.1.1. Konu

Emekli ve evli bir çiftin yeni ve geniş bir eve ihtiyacı vardır. Emlakçı ile görüşüp apartman dairelerinden beğendikleri birini alırlar. Aldıkları evin borcunu ödemek için kahraman anlatıcımız bankadan konut kredisi çeker. Konut kredisi yüzünden geçim sıkıntısı çekmeleri ve kahraman anlatıcımızın içine düştüğü bunalım hikâyesinin konusudur.

Ayrıca hikâyede her insanın sahip olduğu farklı hayat tarzı ve düşünce yapısı olduğu vurgulanır.

Hikâyesinin kahramanı, aldığı apartman dairesinin son taksitini öderken sıkıntıya düşer. Müteahhit Naci Bey’e olan tüm borcunu ödeyince huzura kavuşur.

2.1.2. Olay Örgüsü

Hikâyesinin başında emekli bir karı kocanın haziran ayının başında ev almak için emlakçı ile görüşmelerinden bahsedilir. Emekli çift, satın alacakları apartman dairesini gezer ve burayı beğenirler. Daireyi gezme sırasında kahraman anlatıcı, apartmanın yan tarafında harabe ve çöp yığınının dönüşen bir ev görür ve bundan çok rahatsız olur. Hikâyesinin devamında o evin sahibiyle kahraman anlatıcımız arasında olumsuz diyaloglar geçer. Ayrıca evin borcunu ödemek şartıyla kahraman anlatıcının çektiği konut kredisi geçim sıkıntısı içine düşmesine sebep olur. Bu geçim sıkıntısı kahraman anlatıcıda bunalım ve iç sıkıntı yaratır. Hikâyesinin sonunda kahraman anlatıcı borcunu öder ancak hayatında ne kadar çok gereksiz şey biriktirdiğinin ve bu yönüyle de harabe evin sahibiyle olan benzerliğinin farkına varır.

2.1.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede, birinci şahıs anlatıcıdan yararlanılır. Hikâyeye baştan sona kahraman anlatıcının bakış açısı hâkimdir. Kahraman anlatıcının konuşmalarından, onun gördüklerinden ve onun belirlemelerinden daha fazlası okuyuculara aktarılamaz.

2.1.4. Kişiler

Hikâyenin anlatıcısı aynı zamanda merkezdeki kahramandır. Yüksek tahsilli bu kişi emekli bir öğretmendir. Üç çocuğunu eşiyle beraber büyütüp meslek sahibi yapmıştır. Diğer karakter Geyik Ayşe'dir. Onun yanı sıra hikâyede geçen diğer karakterler Emlakçı Serkan ve Müteahhit Naci Bey'dir.

Asli Kişiler

Kahraman Anlatıcı: Hikâyenin merkez kişisi kahraman anlatıcımızdır. Kahraman anlatıcımız 60 yaşında, yüksek tahsil yapmış emekli bir öğretmendir. Eşiyle beraber üç çocuğunu da büyütüp okutmuşlar. Çocuklar da meslek sahibi olmuşlardır. Kahraman anlatıcımız ile eşi oturdukları evi satarak yeni ve geniş bir ev alırlar. Kahraman anlatıcımız evin borcunu ödemek için bankadan konut kredisi çeker. Bu durum kahraman anlatıcımızı geçim sıkıntısına ve bunalıma sürükler.

Geyik Ayşe: Hikâyede diğer önemli karakter ise Geyik Ayşe'dir. Geyik Ayşe kahraman anlatıcımızın komşusudur. Epey yaşlı olan Geyik Ayşe, gençliğinde bel kemiğinden rahatsızlık geçirmiş ve beli eğik kalmış biridir. Komşuları ona “eğik” lakabını takmış, bu lakap zamanla ise “geyik” olmuştur. Kahraman, ondan “*L Tipi Cadı*” diye bahsetmektedir. Pazarda maydanoz satmaktadır. Çevreyle münasebeti tek yönlüdür. Devletten ve belediyeden yardım almaktadır.

Figüran Kişiler

Kahraman Anlatıcının Eşi: Kırk yıl önce evlendiği eşidir. O da emekli olunca kendine göre harcamalar yapmak ister ancak bu istek, kahramanı zor duruma sokar.

Kahraman Anlatıcının Üç Çocuğu: Okuyup meslek sahibi olmuşlardır. İkisi evli ve işinde gücünde kişilerdir, üçüncüsü ise yüksek lisans yapmak için yurt dışına gitmiştir.

Emlakçı Serkan: Müteahhit Naci Bey'in evini gezdirir.

Naci Bey: Kahramanın satın aldığı evin müteahhididir. Paragöz biridir.

Pazar Yerinin Bekçisi: Geyik Ayşe hakkında kahramana bilgi verir.

2.1.5. Zaman

Hikâye yaz mevsiminde başlar. Haziran, temmuz ayları ve bu aylarda yaşananlar kronolojik olarak aktarılır. Temmuzun sonunda biter. Yani hikâyenin süresi, iki aylık zaman

dilimidir. Ancak ana kahramanın geriye dönüş tekniğiyle dedesinin elli beş yıl önceki evini ve ayrıca çocuklarının üniversite mezuniyetlerini hatırlar. Bu teknik sayesinde hikâyenin zamanı uzar.

2.1.6. Mekân

Hikâyenin asıl mekânı, anlatıcının evidir. Yaşadıkları sokak, ev, bahçe; o bölgede yaşayan insanların aynasıdır. Hikâyede mekân ile insanın kişiliği arasında münasebet kurulur. *“Yaşadıkları semt, sokak, ev, orada yaşayanların aynasıdır. Hikâyeciler, Balzac’tan beri mekân ile insan arasında münasebet kurarlar. Geyik Ayşe’nin oturduğu ev ve evin bahçesi kendisi gibi çağ dışı kalmıştır. Mekân ile insan arasında kurulan münasebet, hikâyede, gerçeklik ile beraber bütünlük de sağlar.”*⁷²

*“Tek katlı bu eski ev, dedemin elli beş yıl önceki evini hatırlatmıştı bana. İki oda ve bir sofadan ibaret, çamurla sıvanmış kerpiç bir evi vardı rahmetlinin. İnlanılacak gibi değildi ama yirmi birinci yüzyılın yirminci yılında, dedemin toprak evine benzer bir ev vardı bitişğimizde. Evin, sadece yarım metresini görebildiğim sıvasız boyasız yan duvarı kerpiçten yapılmıştı. Tüm ayrıntılarını görebildiğim ön cephede sırasıyla camları kirli bir pencere, mavi boyalı ahşap bir kapı ve daha ötede menfeze benzeyen camları kırık bir pencerecik vardı. Ön cephenin engebeli arazilere benzeyen yüzeyi beyaz badanalıydı.”*⁷³

2.1.7. Dil ve Üslup

Gözlemciliğin ve ayrıntıcılığın öne çıktığı “Cadılar Âlemi” hikâyesinde dil geçim sıkıntısına çare arayan emekli bir öğretmenin iç sıkıntılarını anlatmada oldukça başarılıdır.

2.1.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede montaj (*kes yapıştır*) tekniğinden yararlanılmıştır:

*“Kuşlar mıdır onlar ki her akşam / Âlemlerimizden sefer eyler.”*⁷⁴

Tasvirler, hikâye karakterlerinin ekonomik ve sosyal özelliklerini ortaya çıkartıcı mahiyettedir. Geriye dönüş ve diyalog tekniklerinden de yararlanır:

Emlakçıya dönüp sordum: “Daha önce ‘Ben bu mahallenin çocuğuyum’ demiştin. Sen bilirsin; yaşayan var mı bu evde?”

⁷² M. Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*, s.386.

⁷³ Erturan Elmas, *Cadılar Âlemi*, 2021.s.6.

⁷⁴ Erturan Elmas, a.g.e., s.15.

“Var,” dedi emlakçı. “Geyik Ayşe’nin evi burası.”

“Geyik Ayşe mi? Nasıl isimmiş bu?”

“Kadın şu anda epey yaşlı, gençliğinde bel kemiğinden rahatsızlık geçirmiş, eğik kalmış. Komşuları da ona ‘eğik’ lakabını takmış, bu lakap zamanla ‘geyik’ olmuş.”

“İlginç!” dedim, “Tek başına mı yaşıyor?”

“Evet... Bu dünyada onunla aynı evde yaşamaya tahammül edebilecek insan yoktur.”

“Neden ki?”

“Ben görmedim ama görenler anlatıyor; evin içi de bahçe gibi çer çöple doluymuş. O kadından size zarar gelmez ama yine de seni uyarayım; onunla sakın muhatap olmayın, çok aksi ve lanet biridir!”⁷⁵

2.1.9. Hikâyenin Ana Fikri

Eşya, para, mal ve mülk biriktirme hırsı insanoğlunun en büyük zaafıdır. Bu zaafılardan sıyrılmak gerekmektedir.

2.1.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede emekli öğretmen aldıkları ev üzerinden bazı mesajlar verilmektedir. Öğretmen, eşi de emekli olduktan sonra taşınma kararı almış ve geniş bir apartman dairesine çıkmıştır. Altmış yaşından sonra birçok ekonomik sıkıntıya giren bu kişi, yaşamını ve aldığı kararları sorgulamaya başlamıştır. O yaştan sonra gezmesi, mutlu şekilde yaşaması gerekirken on yıllık bir kredinin altında ezilmeyi tercih etmiş; tasarruf yapabilmek için karısıyla yaptığı pikniklerden bile vazgeçmiştir. Oysa bu öğretmenin yaşamının son yıllarında vazgeçmesi gereken şey, zevk aldığı güzel şeyler değil yıllarca biriktirdiği eşyalarıdır.

İnsanlar eşyanın esiri olmakta ve dünyada misafir olduklarını unutarak “biriktirme” denen anlamsız telaşa düşmektedir. Hikâyede hem öğretmen hem müteahhit hem de Geyik Ayşe üzerinden verilen ortak mesaj da biriktirmenin anlamsızlığı ve yaşamı bir hurdaya çevirmesidir. Vazgeçmek mutluluk ve özgürlüktür. Geç olmadan ve yaşamını ipotek altına aldırılmadan bunun farkına varmak gerekmektedir.

⁷⁵ Erturan Elmas,a.g.e.,s.7.

2.2. “Küskün Çınar”

2.2.1. Konu

“Küskün Çınar” hikâyesinde, birbirine sınıksıkı bağılı üç arkadaş ve bu üç arkadaşın biri olan Zerrin ile ailesi arasındaki anlayış farklılığı tasvir edilir. Zerrin, ilkokul dördüncü sınıftayken hayatının büyük kâbusu ile karşılaşır. Kurban bayramında köyüne gelen Zerrin, şehirdeki kız-erkek birlikte oyunlarını burada da sürdürmek ister. Fakat büyükbabası “*Sen artık akıl balığ oldun, bundan sonra sarılmak, öpüşmek yok, annen baban gibi elimi öpeceksin,*” diyerek onu yeni şartlara mahkûm eder. Ailesinde başlayan bu kız-erkek tefrikasının Zerrin üzerinde açtığı psikolojik yaralar hikâyenin konusudur.

Köydeki ulu Çınar ile Zerrin’in hayatı ve şahsiyeti arasında bir bağlantı vardır. Ulu Çınar, başkaları tarafından diğer asırlık çınarlar gibi alelade bir ağaç olarak görülür. Ancak Zerrin için çok farklı bir nesnedir.

Hikâyede; kadın-erkek eşitsizliği, arkadaşlık duygusu ve içinde yaşanan sosyal çevre gerçekliği büyük bir ustalıkla verilirken; tenkit edilecek taraf, kadın-erkek ayrımcılığının çok erken yaşlarda yapılmasıdır. Köydeki insanların, eşyaların, mekânların kısaca hiçbir şeyin, “zaman” karşısında değişmeyip, alışkanlıklarına körü körüne direnmesine vurgu yapılmıştır.

Hikâyede Ulu Çınar beşerileştirilerek “teşhis” ve “intak” sanatına da başvurulmuştur.

*“Bir ara başımı kaldırıp çınara bakıyorum. İnce olsun kalın olsun tüm dallar aşağı yukarı, sağa sola sallanıp duruyor; daha da irileşen, daha da canlanan yapraklar birer el hâline gelmiş bana el sallıyor, birbirlerine çarparak beni alkışlıyor. Çocukluğumun Ulu Çınar’ı; dalları, yaprakları, kozalakları ve hışırtısıyla “Hoş geldin!” diyor bana.”*⁷⁶

Bir tabiat güzeli olan Ulu Çınar ne el sallayabilir ne alkış çalabilir ne de hoş geldin diyebilir. Yukarıdaki cümlelerden de anlaşılacağı üzere Ulu Çınar beşerileştiriliyor. Böylelikle “Küskün Çınar” hikâyesinde “teşhis” ve “intak” sanatına yer verilir.

2.2.2. Olay Örgüsü

Hikâyenin başında haziran sonlarına doğru (*okullar kapanıp yaz tatiline girildiğinde*) Necla, Süheyla ve ana kahraman olan Zerrin adlı arkadaşların Zerrin’in köyünde birkaç gün tatil yapmak için yola çıkmalarından bahsedilmektedir. Bu yolculuk sırasında Zerrin, hem

⁷⁶ Erturan Elmas,a.g.e.,s.35.

çocukluğunu hem de köyle ilgili anılarını hatırlar. Çocukluk anıları arasından; Ulu Çınar'ın altında Orhan ile oyun oynadıkları zamanları, babaannesinin ve dedesinin bu duruma verdiği tepkiyi, Orhan'la birlikte topladıkları zeytinleri bakkala sattıkları zamanı anımsamaktadır. Hikâye; Süheyla, Necla ve Zerrin'in köye varması ve Zerrin'in ulu çınar ile birlikte kendi çocukluğuyla yüzleşmesiyle sona erer.

2.2.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede birinci tekil anlatıcıdan yararlanılır. Birinci şahıs anlatıcı ile yazılan hikâyede, olup biteni bize aktaran Zerrin, hikâyenin merkezindeki kahramandır. Hikâyeye baştan sona, Zerrin'in bakış açısı hâkimdir. Onun anlattıklarından daha fazlası okura ulaşmaz. Diyaloglar yoluyla da hikâye kırsaldan şehre doğru genişler. Yazar, Zerrin'in gözüyle ve duygularıyla toplumdaki kadın-erkek ayrımında yaşanan bağnazlığa dikkatleri çeker.

2.2.4. Kişiler

Hikâyede, kalabalık bir şahıs kadrosu ile karşılaşırız. Ancak hikâyenin anlatıcısı ve ana kahramanı Zerrin'dir. “Küskün Çınar” hikâyesinde ana kahraman dışında Süheyla ve Necla karakterlerin ön plana çıktığı görülmektedir. “Nizam Amca, Sezgin Kasap, Mehmet abi, Keramet Dede” hikâyede yer alan diğer karakterlerdir. Zerrin'in babaannesi, dedesi, amcası, yengesi, büyük halası, küçük halası, babası erkek kardeşi ve annesi ise ismi geçmeyen silik karakterlerdir.

Asli Kişiler

Zerrin: Hikâyenin anlatıcısı ve ana kahramanı olan Zerrin genç bir öğretmendir. Çok küçük yaşta kadın-erkek ayrımının farkına varması onda psikolojik yaralar açmıştır. Bu kâbus Zerrin'in hayatının seyrini değiştirmiştir. Erkeklerin yaptığı her işi yapma azmi ve inancı kendisinde bir hırsa dönüşmüştür. Dövüş sporları ve avcılık-atıcılık kurslarına katılması, bilinçaltına yerleşen, onu rahatsız eden bu travmadan kurtulma arzusunu yansıtmaktadır. Ortaokul yıllarında kendisine “Erkek Fatma” lakabı takılmıştır. Hayatı boyunca kadın-erkek eşitliğinin yılmaz savunucusu olmuştur.

Süheyla: Zerrin'in genç öğretmen arkadaşlarından biridir. Edebiyat öğretmenidir. Ailesi Eskişehir'de yaşamaktadır.

Necla: Zerrin'in genç öğretmen arkadaşlarından biridir. Sağlık branşında olduğundan doğaya dış dünya-beden ilişkisi ekseninde bakar. İstanbul'da yaşamaktadır. Ancak Balıkesir'de çalışmaktadır.

Figüran Kişiler

Nizam Amca: Zerrin'in babasının devre arkadaşı emekli astsubaydır. Avcılık ve atıcılık kursu açmıştır. Zerrin bu kurstan sertifika almıştır.

Sezgin Kasap: Zerrin'in ailesine giderken et, sucuk vs. alınan yerdir.

Mehmet Abi: Köyde kahvecilik yapmaktadır. Çınarın altında oynayan çocuklara ters ters bakıp oyunlarının bitmesine neden olur. Ancak Zerrin'e her defasında bedava gazoz da verecek kadar iyi kalplidir.

Keramet Dede: Zerrin'in köyüne adını veren ermiş bir zat. Köyde türbesi vardır.

Zerrin'in Babası: Mudanya'da garnizon komutanıdır. Çevrede sözü geçen biridir. Zerrin'e araba sürmeyi öğretmiştir.

Zerrin'in Erkek Kardeşi: Lise son sınıfa gitmektedir.

Zerrin'in Ailesi: Bayramlarda bir araya gelinen ve şenlik havası olan babaanne-dede evinin üyeleridir. Dede, babaanne, amca, yenge birlikte yaşarlar. Babaanne ve dede gelenekçi insanlardır. Zerrin biraz büyüyünce dışarıda gezmesini, erkeklerle oynamasını vs. istemezler. Babaanne ve dede vefat edince amca ve yenge kalmıştır. Amcasının bir oğlu olmuştur. O da askere gitmiştir.

Orhan: Zerrin'in küçük halasının oğludur. Zerrin'den altı ay büyüktür. Zerrin çocukluğunda onunla çok güzel oyunlar oynamış, hatıralar biriktirmiştir.

Köy Kahvehanelerinde Oturan Erkekler: Keramet köyünde yaşayan erkekler. Vakitlerinin çoğunu kahvelerde geçirirler.

2.2.5. Zaman

Bu hikâyede iki katmanlı zaman söz konusudur: Bunlardan biri, ana kahramanımız Zerrin'in çocukluğunun rüya beldesi köyüne tatil amaçlı gitmek için yaptıkları üç saatlik yolculuktur. Bu üç arkadaşın köye varması ile hikâye sonlanır.

Hikâyedeki ikinci zaman dilimi ise Zerrin'in eski anılarını hatırladığı zaman dilimidir. Böylelikle hikâyede geriye dönüş ve geriye bakış tekniklerine yer verilir. Bu teknikler

sayesinde hikâyedeki zaman oldukça uzundur. Ancak üç saatlik yolculuk esas alınırsa hikâyenin zamanı birkaç saatlik süredir. Yani hikâyenin asıl süresi kısadır.

2.2.6. Mekân

Hikâyede, Zerrin'in köyü ve Orhangazi-İznik yolu iki asıl mekândır: Birincisi çocukluk anılarının geçtiği yerler ve yolculuk esnasında görülen mekânlar.

2.2.7. Dil ve Üslup

“Küskün Çınar” hikâyesinde üslup açık ve sadedir. Dil, hikâyenin konusuna uygun bir üslupla ilerler. Karakterler, sosyal statülerine uygun olarak konuşturulur. Hikâyede kullanılan sözcükler okuyucu için sanki titizlikle seçilmiştir.

2.2.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede, diyalog tekniğine geniş ölçüde yer verildiği görülmektedir:

“Ne kokuşması kızım? Hepi topu on beş kilometrelik yolumuz var, eve gider girmez buzdolabına koyarız.”

“Yedi sekiz kilo et, sucuk ve hazır köfte aldık, başka şeyler de almamız gerekmez miydi?” diye soruyor Süheyla.

“Ne gibi mesela?”

“Ne bileyim; yağ, tuz, sebze...”

“Sen deli misin Süheyla? Kaç defa söyledim; zeytinyağı ve sebze cennetine gidiyoruz biz. Amcamın ardiyesinde küpler dolusu yağ, bahçelerinde ise her çeşit sebze ve meyve vardır bu mevsimde.”⁷⁷

Aynı zamanda geriye dönüş ve geriye bakış tekniğine yer verilmiştir. Zerrin, eski çocukluk anılarını ve bayram günlerini anımsayacaktır. Hikâyede bir şarkının iki dizesi alıntılanmıştır. (*Bütün kızlar toplandık, sorduk neden yıprandık*) Böylece montaj tekniğine yer verilmiştir. Hikâyenin geneline tasvir tekniği de hâkimdir. Örneğin ulu çınar dört yanı gölgeleyen, dalları göğe kadar uzanmış gibi duran, çok güzel bir ağaç olarak tasvir edilmiştir. *Burada, öznel tasvirden yararlanılmıştır. Öznel tasvirlerde, yazarın tasvir tekniğini bir araç olarak kullandığını⁷⁸ hatırlayalım.*

⁷⁷ Erturan Elmas, a.g.e., s.24.

⁷⁸ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı I*, s.211.

2.2.9. Hikâyenin Ana Fikri

Hikâyede sosyal ve iktisadi hayatta kadın-erkek ayrımcılığına son verilmesi gerektiği mesajı verilmektedir.

2.2.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede Zerrin'in başarılarının, gençliğe giriş evresinde çarpıcı biçimde öğrendiği kadın-erkek ayrımının yarattığı travmadan kaynaklandığı belirtilmektedir. Ulu çınar ve gölgelediği mekân bu farkındalığın gerçekleştiği alandır. Genç kız olunca oyunlar sona ermiş, dedesine sarılamayan bir torun hâline gelmiştir. Tüm bunlar erkeklerin yaptığı her şeyi yapma isteği uyandırmıştır Zerrin'de. İsteklerine de ulaşmış ve ulu çınar ağacına öyle gitmiştir. Ancak Zerrin'in yaptıklarını kimi zaman çeşitli olanaksızlıklar kimi zaman da engellemeler nedeniyle her kadın yapamamaktadır. Bu bakımdan Zerrin başlı başına bir mesaj hâline gelmektedir. Kadın istediğini yapabilmeli ve özgürce, kadın-erkek ayrımına maruz kalmadan yaşayabilmelidir. Ailelerin de sosyal kimliklere takılmadan çocuklarını eşit şartlarda yetiştirip desteklemeleri önem taşımaktadır.

2.3. “Uç Dalda Üç Zeytin”

2.3.1. Konu

Erturan Elmas, bu hikâyesinde zeytin bahçesinde çalışan bir ailenin geçim sıkıntısını, yoksulluğu ve yürek burkucu hayat hikâyelerini kendilerine özgü üsluplarıyla gerçekçi bir şekilde aktarmıştır. Hikâyede, dönemin sosyal ve ekonomik hayatına ilişkin ipuçları bulunmaktadır. Zeytin ağacı ve zeytinciliğin bütünüyle ele alındığı hikâyede bu işin fidandan tabağa sırları da açıklanmaktadır.

“Ömrü ağaç tepelerinde geçen mahlûklarız. Var mı maymundan farkımız? Ekim ortasında yükleniriz merdivenleri, belimizde birer sepet çıkarız ağaç tepesine, topla babam topla. Tek tane zeytin için bazen yedi sekiz basamak çıkarsın, zeytin tanesine doğru uzanır da uzanırsın, tam koparacağın esnada sapından ayrılıp yere düşer zeytin; basarsın küfürü. Ekim biter, kasım biter biz hâlâ ağaç tepesindeyizdir. Sonbahar biter, kış gelir, yine ağaç tepesindeyiz. Yıl biter, millet yeni yıl kutlamaları yaparken biz yine merdivene çıkıp ağaç tepelerinde ekmek ararız. Ocak sonuna doğru zeytin bitince on beş yirmi gün rahat eder, sonra yine merdivenleri sırtlayıp tarlaya koşarız, çünkü budama mevsimi gelmiştir. Şubat, mart, nisan aylarımız da merdiven tepesinde geçer. Mayıs ayı gelince ‘Hele şükür, karaya

ayak bastık!’ diye düşünürken dağ köylerinde meyve hasadı başlar. Önce erikler, sonra vişne ve kirazlar toplanacaktır; biz de el âlemden üç kuruş yevmiye alabilmek için iki üç ay daha merdiven basamaklarında, ağaç tepelerinde rızkımızı kovalarız.”⁷⁹

2.3.2. Olay Örgüsü

Hikâyede, geçim sıkıntısı çeken aile, geçimini zeytin bahçelerinde, merdiven tepelerinde zeytin toplayarak sağlar. Aile bir gün öğle saatlerinde bahçelerinde zeytin toplamaktadır, öğle yemeği için zeytin toplamaya ara vererek zeytin ağaçlarının altında Meryem Hatun’un hazırladığı sofraya otururlar. Aile arasında geçen konuşmalar üçüncü şahıs anlatıcıyla ve tanrısal bakış açısıyla anlatılıyor. Hikâyede ailenin diyaloglarına sıkça yer verilmektedir. Yarım saat süren sıcak ve tatlı aile sohbeti sonrasında kalan iki zeytin ağacını da bitirmek için zeytin toplamaya koyulurlar. Bitirilen bir zeytin ağacında kalan üç zeytin için ailenin oğlu Osman merdivene tırmanır. Ancak Osman merdivenden düşerek hayatını kaybeder. Osman hayatını kaybettiği için sevdiğine kavuşamaz.

2.3.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede, üçüncü şahıs anlatıcıdan yararlanılmış. Anlatımın her boyutunda, yazar-anlatıcı, akıcı sözcükleri ve sade anlatımıyla okuyucuların kalbine dokunur. Hikâyede olup biten her şey yazarın bakış açısı ile öğrenilir. Üçüncü şahıs anlatıcı, hikâye karakterlerin, ruhlarının en gizli yerlerine ulaşır. Onların duygu ve düşüncelerini gün yüzüne çıkarır.

2.3.4. Kişiler

Hikâyenin merkezinde üç kişi bulunur: Sulu Ziya, eşi Meryem Hatun ve oğulları Osman. Bu aile geçimini zeytin yetiştirerek sağlar. Hikâyede yer alan ana karakterler dışında Aysel, Vahdet, Halil Ağa’nın karısı Ayşe, Fındık Fatma, Fahrettin, minibüsçü Fikret yardımcı karakterlerdir. Bu karakterler dışında ismi geçmeyen silik karakterler de bulunur.

Asli Kişiler

Sulu Ziya: Sulu Ziya’nın ömrü zeytin bahçelerinde, merdiven tepelerinde geçtiği için bu işlerin ustası, âdeta piri olmuştur. Ancak yıllar süren bu uğraş sırasında Sulu Ziya yaşlanmış ve en kötüsü de şişmanlaşmış, çabuk yorulur hâle gelmiştir. İki ayaklı, on üç basamaklı merdiveni tutup kaldırarak o ağaçtan bu ağaca taşırken nefes nefese kalır. Elli yıla yakın ömründe bir kez olsun merdiven devirmemiş, bir kez olsun merdivenden düşmemiştir.

⁷⁹ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.39-40.

Meryem Hatun: Sulu Ziya'nın eşidir. Uzun boylu, zayıf ve hayli çeviktir. Evde Meryem Hatun'un sözü geçmektedir. Hikâyede Meryem Hatun'un zeytin toplamadaki azmi şu cümlelerde anlatılmaktadır: *“Meryem Hatun’a göre zeytin toplamak çocuk oynucağıydı. Esas yorucu işler eve gidince başlardı. Akşam yemeğinden sonra bulaşıkları yıkar, daha sonra kilere gidip sofraya bezini yayar, bezin üstüne bir kasa zeytin döküp mindere oturur ve saatlerce zeytin ayırırdı. Yeşil, mor, küçük, ezik ve bereli zeytinleri tek tek seçip yağlık sepetine atar; kaplıkları ise iriliğine göre üç boy hâlinde -iri, orta, ince olmak üzere- üç farklı kasaya koyardı. Kasalar dolunca zeytinleri üç farklı havuza atar, zeytinlerin üzerine kalın tuz sepele ve sonra da havuza kova kova su dökerdi. Elini yüzünü yıkayıp da yatağına girdiğinde vakit gece yarısı olurdu. Kasım, aralık ve hatta ocak aylarının soğuk sabahlarında erkenden kalkmak, ortalığı silip süpürdükten sonra kahvaltı hazırlamak ve öğle öğünü için yemek pişirmek de bir başka dertti. Aylarca süren bunca yorucu işi yaparken öf bile demezdi Meryem Hatun”*⁸⁰

Aile arasındaki münasebete bakıldığında Meryem Hatun kocası Sulu Ziya'yı küçümseyerek alaycı sözlerle onu incitir. Aralarındaki sevgi ve saygı bağı zayıftır.

Osman: Askerden geleli üç yıl olmuş, evlilik çağına gelmiş bir delikanlıdır. Anne ve babasının didişmelerinden bıkmıştır. Bir an önce evlenmek istemektedir. Evlenince ailesine de yardım etmeyi düşünmektedir.

Figüran Kişiler

Aysel: Halil Ağa ve Ayşe'nin kızıdır. Osman'ı Aysel ile evlendirmek isterler. Aysel de Osman ile evlenmek istemektedir.

Vahdet: Osman'ın köydeki en iyi arkadaşıdır.

Sulu Ziya'nın Kızı: Gelecek sene liseye başlayacaktır.

Halil Ağa'nın Karısı Ayşe: Halil Ağa'nın karısıdır. Zeytin işini tamamlamak için Sulu Ziya'nın ve Osman'ın onların bahçesinde çalışabileceğini söyler. Ancak Sulu Ziya yevmiye usulü çalışmayı kendine yediremez. Kızı Aysel için epey yüklü altın ister. Osman'ın fabrikada işe girmesi gerektiğini düşünür.

Fındık Fatma: Köydeki bir kadındır. Halil Ağa'nın karısı Ayşe ile Meryem Hatun arasında iletişimi sağlar, aracı olur.

⁸⁰ Erturan Elmas,a.g.e.,ss.37-38.

Fahrettin: Osman’ın asker arkadaşıdır. Kasabada yaşar. Oradaki döküm fabrikasında çalışır. Osman’a kuyumcu ve fabrika konusunda fikir verir.

Minibüsçü Fikret: Köy ve kasaba arasında minibüsçülük yapar. Kimi zaman Fahrettin’in haberlerini Osman’a iletir.

2.3.5. Zaman

“Uç Dalda Üç Zeytin” hikâyesinin süresi bir ailenin zeytin bahçesinde gerçekleştirdikleri yarım saatlik sohbetin süresi kadardır. Hikâyedeki olaylar geriye gidişlerle çok kısa bir süreyi kapsar.

2.3.6. Mekân

Hikâyede ailenin geçim sıkıntısını ve yoksulluğunu vurgulamak amacıyla, ailenin çalıştığı zeytin bahçesi mekân olarak seçilmiştir. Genel olarak mekân Keramet köyü ovasıdır. Keramet köyü, Samanlı Dağı’nın etekleri ile İznik Gölü arasında kalan küçük bir köydür. Köy ovasının tamamını zeytinlikler oluşturur ve ayrıca zeytin ağaçları yüksektir.

2.3.7. Dil ve Üslup

Fakir bir köylü ailesinin anlatıldığı “Uç Dalda Üç Zeytin” hikâyesinde dil ve üslup köy ve köylünün dil ve kültürüne paralel olarak verilir. Hikâye akıcı, sade, yalın ve halk Türkçesiyle sohbet üslubu içerisinde, üç kişinin konuşmasından oluşur.

2.3.8. Anlatım Teknikleri

“Uç Dalda Üç Zeytin” hikâyesinde baştan sona diyalog tekniğinden yararlanılır:

“Söyleseydin alırdım.”

“Söylemek mi lazım? Bugünün hasadın son günü olduğunu akıl edemedin mi?”

“Amma uzattın ha! Alt tarafı ne pişirdin diye sorduydum.”

“Tarhana çorbası ve pırasa yemeği... Beğendin mi?”⁸¹

İç monolog tekniği ve leitmotiv tekniğine de yer verilmiş.

2.3.9. Hikâyenin Ana Fikri

Çok küçük gibi görünen şeylere ulaşma çabası kimi zaman büyük felaketlere neden olabilir.

⁸¹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.38.

2.3.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede öncelikle zeytin ağacı yetiştirmenin sabır işi olduğu; zeytin üreticiliği yaparak geçinmenin ise sevgi, alın teri ve fedakârlık gerektirdiği ifade edilmiştir. Bu mesajların verildiği aile, zeytin işi ile uğraşan birçok ailenin dramını ortaya koymaktadır. Büyük emeklerle neredeyse yıl boyunca merdiven tepelerinde çalışan insanların kazandığı para geçimlerini zar zor sağlamaktadır. Dolayısıyla evlere giren zeytinin ve yağın kıymetinin bilinmesi gerekmektedir. Bunun yanında ailede Sulu Ziya'nın ihtiyacı olduğu hâlde yevmiye usulü çalışmayı kendine yedirememesi yersiz gururun bir göstergesidir. Evin kadını Meryem'in kocasına karşı sert tavırları da onu yumuşatmak şöyle dursun daha fazla kızdırmaktadır. Meryem'in söyledikleri doğru olsa da bu haklılığın sakın ve güzel bir üslupla dile getirilmesi daha olumlu sonuçlar alınmasını sağlayabilir.

Osman, anne ve babasının tartışmalarından yorulmuş; ekonomik durumun da farkında olan bir gençtir. Evlenmek için gerekli aldatmacaları da fabrikada çalışmayı da göze almıştır. Babasının isteği üzerine yüksek bir daldaki zeytinlere uzanan Osman'ın merdivenden düşerek ölmesi ailenin sonunu getirmiştir. O esnada babasının değil de *“Dalda kalan zeytinler kuşların hakkıdır.”* diyen annesinin sesini dinlemesi, Osman'ın hayatını kurtaracakken babasının gönlünü kırmak istememesi veya yeni bir tartışmanın önüne geçme arzusu Osman'ı ağaca yönlendirmiş ve talihsiz kaza ölümüne neden olmuştur. Buradan hareketle anne ve babaların çocukların önünde gerçekleştirdiği tartışmaların olumsuz ve yıkıcı etkileri olduğu söylenebilir. Çocuk yetişkin yaşa gelse bile anne ve babasının kavga etmesini istemez ve her yaşta bundan büyük bir üzüntü duyar. Bu yüzden özellikle çocukların önünde tartışmalardan ve kırıncı sözler söylemekten kaçınmak gerekmektedir.

2.4. “Yas ile Sevincim Yıkışırken”

2.4.1. Konu

Hikâyenin başkişisi aynı zamanda anlatıcısı da olan Ercan öğretmendir. Ercan öğretmen, okulunun ikinci döneminin ilk gününde okulla ilişkisini keser. Bu noktadan sonra içine girdiği ikilemli ruh hâliyle maziye uzanarak kendisini sorgulamaya başlar.

Bu kendini sorgulama hikâyenin konusudur. Örnek verecek olursak aşağıdaki satırlar bir ipucu olması bakımından önemlidir.

“On yıl devlet liselerinde edebiyat öğretmenliği yapmışım, ardından on yıl da özel dershanede ÖSS kursları vermişim. “Mesleğimin zirvesindeyim, öğretmenliğin profesörü oldum,” diyerek böbürlenişim bu dönemlere ait başarılarımdan kaynaklanıyordu. Emekli Sandığı’ndan emekli olabilmek için tekrar Millî Eğitim’e geçince tayinim bu küçük ilçeye çıkmıştı. İlk defa ortaokul çocuklarına ders verecektim ve kendi kendime “Çocuk oynucağı...” diye düşünüyordum. Öyle ya, Türkiye’nin dördüncü büyük şehrindeki büyük bir dershanede yıllarca ÖSS gruplarına ders anlatmış; Meslek Lisesi’nden tutun da Anadolu Lisesi ve hatta Fen Lisesi öğrencilerine kadar her seviyedeki öğrenciye hitap etmişim. Ortaokul öğrencisi de neydi? Nihayetinde hepsi de birer çocuktı ve hepsi de bana göre bomboş birer beyaz kâğıttı. O kâğıdı ilmin ve irfanımla ben dolduracaktım, tüm öğrencilerimi profesör gibi yetiştirecektim.

Fakat hiç de öyle olmadı.”⁸²

Ercan öğretmen, öğrencilerin fizyolojik, psikolojik özelliklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını, bireysel farklılıklarını ve yaş seviyelerini; yani “öğrenciye görelik” ilkesini hiç dikkate almadığı için öğrencileriyle bu defa uyum sağlayamamıştır. Yeni okulunda nasıl bir hata içinde olduğunun farkına varır.

“Öğretimde dikkatlerden kaçan ancak üzerinde önemle durulması gereken noktalardan birisi de öğrencilerin ihtiyaçlarıdır. Gereksinimlerin karşılanması öğrenmede güdülenmeyi de beraberinde getirir. Öğrenci, öğretim sürecinde ihtiyaçları karşılandığı ölçüde etkinliğe katılmaya istek duyar, öğrenme yaşantısı aynı zamanda onun duygusal bakımdan doyuma ulaşmasını sağlar; yaşantısı hoşla gitmez nitelikte olursa, istenilen öğrenme ürünleri ortaya çıkmayabileceği gibi, bu durum öğrencinin olumsuz davranışlar edinmesine de neden olabilir.”⁸³

“Öğrenmenin gerçekleşmesinde etkili olan bir başka etken de çocuğun bedensel, duygusal ve zihinsel yönden öğrenmeye hazır olmasıdır. Bazı davranışların kazanılabilmesi için bu davranışları gerçekleştirmeyi sağlayacak organların ve zihinsel olgunluk düzeyinin yeterli duruma gelmesi, duygusal bakımdan da öğrencinin kendini öğrenmeye hazır hissetmesi gerekir. Öğrenmeye hazır olmayan çocuğa bir şeyler öğretmeye çalışmak, öğrenmeyi sağlayamayacağı gibi, onda kaygı, hayal kırıklığı, başarısızlık ve değersizlik gibi

⁸² Erturan Elmas,a.g.e.,s.53.

⁸³ Bayram, Aşlıoğlu, “Ortaokulda Türkçe Öğretimi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

duyguların oluşmasına da neden olabilir. Bu tür olumsuz yaşantıların sıklığı çocuğun okula karşı olumsuz tutumlar geliştirmesine yol açar.”⁸⁴

Hikâyenin sonunda Ercan öğretmen kendi hatalarının farkına varır. Yanlış yaptığını anlar. Her öğrencinin yaşına ve gelişim özelliklerine uygun olacak şekilde düzenlemesi, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak onlara davranması gerektiğinin farkına varır.

2.4.2. Olay Örgüsü

Hikâyenin merkez figürü Ercan öğretmen okulun ikinci döneminin ilk günü okulla ilişkisini kesmek için minibüsten inip okula doğru yürür. Hikâye; Ercan öğretmen ile öğrencisi Kirli Fahri'nin diyalogundan ve Ercan öğretmenin iç konuşmalarından, geçmişe ilişkin kimi sahneleri hatırlayışından, kendini sorgulayışından oluşur. Ercan Bey 7-C sınıfındaki on iki-on üç yaş grubu öğrencileriyle, özellikle bu sınıftaki Kirli Fahri'yle anlaşmazlığa düşer. Aslında benzer bir geçmişi paylaşmışlardır.

Ercan öğretmen öğretim yılı ortasında tayinini ister. Tayini aynı şehirdeki Çınar Lisesine çıkar. Bir tek Kirli Fahri'yle vedalaşırken bu haylaz öğrencinin ilgisine mazhar olur. Oradan minibüsle ayrılırken Kirli Fahri'nin kendisine verdiği eğitim-öğretim hakkındaki ders niteliği taşıyan sözlerini düşünür. Ercan Bey, Çınar Lisesine varmadan hikâye sona erer.

2.4.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye birinci tekil ağızdan yazılmıştır. Ercan öğretmen, hikâyede olup biteni bize anlatır. İnsanları, mekânları ve olayları bütünüyle Ercan öğretmenin gözüyle tanırız. Ercan öğretmen, aynı zamanda hikâyenin asli kişisidir.

2.4.4. Kişiler

Hikâyede, Ercan öğretmen ve Kirli Fahri ana karakterlerdir. Ancak bu iki önemli karakter dışında da hikâye kişilerinden bahsetmek mümkündür. Ana karakterler dışında Ercan öğretmenin kız kardeşi, annesi, damadı, damadın ailesi, kadınlı erkekli akrabalar, müdür bey, öğrenciler ve öğretmenler ise hikâyede ismi geçmeyen silik karakterlerdir.

⁸⁴ Prof. Dr. Mehmet Arslan, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, 2012, s.32.

Asli Kişiler

Ercan Öğretmen: On yıl devlet liselerinde edebiyat öğretmenliği yapmış, ardından on yıl da özel dershanede ÖSS kursları vermiştir. İkilemli ruh hâline sahiptir.

Kirli Fahri: Kirli Fahri hikâyede şöyle tanıtılır: “*Her şeyden önce garip bir ten rengi vardı çocuğun, yanaklarının ortasında beliren bozuk para şeklindeki allıklar ve burnunun tepesindeki hafif kızarıklık sayılmazsa kirli gri bir cilde sahipti. Kısa, kıvrıkcık saçlı; uzun, kepçe kulaklıydı.*

En çirkin yanı ise burnuydu. Çirkin derken ‘kemerli veya karga burunlu’ demek istemiyorum. Önce şunu sorayım: Siz hiç yeşilin iğrenç bir tonunu gördünüz mü? Ben gördüm. Kirli Fahri’nin burnunda, daha doğrusu burnundan akan salgılarda gördüm. İşte onun en iğrenç yanı burun deliklerinden birinden, az veya çok mutlaka sümük akıyor olmasıydı. Fırt fırt burnunu çekerek iğrenç yeşillere hâkim olmaya çalışır, başaramayınca mavi ceketinin yenleriyle burnunu silerdi; ceketinin iki kolu da rengini yitirmiş, meşin gibi parlıyordu.”

Ercan öğretmen, Kirli Fahri’yi “*Her derste bana ‘illallah’ dedirten, zaman zaman beni çıldırtan, moralimi bozup istifa etmeyi düşündüren, ‘Mesleğimin zirvesindeyim, öğretmenliğin profesörü oldum,’ sözümü bana yedirten, öğrenci ve öğretmenlerin ve hatta yöneticilerin baş belası Kirli Fahri...*”⁸⁵ sözleriyle tanımlamaktadır.

Figüran Kişiler

Ercan Öğretmen’in Kız Kardeşi: Hikâyenin başında evlendiği belirtilmiştir. Ercan öğretmen, kız kardeşini yeni hayatına uğurlarken hem sevinmiş hem de üzülüp ağlamıştır.

Ercan Öğretmen’in Damadı: Ercan Öğretmen’in kız kardeşinin evlendiği kişidir. Ercan Bey’in babası vefat ettiğinden kendisi evin babası konumunda olmuş ve kız kardeşini evlendirmiştir.

Kirli Fahri’nin Babası ve Annesi: Kirli Fahri’nin babası ayyaş, annesi ise cahil ve çok pis bir kadındır. Çocuklarıyla ilgilenmezler.

Müdür Bey: Ercan Bey’in çalıştığı okulun müdürü.

⁸⁵ Erturan Elmas, a.g.e., s.51.

Öğretmenler ve Öğrenciler: Ercan öğretmenin göreve başladığı yeni okuldaki öğrenciler 7-14 yaş aralığındadır. Öğrenciler Ercan Bey'i çok sevmektedir.

2.4.5. Zaman

Hikâyede iki zaman dilimi bulunur: Birinci zaman dilimi Ercan öğretmen okulun ikinci döneminin ilk günü okulla ilişkisini kesmek için minibüsten inip okula doğru yürümesiyle başlar. İkinci zaman dilimi ise okulla ilişkisini kesip ayrılırken öğrencisi Kirli Fahri'yle arasında geçen diyalog sonrasında koşar adımlarla minibüse binmesi, minibüsteki yirmi dakikalık yolculuğudur.

Bu durumda birinci zaman diliminin süresi en fazla bir saattir. İkinci zaman dilimi ise, daha geniş bir zamana dayanır.

2.4.6. Mekân

Ercan öğretmen ve öğrencileri arasındaki münasebet anlatılırken hikâyede, mekân doğal olarak okuldur. Zaman için söylenen özellikler mekân için de geçerlidir. Ercan öğretmenin geçmişe ilişkin anılarını hatırlaması, hikâyenin yeni mekânlara açılmasını sağlar. Buraya minibüsü de ekleyebiliriz.

2.4.7. Dil ve Üslup

Konuşma cümlelerinin, iç konuşmaların iç içe anlatıldığı hikâyenin dili; Ercan öğretmenin, eğitim hayatında içine düştüğü hata ve ikilemli ruh hâlini yansıtır.

2.4.8. Anlatım Teknikleri

Hikâyede, montaj tekniğinden yararlanılır: *Minibüsten inip de okula doğru yürürken Karacaoğlan'ın bir dizesi düşüyor aklıma: "Yas ile sevincim yıkışır dağlar"*⁸⁶

Tasviriden yararlanılır: *"İlköğretim okulunun bahçesi cıvı cıvı, âdeta bir çocuk parkı... Yedi – on dört yaş grubunda yedi yüz civarında öğrenci var bahçede. Bazıları bağırp çağırırken bazıları ikili üçlü gruplar hâlinde sohbet ediyor. İtişip kakışanların yanında tokalaşıp öpüşenleri, hasretle birbirlerine sarılanları görüyorum. Öyle ya, ikinci dönemin ilk günü bugün, özlemişler birbirlerini. Çılgınca koşan çocuklara gözüm takılınca*

⁸⁶ Erturan Elmas,a.g.e.,s.49.

düşecekler diye içim titriyor. Çocukların hepsi neşeli, yüzleri pırıl pırıl, kıyafetleri tertemiz.”⁸⁷

İç monolog tekniğinden yararlanılmıştır: “*Eyvah, işimiz var vallahi!*” diye geçirmiştım içimden.”⁸⁸

Hikâyede geriye dönüş tekniğine de yer verilmiştir.

2.4.9. Hikâyenin Ana Fikri

Öğretmenler hiçbir öğrenciden vazgeçmemeli ve öğrencisini dışlamamalıdır. Ayrıca herkese “aldığı kadar” bilgi ve eğitim verilebileceği unutulmamalıdır.

2.4.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyenin başında Kirli Fahri ve Ercan Bey’in arasında gelişen olaylar hikâye sonunda bir kıssadan hisseye dönüşmüştür. Kirli Fahri’nin öğretmenine duyduğu samimi sevgi ve onun gideceğini öğrenince hissettiği üzüntüyü dile getirmesi Ercan Bey’i derinden sarsmıştır.

Anne ve babasından eğitim almayan, ilgi görmeyen bir çocuğun terbiye edilmesi çok zor bir iştir. Bunu yaparken cezalara veya şiddete başvurmak da olumlu sonuçlar getirmemektedir. Öyleyse Kirli Fahri gibi öğrencilerle farklı yollardan iletişim kurmak gerekmektedir. Nitekim Ercan öğretmenin sorumluluk verdiğinde Kirli Fahri’nin bunları yerine getirdiği görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilere sorumluluk vererek ve onların kapasitesini anlayarak hareket edilmelidir.

2.5. “Üzüm Kimya Oldu”

2.5.1. Konu

On sekiz yaşlarında bir delikanlının Yalova’nın çarşılarında, sahilinde ve en işlek caddelerindeki gezerken; pazarında sergilediği acemilikler sonucunda içine düştüğü ruhsal bunalımlar konu edilmektedir. Asıl anlatılmak istenen ise on sekiz yaşlarındaki bir gencin şahsında eski köy ve Yalova hayatının inceliklerini, eski Yalova pazarındaki düzenbazlıkları, aldatılmışlığı aktarmaktır. Hikâye kişisi, Yalova’daki pazarcıların pazar müşterilerine uyguladıkları hilekârlıkları deşifre eder.

⁸⁷ Erturan Elmas,a.g.e.,s.50.

⁸⁸ Erturan Elmas,a.g.e.,s.54.

2.5.2. Olay Örgüsü

“Üzüm Kimya Oldu” hikâyesinde belli bir olay üzerinde durulmaz. Yıllar önce yaşadıklarını anımsayan ana kahramanımız bize anılarını, bu anıların önemli şahıslarını ve bazı sahneleri anlatmaktadır. Kahraman anlatıcımız eski köy ve Yalova hayatının ayrıntılarını yansıtmaya çalışırken aynı zamanda Yalova pazarında sergilediği acemilikleri ve tecrübesizliği anlatma telaşındadır. Hikâye, anlaşılacağı üzere bir anı-hikâye formatında ele alınmıştır. Kahraman anlatıcımız uzun yıllar sonra gençliğini anımsar. Hikâyenin planı gençliğine bakışlar atan kahraman anlatıcımızın anılarından oluşur.

2.5.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, birinci şahıs anlatıcı ile aktarılmıştır. Kahraman anlatıcımızın bakış açısı hikâyenin bütününe egemen olmuştur. Hikâyedeki kişileri, mekânları, olup bitenin tümünü kahraman anlatıcımızın eski dönemdeki yaşamsal koşulları bakış açısından tanırız. Bakış açısı hikâyede baştan sona kadar, bize gençliğinden hatıralar aktarır.

2.5.4. Kişiler

“Üzüm Kimya Oldu” hikâyesinin merkezî kişisi hikâyeyi aktaran ve hikâyede ismi verilmeyen kişidir. Gençliği kimi sahnelerle anlatılmaktadır. Hikâyede, kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşırız. Ancak en önemli figür on sekiz yaşındaki delikanlıdır. Mâcır Şerif, Güvey Ahmet, Çakır Osman, Horozcu Sülo, Mustafa Meşe, Kamyon sahibi Çorbacı Mehmet, Yağcı İsmail, Korucu Hasan, Musa, Yaşar abinin oğlu Ergün, Küllü Yaşar, manav Musa yardımcı karakterlerdir. Ana karakterin annesi, babası, amcası, toptancı, pazarcı, müşteri, uzun boylu, kirli sakallı, otuz yaşlarında bir adam ise ismi geçmeyen silik karakterlerdir.

Asli Kişiler

İsimsiz Delikanlı: Hikâyenin ana kahramanı on sekiz yaşlarındaki delikanlı üniversite sınavlarına girmiş, kazanacağından emin ve son derece gururludur. Bu delikanlı son moda kıyafetler giymeye özenir, pantolonun arka cebinde tarak ve arkasında horoz resmi olan cep aynası taşır. En büyük derdi kirpi gibi dik olan saçlarıdır. Delikanlı aile bireylerine iyi duygularla bakar. Aralarında sıcak ve samimi bir bağ vardır. Babasıyla beraber Yalova pazarına gider. Pazarcılık konusunda acemi ve tecrübesizdir.

Figüran Kişiler

Mâcır Şerif: Delikanlının dedesi; üzüm ve zeytin bahçesini kızına miras bırakmıştır.

Güvey Ahmet: Delikanlının babasına, pazarda satması için biber getirmiştir.

Çakır Osman: Delikanlının babasına, pazarda satması için incir getirmiştir.

Horozcu Sülo: Delikanlının babasına, pazarda satması için patlıcan getirmiştir.

Mustafa Meşe: Köyün terzisidir. Delikanlının kıyafetlerini dikmiştir.

Kamyon sahibi Çorbacı Mehmet: Pazarcıları Yalova'daki pazar yerine götürür.

Yağcı İsmail: Çakırca köyündeki akrabalarından biridir, vefat etmiştir.

Korucu Hasan'ın Oğlu: Üzüm satmak için yüklü bir yevmiye ister.

Manav Musa: Delikanlının babasının asker arkadaşısıdır. Pazardan kalan üzümleri kendi dükkânında satar.

Küllü Yaşar Abi ve oğlu Ergün: Küllü Yaşar, yetiştirdiği üzümleri pazarlarda satmaya çalışır, üç oğlu vardır. Çalışkan, dürüst, cömert, saf biridir. Delikanlı yıllar önce Ergün ile üzüm toplamıştır.

Delikanlının Annesi ve Babası: Babası, yıllarca pazarcılık yaparak geçinmiş, dürüst, cömert ve anlayışlı bir adamdır.

Delikanlının Kardeşleri: Delikanlıdan küçük iki kardeşir.

Delikanlının Amcası: Pazarcılık yapar.

Toptancı: Uzun boylu, kirli sakallı, otuz yaşlarında bir adam toptancı olduğunu söyleyerek delikanlının tüm üzümlerini satın alır ancak aldığı fiyatın iki katına pazardaki müşterilere satar.

2.5.5. Zaman

“Üzüm Kimya Oldu” hikâyesinde, uzun bir zaman diliminden yararlanılmıştır. Kahraman anlatıcımız, hikâyenin sürdüğü yedi sayfa boyunca bizi gençliğinde gezdirir. Hikâyede “her pazartesi, cumartesi” gibi zarfların kullanılması ve kahraman anlatıcının ilk gençlik döneminin anlatılması, hikâyenin geniş bir zaman dilimine yayıldığı açıklanabilir. Böylece hatırlanan zaman ve hatırlama zamanı olmak üzere iki ayrı zaman katmanından söz edilir.

2.5.6. Mekân

“Üzüm Kimya Oldu” hikâyesinde, “eski hayat”ın vurgulanması amacıyla, kahraman anlatıcımızın köyü ve Yalova’nın çarşıları, sahili, en işlek caddeleri, özellikle pazar yeri mekân olarak seçilir. Böylelikle “mekân” unsuru önem kazanmaktadır. Gençlik anılarını anlatırken Yalova’da kurulan pazardan eser kalmadığını, artık tamamen yok olmuş eski Yalova hayatını anlatma eğilimi söz konusudur. Hikâyede geçen şu satırlar bu durumu daha iyi bir şekilde açıklar:

“Yalova merkeze girecekseniz; ister İzmit’ten, ister Bursa’dan gelin denize paralel uzayan geniş bir yoldan geçersiniz. Yolun solunda evleriyle, mağazalarıyla, bahçeleriyle Yalova’yi; sağında ise yüz elli metre genişliğindeki bir arazide feribot tesislerini, kafeleri, çay bahçelerini ve bunların ötesinde her daim çırpınan Marmara’yı görürsünüz. Denize beton mızrak gibi dikine uzanan iskelelerin birinde bir yolcu vapuru, bir feribot veya bir arabalı vapur da görebilirsiniz.

70’li yıllarda bu arazi bomboştu ve orada pazar kurulurdu; köylü pazarı hemen girişte, en baştaydı, Yalova halkına göre ise en sondaydı tabii. Köylerden mal getiren kamyonlar ve kamyonetler deniz kenarına park edip beklerdi.”⁸⁹

2.5.7. Dil ve Üslup

Hikâyede, akıcı, sıcak sade bir dil kullanılır. Erturan Elmas akıcı cümleleri ve yalın anlatımıyla “Uç Dalda Üç Zeytin” hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyesinde de okuyucunun kalbine dokunur. Yalova coğrafyasını yansıtan betimleme cümleleri hikâyeye görsellik kazandırır. Ayrıca betimlemeler hikâye dilinin daha etkileyici, daha canlı ve başarılı olmasına katkıda bulunmuştur. “Üzüm Kimya Oldu” hikâyesinde konuşma dilinden zaman zaman da yöresel ağız unsurlarından yoğun olarak yararlanılır. Diyaloglar fazladır.

2.5.8. Anlatım Teknikleri

Hikâye baştan sona geriye dönüş ve geriye bakış tekniklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Hikâyede uzun bir zaman dilimi anlatıldığı için özetleme tekniğine yer verilir. Betimleme, dönemin ruhunu canlandırabilmek için başvuru olan diğer bir tekniktir. İç monolog tekniğine de yer verilmiştir:

⁸⁹ Erturan Elmas, a.g.e., s.61.

“Malzeme sandığını yan çevirip üzerine oturdum. “Ah ahmak kafa, ah!” diye geçiriyordum içimden. “İlk müşteriye ilk üzüm tanesini tattırırken ‘kafese girdi’ diye düşünmüştüm, kafese giren benmişim meğer. Sabredip okka buçuk sataymışım en az sekiz yüz lira daha kazanırmışım. Şimdi ne yapacağım ben? Babama ne diyeceğim? Babam diğer köylülerin üzümü beş liradan sattığını duyunca bana ne diyecek, bana hangi gözle bakacak?”⁹⁰

Hikâyede diyalog tekniği ön plandadır.

2.5.9. Hikâyenin Ana Fikri

Çiftçinin ürününü çeşit çeşit hilelerle alıp stoklayan kurnazlar üreticiden daha fazla kazanarak pahalılığa neden olur.

2.5.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâye, ülkenin geldiği durumun bir özeti gibidir. Büyük emeklerle pazara ürün getiren köylüler emeklerinin karşılığı olan ücretleri alamazken kurnazca davranıp piyasa değerleriyle oynayan insanlar, hiçbir emek sarf etmeden üretici kadar (*bazen daha fazla*) para kazanmaktadırlar. Bu durumda hem ürünü pazara getiren kişiler hem de müşteriler zarar görmektedir.

Ahlaki değerlerin çökmesi, insanlık kavramının anlamını yitirmesi toplumda ekonomik dengesizliklerin olmasına yol açmaktadır. İnsan hangi işi yaparsa yapsın “insan” olduğunu unutmamalı ve vicdan muhasebesi yaparak hareket etmelidir.

2.6. “Çifte Çınarlar”

2.6.1. Konu

Hikâye, 1924’ten 2019 yılına kadar, tam doksan beş yıllık bir süreyi kapsar. Farklı kuşağa mensup aile üyelerinin ve toplumun hayat görüşleri ile düşünce yapıları arasındaki farklılığı hikâyedeki ailenin bir üyesi olan Çınar Ağa’nın yaşamı üzerinden anlatılmaktadır. Asli şahıs olan Çınar Ağa, eski nesli temsil ederken torunu Tayfun ve diğer insanlar da yeni nesli temsil eder. Hikâyede kuşak farklılıkları ve çatışmaları konu edilir.

⁹⁰ Erturan Elmas,a.g.e.,s.70.

2.6.2. Olay Örgüsü

Hikâyedeki anlatıcı çok yaşlı Çınar Ağa, her ayın ikisinde emekli maaşını çekmek için minibüsle ilçeye gider. Terminalde inip bankaya zorlukla giderken içi çürümüş asırlık bir çınar gibi hisseder kendini. Uzun ömrü ona emekli maaşı almayı nasip etmiştir ama o bu durumdan çok tedirgindir. Banka memuru her defasında ona laf çarpıp aşağılar. Bu yüzden Çınar Ağa için maaş çekmek çile çekmeye dönüşmüştür.

Çınar Ağa, bankada geçirdiği sıkıntılı anlardan sonra bankanın önündeki belediye çay bahçesindeki bir banka oturur. Parayı nasıl aldı, bankadan nasıl çıktı, buraya nasıl ve ne zaman geldi, hatırlamaz. Bu oturma sırasında kahraman anlatıcımız hem emeklilik hikâyesini hem de mazideki anılarını hatırlamaktadır. Banka memurunun tavırlarını düşünür, aldığı emeklilik maaşını hak edip etmediğini zihinde sorgular. Zihni allak bullak olur. Aldığı emeklilik maaşıyla torunlarına hediyeler alıp köyüne döner.

Çınar Ağa, torunlarına aldığı hediyeleri dağıttıktan sonra eski aile saadeti gözleri önünde canlanır.

Çınar Ağa, sonraki ay maaşını almaya bankaya gider ama maaşını almaz. Kendisini küçümseyen, laf çarptıran banka memuruna haddini bildirir. Bu olay sonrasında banka müdürü Çınar Ağa'dan özür dileyerek maaşını verir. O yine torunlarının hediyelerini alıp köye döner. Köydeki kahveye gidip oturur, o sırada Çınar Ağa'nın dikip yetiştirdiği köy meydanındaki çınar muhtarlık tarafından kesilmektedir; kesilmektedir çünkü oraya yeni bir bina yapılacaktır. Manzarayı gören Çınar Ağa sessiz sedasız vefat eder.

2.6.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, son sayfadaki yarım sayfalık bölüm hariç, birinci şahıs anlatıcı ile aktarılmıştır. Hikâyeye baştan sona, epey yaşlı Çınar Ağa'nın bakış açısı hâkimdir. Yaşlı Çınar Ağa'nın zaviyesinden kuşaklar arasındaki farklı yaşam koşullarını, eski insanları, evleri, zamanla değişen yeni yaşantı tarzını öğrenebiliriz.

2.6.4. Kişiler

Erturan Elmas'ın hikâyeciliğinin genel özelliklerine bakıldığında, onun hikâyelerinde zengin bir şahıs kadrosuna yer verildiği görülmektedir. Bu hikâyesinde de zengin bir şahıs kadrosu ile karşılaşılır. Ancak hikâyenin merkez kişisi yaşça çok büyük olan Çınar Ağa'dır. Ana kahraman dışında hikâyede yer alan diğer karakterler Çınar Ağa'nın babası Ahmet Ağa, Çınar Ağa'nın oğlu Kemal, İsmail Ağa, Necmi, Çınar Ağa'nın oğlu Ahmet, Çınar Ağa'nın

kızı Zeynep, Selim Bey, Marangoz Ömer, Köfteci Şemsi, İşçiler, Çınar Ağa'nın torunları: Çınar, Nehir, Aynur, Ayfer, Okan, Meltem, Haylaz Rıfkı, Tayfun, Zeki, Hakan, Çınar Ağa'nın eşi Hatice, Salih usta, kahvecinin oğlu Hamdi, Ali Amca, Pazarcı Kâzım, Damat Mehmet, Milletvekili Cemil Candaş, Yeliz Hanım, Yörük Musa, Haydar İsmet ve Talip'tir.

Güvenlik görevlisi, minibüs şoförü, bankadaki kadın memur, Çınar Ağa'nın annesi, muhtar, işçiler, Çınar Ağa'nın damadı, garson, müdür bey, yolcular ise ismi geçmeyen silik karakterlerdir.

Asli Kişiler

Çınar Ağa: Çevresiyle münasebet kuramayan, iletişim kurmaktan çekinen Çınar Ağa eski nesli temsil eder. Kimseye yaşını söylemez. Ölen oğullarının kimi hasta kimi yatalak çocuklarından utandığı için ihtiyacı olmadığı hâlde koltuk değneği kullanır. Soyadı “Ağa”dır. Yani ağalığı nüfustan gelmedir. Türkiye’ye 10 yaşındayken mübadele muhaciri olarak gelmiştir. Yirmi yaşındayken evlenmiştir. Üç çocuğu olmuştur. Gençliğinde köyün en dürüst ve çalışkanı diye tanınmıştır.

Figüran Kişiler

Çınar Ağa'nın Babası Ahmet Ağa: Memleketi Vodina’da lakabı “Garip Ahmet”tir. Ancak Türkiye’ye gelince Atatürk sayesinde kulluk ve tebaalıktan kurtulup ev, mal, mülk sahibi olduğundan “Ağa” soyadını almak istemiştir.

Çınar Ağa'nın Eşi Hatice: Çınar Ağa’ya zeytin işinde yardım eder. Kara gözlü güzel kadın çok çalışkandır. 26 yıl önce vefat etmiştir. Çınar Ağa’ya can yoldaşı olmuştur. Çınar Ağa onu çok özlemektedir.

Çınar Ağa'nın oğlu Kemal: Çınar Ağa askerdeyken oğlunun doğduğunu öğrenir. Kemal’in adını dedesi koymuştur.

Necmi Abi: Çınar Ağa ile zeytin toplamıştır. Rahmetli olmuştur.

Çınar Ağa'nın oğlu Ahmet: Çınar Ağa’nın ikinci oğludur.

Çınar Ağa'nın kızı Zeynep: Çınar Ağa’nın üçüncü çocuğudur.

Çınar Ağa'nın Damadı: Zeynep’in eşidir. İstanbul’da yaşamışlardır.

İsmail Ağa: Zeytinci köyünün ağasıdır. Zeytin bahçeleri vardır. Çınar Ağa orada zeytin toplamıştır.

Selim Bey: İstanbul’da çivi fabrikası vardır. Uzun zaman çiftlik kuracağı geniş bir arazi aramıştır. Çınar Ağa’nın zeytin bahçesinin yanındaki araziye almıştır. Çınar Ağa, o araziye de zeytin ağaçları dikmiştir. Cömert ve samimi biridir. Selim Bey, Çınar Ağa’yı SSK’lı yaparak onun emekli olmasını sağlar.

Marangoz Ömer: Çınar Ağa’ya sulama için L şeklinde ahşap düzenek yapar.

Köfteci Şemsi: Selim Bey ile Çınar Ağa’nın yemek yediği mekânın sahibidir.

İşçiler: Selim Bey’in fabrikasında çalışanlar.

Çınar Ağa’nın Torunları: Çınar, Nehir, Aynur, Ayfer, Okan, Meltem, Haylaz Rıfkı, Tayfun, Zeki, Hakan.

Salih Usta: Çınar Ağa’nın oturduğu evin krokisini çizmiştir. Ferah bir ev yapmıştır.

Kahveci: Köydeki kahvenin sahibidir. Çok asık suratlı, cimri, hesapçı bir adamdır. Sürekli çetele tutar ve kimsede beş kuruşunu bırakmaz.

Kahvecinin Oğlu Hamdi: Yaşına rağmen çok olgun, anlayışlı ve güler yüzlü bir gençtir. Çınar Ağa’nın isteklerini o demeden yerine getirir.

Ali Amca: Çınar Ağaların Vodina’dan eski komşuları. Yandaki köye iskân edilmiştir.

Pazarcı Kâzım: Devrentli bir pazarcıdır. Dağ köylerinden gelip peynir, yumurta vs. satar.

Damat Mehmet: 85 yaşında çift koltuk değnekli bir ihtiyar. Çınar Ağa’nın arkadaşı.

Milletvekili Cemil Candaş: İlçenin milletvekilidir. Muhtarın projesinde ona destek olmuştur.

Yeliz Hanım: Selim Bey’in torunudur. Çınar Ağa ile anlaşamamaktadır.

Yörük Musa: Çınar Ağa’nın arkadaşlarından biridir. Sazaktepe’deki bahçesini Çınar Ağa’ya satar.

Necati Usta: Köyün demircisidir. Çınar Ağa’nın kulübesinin yapımında çalışır.

Haydar İsmet: Sazaktepe’nin arka tarafında oturan, hoşsohbet, iyiliksever bir adamdır. Çınar Ağa’ya yarenlik etmiştir. Sonra rahmetli olmuştur.

Talip: Köy meydanındaki diğer kahvenin sahibidir.

Güvenlik görevlisi: Çınar Ağa maaşını almaya gittiğinde ona sıra fişi alıp yardım eden güvenlik görevlisi temiz ve güleç yüzlü bir delikanlıdır.

Minibüs Şoförü: Çınar Ağa'yı ilçeye götüren minibüsün şoförüdür.

Banka Memuru (*Kör Gudubet*): Çınar Ağa emekli maaşını çekmeye gittiğinde Çınar Ağa'ya laf çarpan, onu aşağılayan memur. Çınar Ağa ona “*Kör Gudubet*” lakabını takmıştır. Çınar Ağa hikâyenin sonunda adama hak ettiği dersi vermiştir.

Bankadaki Kadın Memur: Çınar Ağa'nın maaşını aldığı bankanın memuru.

Muhtarlar: Zeytinci köyünün muhtarlarıdır. Çınar Ağa'nın gençliğindeki muhtar yardımsever ve iyi bir insandır. Hikâyenin sonundaki muhtar ise Çınar Ağa'nın sevmediği biridir. Ellili yaşlardaki bu adam çok yılışık, menfaatçi, yalaka ve ikiyüzlüdür.

Garson: Kirli önlüklü genç. Çınar Ağa'ya çay getirir.

Müdür Bey: Çınar Ağa'nın maaş aldığı bankanın müdürü.

Yolcular: Çınar Ağa'nın bindiği ilçe otobüsündeki yolcular.

2.6.5. Zaman

Hikâyede iki zaman dilimi vardır: Anlatıcı olan Çınar Ağa'nın hikâyeyi anlattığı zaman dilimi ve hatırlanan zaman dilimi olarak ikiye ayrılır. Anlatılan zaman dilimi bir aylık zamandır. Çınar Ağa, ağustosun ikisinde maaşını almak için ilçeye gider. Maaşını aldıktan sonra köye döner. Çınar Ağa bir ay sonra ayın ikisinde tekrar maaşını almak için ilçeye gider. Köy kahvesine döndüğünde hayatını kaybeder.

Hikâyenin ikinci zaman dilimi ise anlatıcının emeklilik hikâyesini ve eski aile saadetini hatırladığı zaman dilimidir.

2.6.6. Mekân

Hikâyede, “eski hayat”ın vurgulanması amacıyla, yaşlı Çınar Ağa'nın kerpiç evi, mekân olarak seçilir. “*Bu evi askerden döndüğüm yıl yaptırmıştık; Alman Harbi'nden önce. Evin krokisini rahmetli Salih usta çizmişti. Ne kroki ama! Tren rayları gibi art arda sıralanmış üç oda, her odada sokağa bakan birer küçük pencere... Ama ben seviyorum bu evi, her zaman da sevdim. Girişteki odaya biz “hayat” derdik. Ocağımız burada tüter, maşınkamız –kuzine- burada alev alırdı. Bu oda hem mutfağımız, hem de oturma odamızdı; misafirleri de burada ağırlardık. Orta oda –şimdiki yatak odam- çocuklara aitti, üç çocuğum*

*da orada büyüyüp serpilmişti. Arka odayı hiç sormayın; evimin sıcacık bir yuva olduğu zamanlarda kiler ve yüklük olarak kullanırdık orayı.*⁹¹

Çınar Ağa, hayat tarzı ve düşünce yapısı ile eski zamana ait bir ana karakterdir. Hikâyede mekân ile Çınar Ağa arasında münasebet kurulur. Mekân eski yaşam koşullarını, sosyoekonomik durumu vurgulamak amacıyla kurulur. Hikâyede Çınar Ağa'nın evinin yanı sıra maaşını almak üzere gittiği banka, bankaya giderken bindiği minibüs ve adını aldığı koca çınar ağacının altındaki kahvehane diğer mekânlardır.

2.6.7. Dil ve Üslup

Hikâye, son derece sade, akıcı bir Türkçe ile sohbet üslûbu içerisinde, Çınar Ağa'nın torunları ve diğer insanlarla diyalogundan ve iç monoloğundan oluşur.

2.6.8. Anlatım Teknikleri

Mektup tekniğinden yararlanır. Çınar Ağa'nın torunlarına yazdığı vasiyetnamesi etkileyici bir dile sahiptir. Çınar Ağa'nın emeklilik hikâyesi ve aile saadeti anımsanırken geriye dönüş tekniğinden yararlanır.

Montaj tekniğinden yararlanır. Kur'an'ın ayetlerinden alıntılar yapılır. Nahl suresinin on birinci ayeti şöyledir: “Allah gökten indirdiği suyla ekin, zeytin, hurma, üzüm ve başka meyveler bitirir”⁹²

Diyalog tekniği de kullanılmıştır.

Ayrıca iç monolog ve tasvir tekniğinden de yararlanır.

2.6.9. Hikâyenin Ana Fikri

Fidan dikip ağaç yetiştirenler el üstünde tutulmalı, onların ülke ekonomisine katkıları herkesçe bilinip takdir edilmelidir.

2.6.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyenin ve köyün merkezinde yer alan asırlık çınar hem Çınar Ağa'yı hem de koca bir devri sembolize etmektedir. Bu ağacın anlattıkları da oldukça önemlidir. Öncelikle çınarın dikilmesinde çocuk Çınar'ın da payının olması ve ağacı sahiplenerek onunla birlikte büyümesi her çocuğun bir ağacının olması gerektiği mesajını vermektedir. Çünkü ağaç da

⁹¹ Erturan Elmas,a.g.e.,s.88.

⁹² Erturan Elmas,a.g.e.,s.113.

olsa bir canlıyı sahiplenen, onun gelişmesine tanıklık eden ve ihtiyaçlarını karşılayan çocuk hiçbir kitabın veremeyeceği dersi yaptığı eylemin kendisinden alır: Doğadaki her canlıya saygı duyulmalı, “yaşatmak” için emek verilmelidir ki insan olmanın erdemi anlaşılabilirsin.

Oldukça uzun olan hikâyede değişen bir devre de tanıklık edilmektedir. Akıllı telefonlar, gelişen teknoloji ile hayatı kolaylaştıran her türlü eylem yeni bir devre işaret etmektedir. Çınar Ağa ise yeniye ayak uydurmak istemeyen biridir. Çünkü sığındığı anıları onu, yaşamının mutlu dönemlerine götürmektedir. Ancak bu anılar ona acı da vermektedir. Bu nedenle torunu Tayfun’un sözleri oldukça anlamlıdır. Eğer yaşamaya devam ediyorsa Çınar Ağa’nın da çağa ayak uydurması gerekmektedir.

Bankadaki memur üzerinden ayrı bir mesaj verilmektedir hikâyede. Çınar Ağa’yı aşağılayan, onun aldığı maaşı cebinden veriyormuşçasına haksız ve gereksiz gören bu adam gönül kırmakla kalmaz, yanlış düşüncelerle hem kendi zihnini hem de Çınar Ağa’nın kafasını bulandırır. Milletvekilinin konuşmasından sonra aydınlanan Çınar Ağa, memura haddini bildirir. Memur hizmet sektöründeysen Çınar Ağa üretim sektöründe tek başına ülke ekonomisine katkı sağlayan ve öldükten sonra da sağlamaya devam edecek olan biridir. Çünkü Çınar Ağa ağaçlar dikmiştir. Dolayısıyla öldükten sonra da anılmayı hak etmektedir. Ağaç dikmek sadece ülkeye değil tüm insanlığa ve doğaya yarayan bir hizmettir. Bunun farkına varılması, nice emekle büyütülen ağaçlara ve o ağaçları diken insanlara sahip çıkılması gerekmektedir.

Hikâyenin sonunda Çınar Ağa’nın diktiği ağacın kesildiğine tanıklık etmekteyiz. Ağacın kesilmesi ile Çınar Ağa’nın eş zamanlı ölümü de anlamlıdır. Çınar Ağa’nın hayatı, diktiği çınarın hayatından farklı değildir çünkü. Ağaç ve o bir bütündür. Ağaç olmayınca onun da dünyada misyonu kalmamıştır âdeti. Nasıl ki bir insanın ölümü tüm âlemin ölümü gibiyse bir ağacın da kesilmesi tüm insanlığa ihanet edilmesi anlamına gelmektedir. Unutulmamalıdır ki insanlar dünyadan gelip geçerken ağaçlar kök salan canlılardır.

2.7. “Profiterol ve Azkaban Tutsağı”

2.7.1. Konu

Eğitim hayatını başarıyla tamamlamış olan Tuğrul Bey, İbn-i Sina İlköğretim Okulu sekizinci sınıf öğrencisiyken; sıra arkadaşı Semih ile yaşadığı hüznü bir olayı anlatmasıyla başlar hikâyeye... Kitap okuma tutkusuna düşen Semih, “Azkaban Tutsağı” isimli bir kitabı Tuğrul’a okuması için vermek istemez. Bu kitabı satın alma gücü de olmayınca Tuğrul

bunalımlara girer. Hikâye Tuğrul’un vicdan muhasebesi ve düştüğü ikilemlere katlanışını konu eder. Anı tarzında yazılan hikâyede aradan geçen uzun yıllara rağmen, Tuğrul’un hafızasından bu olayın acısının silinmemesi, Tuğrul’da yaşattığı travma dikkatlere sunulur.

Babası “*Param kısıtlı; ya profiterol ya da kitap... Birini tercih et,*” deyince çocuk, kitabı tercih eder. Baba da istenen kitabı aldıktan sonra oğlunu pastaneye götürerek doğru tercihten dolayı oğlunu profiterol ile ödüllendirir.

2.7.2. Olay Örgüsü

Hikâyede belli bir olay üzerinde durulmamaktadır. Tuğrul, yıllar önce yaşadığı bir hatırasını anlatır. Tuğrul, doktorasına devam eden bir öğretim görevlisidir. Bir gün odasında; kargo, onu çok mutlu eden, İngilizcesini geliştirmek için sipariş ettiği Dan Brown’un *Cehennem*’ini, yani orijinal adıyla *İnferno*’sunu getirir. Bu, Tuğrul’u çok mutlu eder.

Bu kitap ona, babasına aldırıldığı ilk romanı hatırlatır. Ortaokuldaki sıra arkadaşı Semih bu kitabı Tuğrul’a vermemiş; onu oyalayıp kıskandırmıştır.

Bu hikâyede, sekizinci sınıf öğrencisi bir çocuğun kitap sevgisi ve bu sevginin sonucunda başarıya giden öyküsü okuyucuya aktarılır.

2.7.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede, baştan sona birinci şahıs ağzından anı türünde sunulmuştur. Bir çocuğun bakış açısıyla değil, çocukluk anılarını anlatan Tuğrul’un bakış açısı ile bilgi sahibi oluruz.

2.7.4. Kişiler

Hikâyenin başkişisi, “kahraman anlatıcımız” Tuğrul’dur. Semih, Tuğrul’un sınıf arkadaşı olarak öne çıkmaktadır. Tuğrul’un annesi, babası, büyük ağabeyi, küçük ağabeyi, öğretmeni, pastanenin patronu ve garsonları ise silik karakterlerdir. Tuğrul; ailesine sevgi, saygı, samimi ve sıcak duygularla bağlıdır.

Asli Kişiler

Tuğrul: Eğitim hayatında kariyer yaparak belli bir seviyeye gelen Tuğrul, fakültede hem öğretim görevlisi hem de doktora öğrencisidir. Çocukluğunda tumbul biri olduğundan babasının çalıştığı dershaneye gidip çıkışta onun ısmarladığı profiterollerini yemeyi çok sever. Kitap okumayı seven bir kişidir.

Tuğrul’un Babası: Özel bir dershanede edebiyat öğretmenidir. Evde yaklaşık altı yüz kitaptan oluşan bir kütüphanesi vardır. Çocukluğundan beri edindiği kitapları gözü gibi korumuştur. Çok çalışan ancak evin ve çocuklarının okul masraflarına zor yetişen biridir. Karısına çok değer verir. Emekli olunca köye yerleşir, bağ bahçe işleriyle uğraşır. Tuğrul’un doktorasını bitirdiğini görmeyi çok ister.

Figüran Kişiler

Semih: Tuğrul’un ilkokuldan sınıf arkadaşıdır. O da Tuğrul gibi kitap okumayı seven bir şahıstır.

Semih’in Babası: Ödünç kitap okumayı “beleşçilik” şeklinde yorumlar. Yardım etmeyi ve paylaşmayı sevmeyen biridir.

Tuğrul’un Annesi: Evin idaresini sağlayan, tutumlu ve çalışkan bir kadındır.

Tuğrul’un Abileri: Biri İstanbul’da, diğeri Ankara’da okumaktadır.

Dershanedeki Öğrenciler: Tuğrul’un babasının çalıştığı dershanedeki öğrenciler.

Tuğrul’un Öğretmeni: Tuğrul’un dershanedeki bir öğretmenidir.

Tarih Birinci Sınıf Öğrencileri: Tuğrul’un üniversitede “*İlkçağ tarihi*” dersi verdiği sınıf.

Pastanenin Patronu ve Garsonları: Pastaneye sürekli gelen Tuğrul’u ve babasını ezberlemişlerdir.

2.7.5. Zaman

Hikâyede, iki ayrı zaman dilimi, iki ayrı bakış vardır: Bunlardan biri, Tuğrul’un kendisine tahsis edilen fakülteodaki küçücük odasında yaptığı çay keyfi zamanı.

Hikâyedeki ikinci zaman dilimi ise Tuğrul’un yıllar öncesinde sekizinci sınıftayken yaşadıklarını anımsamasıdır. Yani “hatırlanan zaman” dilimidir.

Geriye dönüş ve geriye bakış teknikleri sayesinde hikâyede zaman uzar. Sadece birkaç dakikalık konuşma esas alınırsa, hikâyenin asıl zamanı oldukça kısadır.

2.7.6. Mekân

Tuğrul’un, İzmit’teki bir fakültede kendisine tahsis edilen küçük odası ve hatıralarının yaşandığı çocukluk mekânları.

2.7.7. Dil ve Üslup

Kahraman anlatıcımız olan Tuğrul, tatlı çocukluk izlenimlerini, kitap okuma sevgisini, anıları arasında aktarırken açık ve sade bir Türkçe kullanır.

2.7.8. Anlatım Teknikleri

Hikâye bütünüyle anı formatında oluşturulmuştur. Bu nedenle hikâyeye geriye dönüş tekniği hâkimdir. İç monologlar ve kısa diyaloglar da hikâyeye zenginlik katar.

2.7.9. Hikâyenin Ana Fikri

Çocukların istek, eğilim ve becerileri onların hangi mesleğe yatkın olduğu konusunda ipuçları verir. Bu nedenle çocuğun verdiği gizli mesajlara dikkat edilmelidir.

2.7.10. Hikâyedeki Mesajlar

Hikâyede “Azkaban Tuzağı” kitabı merkeze alınarak bazı mesajlar verilmiştir. Tuğrul’un ilkokuldan arkadaşı Semih, tüm kitaplarını Tuğrul ile paylaşırken Azkaban Tuzağı’na gelince paylaşmamış, babasının sözünü sorgulamadan kabul etmiştir. Semih’in babası, oğlunun kitap paylaşımını “beleşçilik” diye yorumlamıştır ki bu çok yanlış bir tutumdur. Çünkü paylaşılan kitaptır ve kitap üzerine yapılacak sohbetler çocukların gelişimine katkı sağlayacaktır. Ayrıca “beleşçi” yakıştırması, Semih’in paylaşma duygusunu köreltip her şeye çıkar ilişkisi açısından bakmasına neden olacaktır. Çocuğun bu söylemi eleştirip reddetmesi belli bir anlayış ve olgunlukta olmasını gerektirmektedir. Semih’te ise bu olgunluğun olmadığı görülmektedir.

Bir diğer husus, Tuğrul’un babası ile olan ilişkisidir. Semih’in babasının aksine Tuğrul’un babası, okumayı teşvik eden, paylaşmayı seven, bir profiterölü bile karısı evdeyken boğazından geçiremeyen bir adamdır. İki zıt karakter, anlamlı bir hayat dersi vermektedir. Tuğrul’un babası hiç anlatmasa da Tuğrul, ailesinin ekonomik durumunu kavramış, babasının fedakârlıklarını fark edebilmiştir. Çocuğun bu düzeye gelmesi elbette babasının ona olumlu yaklaşımlarıyla ilgilidir. Kendi yemese de çocuğuna profiteröl yediren, çocuğu kitap istediğinde alan, çok çalıştığı hâlde sızlanıp durmayan bu baba, çocuğuna konuşmadan bile dersler verebilmektedir. Nitekim hikâyenin sonunda Tuğrul’un doktorayı bitirmek üzere olduğu, Tuğrul’un da kendisini gönülden destekleyen babası için diplomayı almak istediği görülmektedir.

Aileler konuşmalardan ziyade davranışlarıyla çocuklarını etkilemektedir. Olumlu ve özverili davranışlar başarılı, ahlaklı insanların yetişmesine zemin hazırlamaktadır.

3. ŞİİRE BAKIŞ ÖTESİ

Erturan Elmas'ın “Şiire Bakış Ötesi” adlı eserinde, Türkçe ve edebiyat kitaplarında, uzmanların özenerek seçtiği sanat değeri yüksek birçok şiir ve tahlili yer alır. Erturan Elmas, bu şiirleri tahlil ederken büyük hayranlık içindedir. Şiirlerde yer alan her kelimenin inci tanesi gibi dizilişi, birbirine uyum sağlayışı teknik değerlendirmelere tabi tutularak irdelenir.

Edebiyat eserleri yaratıldığı toplumun kültürel ve sosyal değerlerine ayna tutar. *“Edebiyat sanatının bir dalı olan şiir de bir deryanın içindeki zerre gibi, kütlesi hacminden büyük olma özelliğiyle asırlarca, yazıldığı dönemin kültürünü, zevk ve anlayışını yansıtır. Şiir parçalardan bütüne, bütünden parçalara giden algılamalar neticesinde bir sırrın çözümü gibidir.”*⁹³ Şiiri anlamak, şairi anlamakla özdeştir. Yazıldığı dönemin kültürel özellikleri, şairin sosyoekonomik yaşantısı, edebî şahsiyeti, sanata bakış açısı ve sanatını hangi temeller üzerine kurduğu gibi bilgiler sayesinde bir şiirin çözümü kolaylaşır. Yani bir şiiri iyi bir şekilde anlamak ve çözüme kavuşturmak için şiirin şairini her yönüyle tanımak gerektiğini okuyucu bu eserden öğrenir. Her şair farklı özelliklere sahip olduğu için eserleri de farklı özelliklere sahiptir.

Erturan Elmas, eserindeki bazı şiirler hakkındaki duygu, düşünce, sezgi ve çağrışımlarını dile getirir. Şairin ve şiirlerin beslendikleri kaynakları, şiirin değerini artıran ve kalıcı olmasını sağlayan özelliklerin neler olduğu bir bir ortaya konur. Şairlerin özgünlüğünü, yaratıcılıklarını ve yeteneklerini vurgular. Yazar, değeri yüksek şiirlerin bireysellikten çıkıp evrenselleştiğini öne sürer. Şiirleri hem içerik hem de biçimsel yönden inceler. Şairlerin, şiire farklı ve yeni bir bakış açıları ve orijinal söylemlerle, zengin çağrışımlar yarattığı ileri sürülür. Ayrıca bu şiirler, orijinal imgelerle, harika benzetmelerle zihinde çağrışımlar yaratarak âdeta şiiri ölümsüzleşir.

Erturan Elmas'ın “Şiire Bakış Ötesi” adlı eseri kendini edebiyat alanında geliştirmek ve yetiştirmek isteyen öğrencilere, Türkçe ve edebiyat öğretmenlerine, ayrıca genç şairlere

⁹³ Erturan Elmas, *Şiire Bakış Ötesi Şiir Tahlilleri*, 2010.s.2.

yol gösterici bir özellik göstermektedir. Bu eseri okuduktan sonra iyi bir şiirin niçin iyi, kötü bir şiirin niçin kötü olduğu tartışmaya açılmaktadır.

*Eleştiri sınırlarına kadar uzanan bu kitapta, edebiyat anlayışının yanında yazar, konu, ana fikir ve devir özellikleri de ön plana çıkar.*⁹⁴

Erturan Elmas, onunla yaptığım bir mülakatta Şiire Bakış Ötesi'yle ilgili olarak şunları söylemiştir:

“2009’da emekli olunca bir boşluğa düştüm. Okul havasını ve öğrencilerimi özleyip, evimin alt sokağındaki okulun derse giriş ve çıkış zillerini işittikçe hüzümleniyordum. Bereket ki o yıllarda internet yaygınlaşmıştı, yetişkin çocuklarımın tavsiyesiyle bilgisayar aldım ve onların yardımıyla internete girmeyi öğrendim.

Öğretmen hastalığı nedir bilir misiniz? Cevap vereyim: Öğretme şevki... Bu şevk ve heyecan öğretmenin alıp verdiği nefestir, günlük gıdasıdır, moral kaynağıdır, var olma sebebidir. Okuldan ve öğrencilerden uzak kalmıştım fakat yeni bir öğrenci grubu bulmuştum. Sanal âlemdeki edebiyat sitelerini takip ediyor ve bu sitelere edebî birikimlerimi aktarıyordum. Hikâye tahlilleri, roman özetleri, şiir terimleriyle ilgili bilgiler ve nihayet şiir tahlilleri... Okuyucum çoktu, bazı edebiyatseverlerden “Şu konu hakkında makale yazar mısınız?” gibi istekler geliyordu.

Ben de yazdım. Belirli bir düzen ve disiplin endişesine kapılmadan keyfimce yazdım. Yunus’un, Behçet Necatigil’in, Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın şiirlerinden; “imge, ölçü, kafiye, özgünlük” gibi edebiyat terimlerinden söz ettim.

Yazılarımın sıkı takipçilerinden biri de Kanes Yayınevi kurucusu Necla Güney’di. Necla Hanım’ın isteği üzerine şiir tahlillerimi topladım ve bu kitap ortaya çıktı.

Ben akademisyen değilim ve hiç şüphesiz ki “Şiire Bakış Ötesi” akademik bir eser değildir. Bu noktada fakültede öğrencisi olmakla gurur duyduğum Prof. Dr. Mehmet Kaplan’ı minnet, şükran ve rahmetle anmam gerekiyor. Hocamız bize bir şiiri nasıl inceleyeceğimizi, nelere dikkat etmemiz gerektiğini öğretti. Ben de Prof. Dr. Mehmet Kaplan’ın şiir inceleme metot ve tekniklerinden yararlanarak genç şairlere ve öğretmenlere

⁹⁴ Bkz: Enver TÖRE, *Dramatik Edebiyatımızda Eleştiri*, Liman yayınları, İstanbul, 2021.

edebî değeri olan şiirlerde bulunması gereken nitelikleri öğretmeye çalıştım. Bu bakımdan Kaplan hocamla yeni nesil edebiyatseverler arasında köprü olmaya çalıştım.”⁹⁵

Şiire Bakış Ötesi adlı çalışmasında Erturan Elmas; Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ahmet Muhip Dranas, Behçet Necatigil, Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli Kanık, Ziya Paşa, Yunus Emre gibi Türk edebiyatının farklı alanlarından ve dönemlerinden şairlerin eserlerini tahlil etmiştir. Bununla birlikte Elmas, eski Türk şiirinden de bir metni incelemiştir. Dolayısıyla Erturan Elmas’ın şiir tahlillerinin geniş bir perspektifle ele alındığını söylemek mümkündür.

⁹⁵ Erturan Elmas ile mülakattan alıntıdır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Erturan Elmas'ın hayatını, edebî kişiliğini ve eserlerini incelediğimiz bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara vardık:

Erturan Elmas'ın hayatı, ana hatlarıyla dört döneme ayrılır: Köyünde geçen çocukluğu, yatılı okullarda geçen yeniyetmelik ve gençlik yılları, okul ve dersanelerde geçen otuz yıllık öğretmenlik hayatı ve emeklilik dönemi... Onunla yaptığım bir mülâkatta *“Hikâyelerimde, yaşamadığım veya tanıdığı olmadığım hiçbir olayı anlatmam, hissetmediğim hiçbir duyguya yer vermem,”* demişti. Dolayısıyla tüm hikâyeleri yaşadığı hayatla, idrak ettiği zamanla ilgilidir. Hikâyelerinin konuları ve kahramanları yaşadığı hayata uygundur; ağırlıklı olarak doğup büyüdüğü köyün insanları ve mesleği icabı öğretmen ve öğrenciler ele alınmıştır. Köy hayatı ve öğretmenlik hayatını tertemiz bir Türkçe ile aktarır. Köy ve köylünün hayatına küçük dokunuşlar yapar. Okuyucu, köylünün çileli hayatının da farkına varır.

Öğretmenliğe gelince; o kendi sözüyle, *“Öğretmenlik hastalığına yakalanmıştır.”* *“Öğretme şevki... Bu şevk ve heyecan öğretmenin alıp verdiği nefestir, günlük gıdasıdır, moral kaynağıdır, var olma sebebidir,”* diyerek ruh hâlini açıklar. Hikâyelerinde de okuyucu sanki sınıfmış gibi algılayarak öğretmenliğine devam eder...

Konu ve kahramanların seçildiği sosyal zümreler az olmasına rağmen Elmas'ın hikâyelerinde çok önemli memleket meseleleri ve insani sorunlar ele alınarak akılda kalıcı mesajlar verilir. Mesela beyin göçü, kadın – erkek ayrımcılığı, para ve mülk edinme hırsı, kuşak farklılıkları, tatlı su kaynaklarının kirletilmesi, serbest piyasadaki dalavereler, parasızlık yüzünden kötü yola düşen üniversiteli gençler, yatılı okulların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, insanımızın konukseverliği, küçük çiftçi ailelerinin hayat mücadelesi, insanın birey olarak değeri; doğa, ağaç, insan, kitap, evlat sevgisi gibi konu ve temalar çarpıcı kurgularla ve sarsıcı mesajlarla hikâye formatında okuyucuya lezzetli bir Türkçeyle iletilir.

2020'de yayımlanan *Kayıp Balkon*'daki hikâyelerin çoğu, yayın hayatı sona erip edebiyat tarihine geçen *“Hisar, Dergâh, Gerçek”* dergilerinin tozlu sayfalarında kalan hikâyelerdir. Başka deyişle yazarın gençlik dönemi eserleridir. 2021 baskılı *Cadılar Âlemi* hikâyeleri ise Elmas'ın emeklilik dönemine aittir.

Bu iki hikâye kitabı arasında önemli farklar vardır: Birincisi dil ve anlatımdır. İki kitap karşılaştırıldığında bariz olarak görülür ki Elmas, olgunluk döneminde yazdığı hikâyelerde ilerleyen yaşına ve hayat tecrübesine uygun olarak kelime dağarcığı yönünden zengin bir dile, çok canlı, akıcı ve kıvrak bir üsluba ulaşmıştır. Arka kapak yazısını yazan akademisyen yazar İsa Kocakaplan'ın şu saptamalarına ben de katılıyorum:

“Kısa hikâye bir bakıma dilin mükemmeliyeti demek. Yazar hikâyelerinde yöreseli de standart dili de başarıyla kullanıyor. Okudukça Türkçenin lezzetini duyumsuyorsunuz. Berrak, duru, anlaşılır, usta işi bir hikâye dili hemen göze çarpıyor.”

Diğer bir fark ise *Cadılar Âlemi*'ndeki hikâyelerin daha hacimli ve uzun oluşudur. Mesela “Çifte Çınarlar” hikâyesi yaklaşık elli sayfalık bir eserdir; bu hâliyle uzun hikâye de denebilir. Hikâyede yüz yaşını aşmış Çınar Ağa'nın ibretlik hayat hikâyesi, toprakla mücadelesi, ağaç sevgisi ve gayrisafi millî hasılaya katkısı çok çarpıcı bir kurguyla anlatılır.

Dikkati çeken bir fark da anlatıcıdan kaynaklanır. İlk kitaptaki hikâyelerin çoğunda üçüncü kişili anlatım hâkimdir, ikinci kitaptaki hikâyelerde ise –*biri hariç*– birinci kişili anlatım tercih edilmiştir.

Edebî eserlerde ak ile kara çatışması asırlardan beri işlenir durur, fakat herkesçe malumdur ki birey olarak hiçbir insan tümüyle ak veya kara değildir, her insan bu iki rengin arasındaki gri tonların birinde yer alır. Erturan Elmas'ın hikâye kahramanları da böyledir. Zaafıları, kıskançlıkları, hırsları, kinleri ve öfkeleri yanı sıra pişmanlıkları, vicdan azapları, iç muhasebeleri, ümitleri ve hayalleri vardır. Bu bakımdan yazar hikâye kahramanlarını idealize etmemiş veya kötüyü daha fazla kötü göstermeye çalışmamıştır. Hikâyeleri okurken görüyoruz ki onlar bizim insanlarımızdır, içimizden birileridir.

Yazar hikâyelerinde karakterlerin çoğu zaman kısa bir zaman dilimindeki davranışlarıyla birlikte iç dünyalarına ışık tutmuştur. Hikâyedeki olaylar genellikle beş on dakika, yarım saat, bazen üç dört saat içinde başlar, gelişir ve sona erer. Ancak bunun yanında “Çifte Çınarlar” hikâyesindeki gibi yıllarca süren zaman dilimlerinin veya birkaç gün, ay zarfında gerçekleşen olayların anlatıldığı da görülmektedir.

Elmas, hikâye kahramanlarını âdeta kameraya çeker fakat bu arada okuyucuya kahramanının mazisini, iç dünyasındaki çalkantıları da ulaştırır. Çok gerekli mekân tasvirlerini de ihmal etmez. Yazar mekân tasvirlerinde, ruh tahlillerinde ve mazinin anlatılmasında okuyucuyu boğacak uzun ayrıntılara girmez; denilebilir ki onun

hikâyelerinde gereksiz hiçbir öge yoktur. Her cümle, her ayrıntı, her diyalog hikâyeye kahramanlarının ruh hâlini yansıtmak ve belirli bir mesajı iletme amacıyla yazılmıştır. Fakat yazar, mesajlarını kuru bir dille, dikte edercesine okura iletmez, tam bir ifadeyle hikâyeye makale havası vermez, okuyucuya ahlak dersi vermek gibi ukalalıklara sapmaz.

Onun hikâyelerinde gördüğüm bir husus da şudur ki Elmas, empati yeteneği son derece gelişmiş bir gözlemcidir. Birinci kişili anlatımla kaleme aldığı hikâyelerindeki anlatıcının ruh ve düşünce dünyasını başarıyla yansıtmıştır. Öyle ki bir hikâyesinde on sekizlik toy bir gencin tozpembe hayallerle dolu dünyasına sokar bizi, bir başka hikâyesinde ise yüz yaşına yaklaşmış bir ihtiyarın sıkıntılarına ve tecrübelerine ortak eder. Küçük yaşta kadın – erkek ayrımcılığına maruz kalan bir genç kızın duygu ve düşünce dünyasını anlattığı Küskün Çınar’ı ve evlat hasretiyle yanıp tutuşan bir annenin ıstırabını konu alan Kayıp Balkon’u kadınların dili ve bakış açısıyla yazmıştır. Bu konuda öylesine başarılıdır ki yazarın adını sanını bilmeden bu hikâyeleri okuyan her okuyucu “*Bir kadının kaleminden dökülen cümleler,*” diye düşünür.

Elmas, hikâyelerini herhangi bir siyasi düşüncenin propaganda aracı olarak kaleme almamış, siyasi çalkantılardan uzak durarak gerçekçi bir gözle bizim insanımızı anlatmıştır. 1970’lerin ikinci yarısında yazdığı hikâyelerin dahi günümüzde okunabilir olmasının sebebi de budur. Yazar, örneğin “*Paralel Kirlenmeler*” adlı hikâyesinde doğanın tahrip edilmesini aşırı eleştirel bir söylem içinde sunmak yerine kahramanın kendi vicdanı ve nefsiyle yüzleşmesi üzerinden ele almıştır. Bu da verilmek istenen mesajı iki boyutlu hâle getirmektedir. Hem insanın iç temizliği hem de suların temizliği arasında kurulan bağ üzerinden “temizlik” olgusu farklı boyutlarıyla işlenmiştir.

“Üzüm Kimya Oldu” hikâyesinde piyasaların ekonomik dengesini bozan insanlardan söz edilmesine rağmen bu durum, isimsiz bir delikanlının babasıyla ilişkisi üzerinden ortaya konmuştur. Arka planda üreticilerin çektiği sıkıntılar ve emeklerinin karşılığını alamamaları işlenirken pazarda bu emeğin karşılığının alınmadığı gibi bir de çete zihniyetli insanların hazıra konmaları vurgulanmıştır. “Uç Dalda Üç Zeytin” hikâyesi de benzer şekilde zeytin üreticilerinin sıkıntılarını işlemekteyken bir aile dramını da gözler önüne sermektedir.

Genel olarak Erturan Elmas’ın hikâyelerinin ülke insanının ve yaşantısının panoramasını çizdiği söylenebilir. Berrak, açık anlatımlı bu hikâyeler okunduğunda okuyucu kendini çoğu zaman kahramanların yerine koyabilmekte ve onlar gibi düşünüp hissederken kendi iç hesaplaşmasını da gerçekleştirmektedir. Örneğin “Kayıp Balkon” hikâyesinde

okuyucu, babanın bilim yolunu destekleyen tavrı ile annenin evladını yanında istemesi arasındaki çelişkiye tanıklık etmektedir. Birçok anne ve babanın başına gelebilecek bu seçimde “*Çocuğun yabancı ülkede rahat bir şekilde yaşaması mı ülkede kalması mı gerekir?*” sorusuyla karşı karşıya gelinmektedir. Hikâyedeki anne ve baba üzerinden bu ikilemin cevabı ise okuyucuya bırakılmaktadır.

“Sonun Başlangıcı” hikâyesinde ise üniversite öğrencisi Rafi üzerinden öğrencilerin yaşadığı barınma ve beslenme problemleriyle yüzleşilmektedir. Rafi’nin öğrenimine devam edebilmesi için öncelikle karnını doyurabilmesi ve kalacak bir yer bulması gerekmektedir. Sattığı simitler Rafi’nin tüm ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemektedir. Bu durumda akla şu soru gelmektedir: “*Rafi’nin kumar tercihi mi yoksa bir öğrenciyi kumarla geçinmeyi düşündüren sistem mi yanlıştır?*” Bu soru cevaplandığında aslında ülkedeki büyük bir soruna da açıklık getirilecek, belki de farklı çözüm yolları bulunacaktır. Dolayısıyla Erturan Elmas’ın hikâyelerinde ortaya koyduğu somut gerçekler ve sorunlar dikkatle incelenirse bireylerin ve toplumun iyileşmesine destek olacak çözümlerin üretilebileceği söylenebilir.

Doğa, yalnızlık, sevgi, iletişimsizlik, yozlaşma, ayrımcılık, ölüm, pişmanlık, yaşanmamış çocukluk gibi birçok temaya yer veren Elmas’ın hikâyeleri hem bireyin iç dünyasına ışık tutacak hem de toplumdaki birtakım açmazları aydınlatacak niteliktedir. Bu yönüyle Erturan Elmas, Türk edebiyatına eserleriyle katkıda bulunmuş ve bulunmaya devam eden üretken ve duyarlı yazarlarımızdan biridir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Şerif; *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, 2.bs., Akçağ yayınları, Ankara, 1991.
- Akyüz, Kenan; *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1997.
- Arslan, Mehmet; *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Anı yayıncılık, Ankara, 2012.
- Aşlıoğlu, Bayram; Ortaokulda Türkçe Öğretimi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Elçin, Şükrü; *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ yayınları, Ankara, 1998.
- Elmas, Erturan; *Cadılar Âlemi*, Zengin yayıncılık, İstanbul, 2021.
- Elmas, Erturan; *Kayıp Balkon*, Zengin yayıncılık, İstanbul, 2020.
- Elmas, Erturan; *Şiire Bakış Ötesi (Şiir Tahlilleri)*, Kanak yayınları, İstanbul, 2010.
- Emiroğlu, Öztürk; *Türk Edebiyatı Tarihi* 1-2, İdeal Kültür yayıncılık, İstanbul, 2021.
- Enginün, İnci; *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh yayınları, İstanbul, 1998.
- Gökâlp Alparslan, Gonca; “Osmanlı-Türk Romanının Başlangıcında Beş Eser”, Hacettepe üniversitesi Edebiyat Fakültesi-*Osmanlı’nın 700. Yılı Özel Sayısı*, Ekim 1999: s.185-202
- Kaplan, Mehmet; *Hikâye Tahlilleri*, 4. bs., Dergâh yayınları, İstanbul, 1992.
- Kavruk, Hasan, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, M.E.B yayınları, İstanbul, 1998.
- Kerman, Zeynep; *Samipaşazade Sezai Bütün Eserleri* 1-2-3-, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara, 2003.
- Kolcu, Ali İhsan; *Hikâye Sanatı*, Salkımsöğüt yayınevi, Konya, 2006.
- Kudret, Cevdet, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1987
- Özdemir, Emin, *Yazınsal Türler*, Ümit yayıncılık, Ankara, 1994.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 2003.
- Tekin, Mehmet; *Roman Sanatı* 1, 3. bs., Ötüken neşriyat, İstanbul, 2003.
- Temel, Tamer, *Türk Modernleşmesinin Taşıyıcı Gücü: Tiyatro*, *İdil Dergisi*, C.5, S. 26, 2016, s.1763-1776.

Tuncer, Hüseyin, *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I*, Ders Kitapları Anonim Şirketi Tesisleri, İstanbul, 2001.

Töre, Enver; *Dramatik Edebiyatımızda Eleştiri*, Liman yayınları, İstanbul, 2021.

Töre, Enver, *Geleneksel Türk Tiyatrosu*, Kesit yayınları, İstanbul, 2016.

Töre, Enver, *Modern Türk Tiyatrosu*, Kesit yayınları, İstanbul, 2016.

Töre, Enver, Türk Tiyatrosunun Kaynakları, *Turkish Studies*, S.4, 2009, s.2181-2348.

Töre, Enver, Osmanlı'da Tiyatro, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul, S.1, 1999, s.205-214.

ERTURAN ELMAS'IN FOTOGRAFLARI

Özel Bursa Merkez Dershanesinde (2000 yılı)

Kadıköy Kanes Yaynevinde (2009)

Aşağıdaki fotoğraf; Erturan ELMAS'ın, Çapa Yüksek Öğretmen okulunda yazıp oynadığı tek kişilik *Ayrancı Sülüman'ın Oğlu Coni Bitils* isimli oyundan bir sahnedir.

Bu oyunu Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Prof. Dr. İnci Enginün, Prof. Dr. Zeynep Kerman ve Prof. Dr. Enver Töre seyretmiş ve alkışlamıştır.

